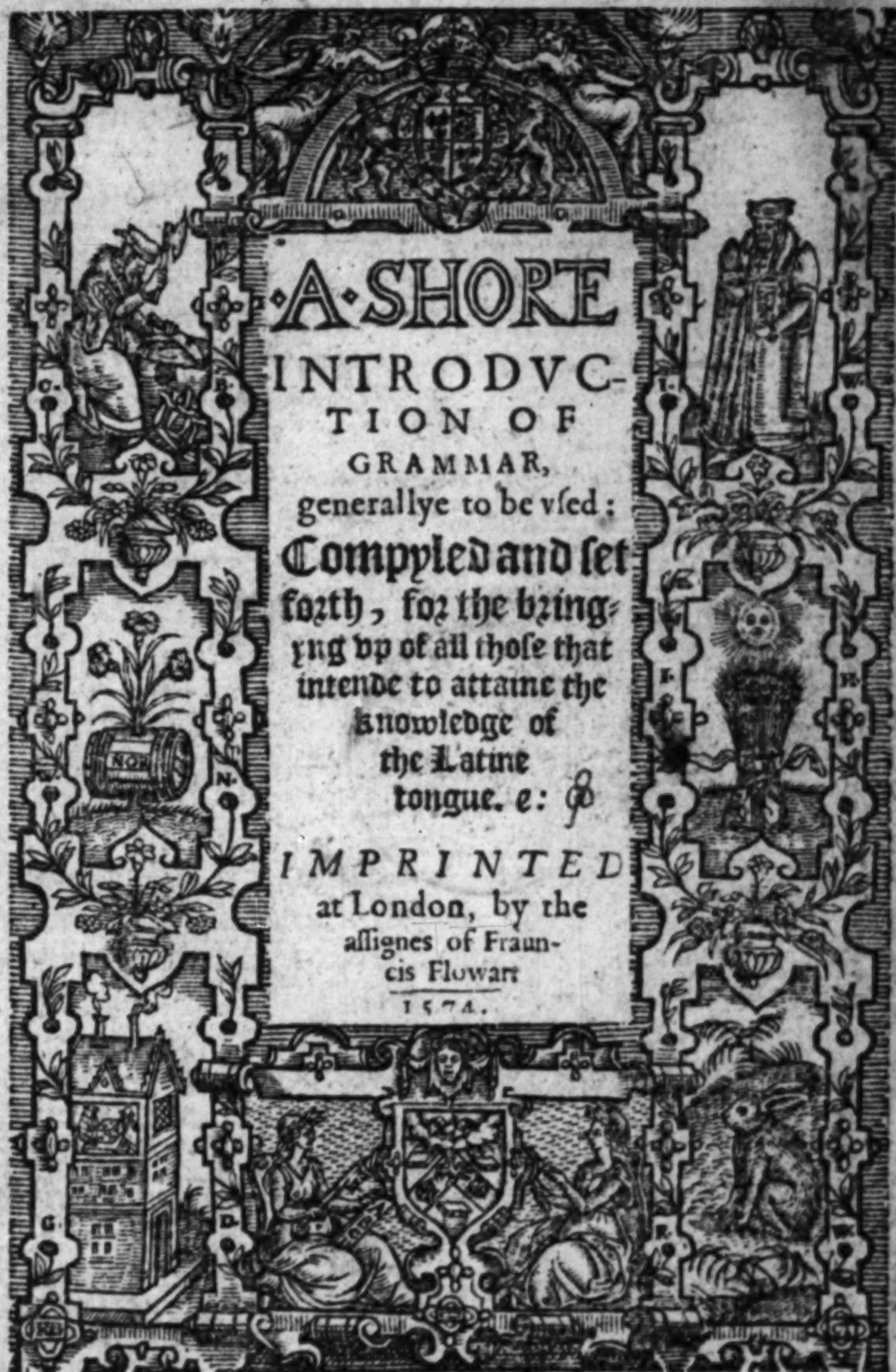

A SHORE INTRODVCTION OF GRAMMAR,

generallye to be vsed: Compyled and set forth, for the bringyng vp of all those that intende to attaine the knowledge of the Latine tongue. e: ꝯ

IMPRINTED at London, by the assignes of Fraunces Flowart
1574.

LIZABETH by the Grace of God Queene of Englande, Fraunce, and Irelande, defender of the Faith. &c. to all and singular Schoolemaysters and teachers of Grammar, within this our Realme of Englande, and other Dominions greeting. Where as our moste deare Father, of famous memorie, King Henrye the eyght, amonge sundrie and manifolde his great and weyghtie affaires, appertaining to his Regall authoritie and Office, did not forget ne neglect, the good and vertuous education of the tender youth of this sayd Realme, but hauing a feruent zeale, both towardes the Godly bringing vp of the sayde youth, and also a speciall regarde that they might attayne the Rudiments of the Latine tongue, with more facilitie than afore time. And for auoyding of diuersitie and tediousnesse of teaching, did cause one vniforme Grammar to bee set foorth, commaunding all Schoolemaysters and teachers, within this sayde Realme, to teach, vse, and exercise the same. We setting before our eyes, this godly acte and example of this our deare Father, in this behalfe, not vnconfirmed by our deare Brother and Sister, King Edwarde and Queene Marie: and also considering that by the learned youth of this sayde Realme, infinite and singular commodities tendeth towardes the common welth of the same, haue thought good, by our speciall authoritie to approoue and ratifie that worthy acte of our sayde deare Father, concerning the premisses. Wylling therefore, and streightlye charging and commaunding all and singular Scholemaysters, to whome the charge and teaching of

Grammar within this our Realme and Dominions doth appertaine, not to teach your youth and Schollers with any other Grammar, than with this Englishe Introduction hereafter ensuing, and the Latine Grammar annexed to the same, being of the onely printing of the assignes of our welbeloued subiect Frauncis Flowar, appoynted by vs to the same office, vpon payne of our Indignation, and as you will answere to the contrarie. And thus endeuouring your selues towards the fruitfull bringing vp of your said Schollers in good literature and vertuous conditions, you shall deserue of almighty God condigne rewarde, and of vs worthie commendations for the same.

God saue the Queene.

To the Reader.

O exhort euerye man to the learning of Grammar, that intendeth to attaine to the vnderſtanding of the tongues (wherein is contayned a great treaſurie of wyſedome and knowledge) it woulde ſeeme much vayne and little needefull: for ſo much as it is knowne, that nothing can ſurely be ended, whoſe beginning is eyther feeble or faultie: and no building be perfite, when as the foundation and grounde worke is readye to fall, and vnable to vpholde the burthen of the frame. Wherefore it were better for the thing it ſelfe, and more profitable to the learner, to vnderſtande how he may beſt come to that, which he ought moſt neceſſarily to haue, and to learne the gayneſt waye of obtayning that, which muſt be his beſt and certayneſt guyde, both of reading and ſpeaking, then to fall in doubt of the goodneſſe and neceſſitie therof. Which I doubt, whether he ſhall more lament that he lacketh, or eſteeme that he hath it: and whether hee ſhall oftener ſtumble in tryfles, and be deceyued in lyght matters, when hee hath it not, or iudge truly and faythfully of diuers weightie thinges, when he hath it. The which hath ſeemed to many very harde to compaſſe aforetime, bicauſe that they, who profeſſed this Arte of teaching Grammar, did teache dyuers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuerſlye, and ſo coulde not doe it all beſt, bycauſe there is but one beſtneſſe, not onely in

euery thing, but also in the maner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and fauorably prouiding the remedy, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawen, and so to be set out, onely euery where to be taught for the vse of learners, and for the hurt in chaunging of Schoolemaysters.

The varietie of teaching is diuers yet, & alwayes will be, for that euery Schoolemayster lyketh that he knoweth, and seeth not the vse of that hee knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient waye which he seeth to be the readyest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readyer way, than the common sort of teachers doe, woulde say what he hath prooued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, myght by experience prooue the lyke, and then by proofe reasonable iudge the like, not hereby excluding the better waye when it is founde, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest poynt is, that the diligent Mayster make not the Scholler haste to much, but that in continuance and diligence of teaching make him to rehearse so, that while he hath perfectlye that that is behynde, hee suffer him not to go forwarde. For this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wittes, and casteth them into an amazednesse, when they knowe not howe they shall eyther go forwarde or backeward, but sticketh fast as one plunged, that cannot tell what to doe, or which

which waye to tourne him : and then the Maister thinketh the Scholler to bee a dullarde, and the Scholler thinketh the thing to be vneasie, and to harde for his witte : and the one hath an euill opinion in the other, when oftentimes it is in neyther, but in the kinde of teaching. Wherfore the best and chiefest poynt throughlye to bee kept, is that the Scholler haue in mynde so perfitely that that hee hath learned, and vnderstande it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a light and a helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Maysters ease, and the childes encouraging, when the one shall see hys labour take good effect : and thereby in teaching the lesse tormented : and the other shall thinke the thing easier, and so with more gladnesse ready to go about the same.

In going forwarde, let him haue of euery declination of Nounes and coniugation of Verbes, so many seuerall examples as they passe them, that it may seeme to the Schoolemayster no worde in the Latine tongue to be so harde for that part, that the Scholler shall not be able praisablye to enter into the fourming thereof. And surely the multitude of examples, if the easiest and commonest bee taken first, and so come to the straunger and harder, must needes bring this profite withall, that the Scholler shall best vnderstande and soonest conceyue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly declyne his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward, by cases, by persons : that neyther case of Noune, ne person of Verbe can be required, that hee cannot without stoppe or studie tell. And vnto this tyme I count

 not

not the Scholer perfite, nor ready to go any further, till he hath this already learned.

This when he can perfitely doe, and hath learned euery part, not by rote, but by reason, and is cunninger in the vnderstanding of the thing, than in rehearsing of the words, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more to a painefull and diligent man, if the Scholler haue a meane wytte) then let him passe to the Concords, to know the agreement of partes among themselues, wyth lyke way and diligence, as is afore described.

Wherein playne and sundry examples, and continuall rehearsall of thinges learned, and especially the dayly declyning of a verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight vnto them, that they be able to doe well, than payne in searching of an vnvsed and vnacquainted thing.

When these Concords be well knowne vnto them, an easie and a pleasant paine, if the foregrounds be well and throughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly as they lye in the Syntaxe, but rather learne some preatie booke, wherein is conteyned not onely the eloquence of the tongue, but also a good playne lesson of honesty and godlinesse, and thereof take some little sentence as it lyeth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntaxe to be knowne, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that daye. Which sentence once made well, and as nigh as may be with the wordes of the booke, then to take the

the booke and construe it, and so shall hee be lesse troubled with the parsing of it, and easilyest carye his lesson in mynde.

And although it was sayd before, that the Scholer shoulde learne but a little at once, it is not ment, that when the Mayster hath hearde him a whyle, he shoulde let him alone (for that were more negligence for both partes) but I woulde all their tyme they be at schoole, they shoulde neuer be ydle, but alwayes occupyed in a continuall rehearsing and looking backe agayne to those things they had learned, and be more bounde to keepe well their olde, than to take forth any newe.

Thus if the Mayster occupye them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligentlye enquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quicklye and speedilye as it might be thought to be, within a whyle, by this vse the Scholler shall be brought to a good kinde of readynesse of making, to the which if there be adioyned some vse of speaking, (which must necessarilye be had) he shall be brought past the wearysome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readynesse of making and speaking shalbe, if the mayster giue him an english booke, & cause him ordinarily to turne euery day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therfore doth establish them and ground them surely in his minde for redinesse, and maketh him more able to speake sodainly, whẽsoeuer any present occasion is offred for ẏ same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of Englysh into Latine, than contrary.

Furthermore, we see many can vnderstande Latine,

tine,that can not speake it, and when they reade the Latine word in the booke,can tell you the Englishe thereof at any time: but when they haue layd away their bookes, they cannot contrarywise tell you for the Englishe the Latine agayne,whensoeuer ye will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those wordes which he vnderstandeth, to be readiest by vse vnto him, and so perfiteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept,wil bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as redy as his booke,& so meete to further thinges: Whereof it were out of season to giue preceptes here. And therefore this maye be for this purpose ynough, which to good Schoolemaysters and skilfull are not so needefull: to other meaner and lesse practised, it may be not onely worth the labor of reading, but also of the vsing.

The latine Letters are thus written.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Letters are deuided into Vowels and Conſonants.

A Vowel, is à letter which maketh à full and perfite ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *A, E, I, O, V*, whereunto is added the Greeke vowell, *Y*.

A Conſonant, is a letter, which needes muſt bee ſounded with à vowell: as *B* with *E*. And all the letters except the Vowels are Conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or mo, with one breath: as A-ue.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one Sillable, and of them there be fiue in number, namely æ, œ, au, eu. Whereunto is added ei: as *Aeneas, cœna, audio, euge, hei.*

In ſteede of *æ* & *œ*, we commonly doe pronounce *E*.

The Greeke letters are thus written.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

PRECATIO.

Omine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modò quæ ad cognoscendum te & seruatorem nostrum dominum Iesum valent intelligam: sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ. *Amen.*

A PRAYER.

Almightie Lorde and mercyfull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberalitie giuest wisedome abundantly to all that with fayth and full assurance aske it of thee, beautifie by the light of thy heauenlye grace the towardnesse of my witte, the which with all powers of nature thou hast poured into me, that I maye not onely understande those things, which may effectually bring mee to the knowledge of the Lorde Iesu our Sauiour, but also with my whole heart and will, constantly followe the same, and receyue dayly encrease through thy bountifull goodnesse towardes mee, as well in good lyfe as doctrine, so that thou which workest all thinges in all creatures, mayst make thy gracious benefites shyne in me, to the endlesse glory and honour of thyne immortall Maiestye. So be it.

¶AN INTRODVCTION OF THE EYGHT PARTES of Latine Speache.

In Speach be these eyght partes following:

Noune,	declined.	Aduerbe,	vndeclined.
Pronoune,		Coniunction,	
Verbe,		Preposition,	
Participle,		Interiection,	

Of a Noune.

Noune is the name of a thing, that may be seene, felt, heard, or vnderstande: As the name of my hande in Latine, is Manus: the name of an house is Domus: the name of goodnesse is Bonitas. *A Noune.*

Of Nounes, some be Substantiues, and some be Adiectiues. *Nounes be of ij. sortes.*

A Noune Substantiue is that standeth by himselfe, and requireth not an other worde to be ioyned with him to shewe his signification: as Homo, *a man*. And it is declined with one Article: as Hic Magister, *a mayster*. Or else with two at the most: as Hic & hæc parens, *a father or mother*. *A Noune Substantiue.*

A Noune Adiectiue, is that cannot stande by him selfe in reason or signification, but requireth to be ioyned with an other worde: as Bonus, *Good*. Pulcher, *Fayre*. And it is declyned eyther with three Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with three Articles: as Hic, hæc, & hoc Fœlix, *Happye*. Hic & hæc Leuis, & hoc leue, *Lyght*. *A Noune adiectiue.*

A

ij.kindes of Nounes substātiues. A Noune substantiue either is proper to the thing that it betokeneth: as Eduardus is my proper name: or else is common to moe: as Homo, is a common name to all men.

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two numbers, the Singular and the Plural. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone.* The Plurall number speaketh of mo than one: as Lapides, *stones.*

Cases of Nounes.

NOunes be declined with six cases, singularly and plurally: the Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case cōmeth before the Verbe, and aunswereth to this question, Who, or what: as Magister docet, *The Maister teacheth.*

Genitiue. The Genitiue case is knowen by this token Of, and aunswereth to this question: whose or whereof: as Doctrina magistri, *The learning of the Mayster.*

Datiue. The Datiue case is knowen by this token To, & aunswereth to this question, To whō, or to what: as Do librum magistro, *I giue a booke to the Mayster.*

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and aunswereth to this question, whome, or what: as Amo magistrum, *I loue the Mayster.*

Vocatiue. The Vocatiue case is knowen by calling or speaking to: as O magister, *O Mayster.*

Ablatiue. The Ablatiue case is commonly ioyned with Prepositions seruing to ÿ ablatiue case: as De magistro, *Of the Mayster.* Coram magistro, *Before the Mayster.*

Also In, with, through, for, from, by, & then, after the cōparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Arti-

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined.

	Singulariter.	Pluraliter.
	Nominatiuo hic, hæc, hoc.	*Nomi. hi, hæ, hæc.*
	Genitiuo huius.	*Ge. horum, harũ, horũ*
	Datiuo huic.	*Datiuo his.*
	Accusat. hunc, hanc, hoc.	*Ac. hos, has, hæc.*
	Vocatiuo caret.	*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo hoc, hac, hoc.	*Ablatiuo his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be seauen: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Cõmune of two, the Cõmune of three, the Doubtful, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a man*.

The Feminine Gender is declyned with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman*.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone*.

The Commune of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & hæc parens, *a father or mother*.

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc, & hoc Fœlix, *happy*.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc, as Hic vel hæc Dies, *a Daye*.

The Epicene gender is declined with one article, and vnder that one article both kindes be signified: as Hic Passer, *a Sparrowe*, Hæc aquila, *an Egle*. both hee and shee.

The Declensions of Nounes.

There be fiue declensions of Nounes.

THe first is when the genitiue and the datiue case I.
singular doe end in æ diphthong, the accusatiue

in am the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in æ diphthong, the Genitiue in arum, The Datiue in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example.

Hæc Mensa. Hic Poeta. Hic & hæc Verna.

	Singulariter.		Pluraliter.
	Nominatiuo hæc musa		*Nomina. hæ musæ.*
	Genitiuo huius musæ.		*Gen. harũ musarũ.*
	Datiuo huic musæ.		*Datiuo his musis.*
	Accusat. hanc musam.		*Accusa. has musas.*
	Vocatiuo ô musa.		*Vocatiuo ô musæ.*
	Ablatiuo ab hac musâ.		*Ablat. ab his musis.*

Note that Filia and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue case plurall in abus onely.

II. The seconde, is when the Genitiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the Accusatiue in um, the Vocatiue for the most part like the Nominatiue, the Ablatiue in o. The Nominatiue plurall in i. the Genitiue in orum, the Datiue in is, the Accusatiue in os, the Vocatiue lyke the Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Hic Vir. Hic Liber. Hæc Colus. Hic Logos.

	Singulariter.		Pluraliter.
	Nominat. hic magister.		*Nomin. hi magistri.*
	Genit. huius magistri.		*Ge. horũ magistrorũ*
	Datiuo huic magistro.		*Dati. his magistris.*
	Accus. hunc magistrũ.		*Accu. hos magistros.*
	Vocatiuo ô magister.		*Vocat. ô magistri.*
	Abla. ab hoc magistro.		*Ab. ab his magistris.*

Note. Here is to be noted, that when the nominatiue endeth in us, the vocatiue shall ende in e: as Nominatiuo hic Domin9, Vocatiuo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus. and Filius, that maketh ô fili.

Whẽ the Nominatiue endeth in iũs, if it be a proper

per name of a man, the vocatiue shall ende in i: as Nominatiuo hic Georgius. Vocatiuo ô Georgi.

Also these Nounes following, make their vocatiue in e or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius,

Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declenson soeuer they be, haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they ende all in A. as in example. *Note.*

Singulariter.	*Nomina. hoc regnum.*	Pluraliter.	*Nominat. hæc regna.*
	Genitiuo huius regni.		*Gen. horũ regnorum.*
	Datiuo huic regno.		*Datiuo his regnis.*
	Accusat. hoc regnum.		*Accusat. hæc regna.*
	Vocatiuo ô regnum.		*Vocatiuo ô regna.*
	Ablati. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*

Hoc Damnum. Hoc Malum. Hoc Verbũ.

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter.	*Nominatiuo Ambo, ambæ, ambo.*
	Genitiuo Amborum, Ambarum, amborum.
	Datiuo Ambobus, ambabus, ambobus.
	Accusatiuo Ambos, ambas, ambo.
	Vocatiuo Ambo, ambæ, ambo.
	Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The thirde, is when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue most commonly in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e, sometime in i, and sometime both in e and i. The Nominatiue case plurall in es, the Genitiue somtime in um, & sometime in ium, the Datiue in bus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in bus as in example. III.

	Singulariter.	Pluraliter.
Hic Pater. Hic Panis. Hic lepus. Hæc virtus. Hæc nubes.	*Nominati. hic lapis.*	*Nominat. hi lapides.*
	Geniti. huius lapidis.	*Gen. horum lapidum.*
	Datiuo huic lapidi.	*Datiuo his lapidibus.*
	Accus. hunc lapidem.	*Accusa. hos lapides.*
	Vocatiuo ô lapis.	*Vocatiuo ô lapides.*
	Ablat. ab hoc lapide.	*Abl. ab his lapidibus.*

	Singulariter.	Pluraliter.
Hic vel Hæc bubo. Hoc caput. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.	*No. hic et hæc parēs.*	*No. hi & hæ parētes.*
	Gen. huius parentis.	*G. horū et harū parē-*
	Datiuo huic parenti.	*Da. his parētibus. (tū.*
	Ac. hūc et hāc parētē	*Ac. hos et has parētes.*
	Voc. ô parens. (rēte.	*Voca. ô parentes.*
	Ab. ab hoc et hac pa-	*Ab. ab his parentibus.*

IIII. The fourth, is when the Genitiue case singular endeth in us, the Datiue in ui, the Accusatiue in um, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in u. The Nominatiue plurall in us, the Genitiue in uum, the Datiue in ibus, the Accusatiue in us, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ibus: as in example.

	Singulariter.	Pluraliter.
Hic Gradus. Hic Porticus. Hoc cornu.	*Nomin. hæc manus.*	*Nomina. hæ manus.*
	Genit. huius manus	*Gen. harum manuum*
	Datiuo huic manui.	*Datiuo his manibus.*
	Accu. hanc manum.	*Accusa. has manus.*
	Vocatiuo ô manus.	*Vocatiuo ô manus.*
	Abl. ab hac manu.	*Abl. ab his manibus.*

The Fift, is when the Genitiue and the Datiue case singular doe ende in ei, the Accusatiue in em, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ebus: as in example.

Note that all Nounes of the fift Declenson be of

th

the Feminine gendre, except meridies and dies.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomin. hic meridies.	Nomin. hi meridies.
Gen. huius meridiei.	Gen. horũ meridierũ.
Dat. huic meridiei.	Datiu. his meridiebus.
Accu. hũc meridiem.	Accusa. hos meridies.
Vocatiuo ô meridies.	Vocatiuo ô meridies.
Abl. ab hoc meridie.	Ab. ab his meridiebus.

Hæc res. Hæc Facies. Hæc Acies.

The declining of Adiectiues.

A Noune adiectiue of thre Terminations is thus declined.

Singulariter.	Pluraliter.
No. bonꝰ, bona, bonũ.	No. boni, bonæ, bona.
Gen. boni, bonæ, boni.	Geni. bonorũ, bonarũ, (bonorũ.
Da. bono, bonæ, bono.	Da. bonis.
Ac. bonũ, bonã, bonũ.	Ac. bonos, bonas, bona.
Voc. bone, bona, bonũ.	Vo. boni, bonæ, bona.
Ab. bono, bona, bono.	Ablatiuo bonis.

Niger, a, um. Tardus, a, um. Satur, a, um.

There are besides these, certaine nounes adiectiues of an other maner of declining, which make the genitiue case singular in ius, & the Datiue in i, which be these that followe, with their compoundes.

An exception.

Singulariter.	Pluraliter.
No. unus, una, unum.	Nomin. uni, unæ, una.
Genitiuo unius.	Geni. unorũ, unarum, (unorum.
Datiuo uni.	Dat. unis.
Ac. unũ, unã, unum.	Accu. unos, unas, una.
Voc. une, una, unum.	Vocat. uni, unæ, una.
Abla. uno, una, uno.	Ablatiuo unis.

Note that Vnus, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioyned with a worde that lacketh the singular number: as Vnæ literæ. Vna mœnia.

Note.

In like maner be declined, totus, solus, and also ullus, alius, alter, vter, and neuter, sauing that these fiue last rehearsed, lacke the Vocatiue case.

Nounes adiectiues lacking the Vocatiue case.

A noune adiectiue of thre articles, is thus declined

Ingens, Solers. Capax. Vetus.

Singulariter.
Nominat. hic, hæc, & hoc fælix.
Genitiu. huius fælicis.
Datiuo huic fælici.
Accusatiuo hunc, hanc fælicem, & hoc fælix.
Vocatiuo ô fælix.
Abl. ab hoc, hac, & hoc fælice, uel fælici.

Pluraliter.
No. hi & hæ fælices, & hæc fælicia.
Ge. horum, harũ & horum fælicium.
Dat. his fælicibus.
Ac. hos et has fælices & hæc fælicia.
Vo. ô fælices, et ô fælicia.
Ab. ab his fælicibus.

Leuis, & leue. Celer, celeris & celere. Melior & Melius.

Singulariter.
No. hic & hæc tristis, & hoc triste.
Genitiuo huius tristis.
Datiuo huic tristi.
Accusat. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
Voc. ô tristis, et ô triste.
Ablatiuo ab hoc, hac et hoc tristi.

Pluraliter.
No. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
Ge. horum, harũ & horum tristium.
Dat. his tristibus.
Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.
Voca. ô tristes, & ô tristia.
Ab. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

Adiectiues, whose signification may increase, or be diminished, may forme Comparison.

Three degrees of cõparisons. There be three degrees of comparison. The Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Positiue. The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Harde*.

The Comparatiue. The Comparatiue somewhat exceedeth his positiue in signification: as Durior, *Harder*. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius. of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius. of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Su- The Superlatiue exceedeth his positiue in ẏ highest degree:

degree: as Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto s and simus: as of Duri, Durissimus. of Tristi, tristissimus. of Dulci, dulcissimus. *perlatiue.*

From these generall rules are excepted these that followe. Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. *Exceptiō.*

And if the Positiue ende in er. the Superlatiue is formed of the Nominatiue case, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus.

Also these nounes ending in lis, make the Superlatiue by changing lis into limus: as Humilis humillimus, similis simillimus, facilis facillimus, gracilis gracillimus, agilis agillimus, docilis docillimus. Ater. Teter. Acer.

All other nounes ending in lis, doe followe the generall rule afore going: as Vtilis, vtilissimus.

Also if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

Of the Pronoune.

A Pronoune is a part of speache, much like to a Noune, which is vsed in shewing or rehearsing.

There be fifteene Pronounes: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras: Whereof foure haue the vocatiue case: as Tu, meus, noster, and nostras, and all other lacke the vocatiue case. *There be fifteene Ponounes.*

To these may be added their compoundes, Egomet, tute, idem; and also Qui, quæ, quod.

Pronounes Primitiues. These eyght Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, and is, be Primitiues, so called, for bicause they be not deriued of others. And they be also called *Demonstratiues.* Demōstratiues, bicause they shew a thing not spoken of before.

Relatiues. And these Sixe. Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, bicause they rehearse a thing that was spoken of before.

Deriuatiues. These Seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Deriuatiues, for they be deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

5. Thinges belonging to a Pronoune. There belongeth to a Pronoune these fiue thinges: Number, Case and Gender, as are in a Noune: declenson and Person: as here followeth.

The declensons of Pronounes.

There be foure Declensons of Pronounes.

The first declenson. These three, Ego, tu, sui, be of the first declenson, and be thus declined.

	Singulariter.	Pluraliter.
	Nominatiuo Ego.	*Nominatiuo nos.*
	Genitiuo mei.	*Gen. nostrum, uel nostri.*
	Datiuo mihi.	*Datiuo nobis.*
	Accusatiuo me.	*Accusatiuo nos.*
	Vocatiuo caret.	*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo à me.	*Ablatiuo à nobis.*

	Singulariter.	Pluraliter.
	Nominatiuo Tu.	*Nominatiuo uos.*
	Genitiuo tui.	*Gen. uestrum, uel uestri.*
	Datiuo tibi.	*Datiuo uobis.*
	Accusatiuo te.	*Accusatiuo uos.*
	Vocatiuo ô tu.	*Vocatiuo ô uos.*
	Ablatiuo à te.	*Ablatiuo à uobis.*

Singulariter and Pluraliter. { Nominati. caret. Genitiuo sui. Datiuo sibi. } { Accusatiuo se. Vocatiuo caret. Ablatiuo a se.

These Sixe, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the seconde declenson, and be thus declined. *The second declenson.*

Singulariter. { Nom. iste, ista, istud. Genitiuo istius. Datiuo isti. Ac. istum, istã, istud. Vocatiuo caret. Abla. isto, ista, isto. }
Pluraliter. { Nominu. isti, istæ, ista. Ge. istorũ, istarũ, istorũ. Datiuo istis. Accu. istos, istas, ista. Vocatiuo caret. Ablatiuo istis. }

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the Neuter gender in the Nominatiue case, and in the Accusatiue case singular, maketh Ipsum.

Nominatiuo hic, hæc, hoc. Genitiuo huius. Datiuo huic: as afore in the Nowne.

Singulariter. { Nomina. is, ea, id. Genitiuo eius. Datiuo ei. Accu. eum, eam, id. Vocatiuo caret. Ablatiuo eo, ea, eo. }
Pluraliter. { Nominatiuo ij, eæ, ea. Gen. eorũ, earũ, eorum. Datiuo ijs uel eis. Accusa. eos, eas, ea. Vocatiuo caret. Ablatiuo ijs uel eis. }

Singulariter. { Nom. qui, quæ, quod. Genitiuo cuius. Datiuo cui. Ac. quẽ, quam, quod. Vocat. caret. Al. quo, qua, quo uel (qui. }
Pluraliter. { Nom. qui, quæ, quæ. G. quorũ, quarũ, quorũ. Dat. quibus uel queis. Acc. quos, quas, quæ. Vocatiuo caret. Abl. quibus uel queis. }

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatiues, or Indefinites. Also Quisquis is thus declined. *The compound of Quis.*

Nomi. { Quisquis, Quicquid. } Acc. Quicquid. Ablat. { Quoquo, Quaqua, Quoquo.

Note. Where note, that Quid, is alwayes a substantiue of the Neuter gender.

The thirde declenson. These fyue, Meus, tuus, suus, noster, and vester, are of the thirde declenson, and bee declined as Nounes Adiectiues of three terminations, in this wise.

	Singulariter.	Pluraliter.
	No. meus, mea, meũ.	*Nomin. mei, meæ, mea.*
	Gen. mei, meæ, mei.	*Ge. meorũ, mearũ, meorum.*
	Dat. meo, meæ, meo.	*Dat. meis.*
	Ac. meũ, meã, meũ.	*Accu. meos, meas, mea.*
	Voc. mi, mea, meum.	*Voca. mei, meæ, mea.*
	Abl. meo, mea, meo.	*Ablatiuo, meis.*

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, sauing that these three last, do lacke the vocatiue case.

The fourth declenson Nostras, vestras, and this Noune Cuias, be of the fourth declenson, and be thus declined.

	Singulariter.	Pluraliter.
	Nomi. hic & hæc nostras, et hoc nostrate.	*Nom. hi & hæ nostrates, & hæc nostratia.*
	Gen. huius nostratis.	*Ge. horum, harum, & horum, nostratium.*
	Datiuo huic nostrati.	*Dati. his, nostratibus.*
	Ac. hũc, et hãc nostratem, & hoc nostrate.	*Ac. hos & has, nostrates, & hæc nostratia.*
	Vocati. ô nostras, & ô nostrate.	*Vocati, ô nostrates, & ô nostratia.*
	Abla. hoc, hac, & hoc nostrate vel nostrati.	*Abl. ab his nostratibus.*

Note. Here is to be noted, that Nostras, vestras, and this Noune Cuias, be called Gentiles, bicause they properly betoken perteyning, to countries or nations, to sectes, or factions.

A Pronoune hath three persons.

Persons three. The First person speaketh of himselfe: as Ego, I; Nos, Wee.

The

The Seconde person is spoken to: as Tu, Thou: Vos, yee. And of this person is also euery vocatiue case.

The Third person is spoken of: as Ille, Hee; illi. They. And therefore all Nounes, Pronounes, and Participles, be of the thirde person.

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speache, declined with mode and tense, and betokeneth doing: as Amo, I loue: or suffering: as Amor, I am loued: or being: as Sum, I am. *A Verbe.*

Of verbes such as haue persōs, be called Personals: as Ego amo Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as Tędet, It yrketh. Oportet, it behoueth

Of verbes Personalles there be fiue kindes: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune. *Verbes Personals.*

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to do: as Amo, I loue: and by putting to r, it may be a passiue: as Amor. *Actiue.*

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an actiue: as Amo. *Passiue.*

A verbe Neuter endeth in o, or m, and can not take r to make him a passiue: as Curro, I runne. Sum, I am. And it is englished sometime actiuely: as Curro, I runne. And sometime passiuely: as Aegroto, I am sicke. *Neuter.*

A verbe Deponent endeth in r like a passiue, and yet in signification is but eyther Actiue: as Loquor, verbum, I speake a worde: or Neuter: as Glorior, I boaste. *Deponent.*

Cōmune. A Verbe Commune endeth in r, and in significa-tion is both Actiue and Passiue: as Osculor te, I kisse thee. Osculor à te, I am kissed of thee.

MOODES.

Moodes 6. There be sixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potential, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue moode, sheweth a reason true or false: as Ego amo, *I loue.* Or else asketh a questiō: as Amas tu? *Doest thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commaundeth: as Ama, *Loue thou.*

Optatiue. The Optatiue wisheth or desireth, with these signes *would God, I pray God*, or *God graunt*: as Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath euermore an Aduerbe of wishing ioyned with him.

Potentiall. The potentiall moode is knowen by these signes, *May, can, might, would, should*, or *ought*: as Amem, *I may* or *can loue*: without an aduerbe ioyned with him.

Subiunctiue. The Subiunctiue moode hath euermore some coniunction ioyned with him: as Cum amarem, *when I loued.* And it is called the Subiunctiue moode, bicause it dependeth of an other Verbe in the same sentence, either going afore, or comming after: as Cum amarem eram miser, *when I loued I was a wretche.*

Infinitiue. The Infinitiue signifieth to doe, to suffer, or to be, & hath neither number nor person, nor Nominatiue case before him, and is knowen commonly by this signe, *To*: as Amare, *To loue.* Also when two verbes come togither, without any nominatiue case betwene them, than the latter shalbe the Infinitiue moode: as

Cupio

Cupio discere, *I desire to learne.*

GERVNDES.

There be moreouer belonging to the Infinitiue moode of verbes, certaine voyces called Gerundes, ending in Di, do, and dum: which haue both the actiue and passiue signification: as Amandi, *Of louing* or *of being loued.* Amando, *In louing.* or *in being loued.* Amandum, *To loue,* or *to be loued.* *Gerũdes. 3. Di, do, dum.*

SVPINES.

There be also pertayning vnto verbes two Supines, the one ending in um, which is called the first Supine, bicause it hath the signification of the verbe actiue: as Eo amatum, *I go to loue.* And the other in u, which is called the latter Supine, bicause it hath for the most parte the signification passiue: as Difficilis amatu, *Harde to be loued.* *Supines 2. Vm, u.*

TENSES.

There be Fiue Tenses or Times: the Present tense the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. *Tenses 5.*

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I loue.* *Present tense.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loued* or *did loue.* *Preterimperfect.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as Amaui, *I haue loued.* *Preterperfect.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as Amaueram, *I had loued.* *Preterpluperfect.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *shall* or *will*: as Amabo, *I shall or will loue.* *Future.*

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes three persons, in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou louest*: Ille amat, *He loueth*. Pluraliter. Nos amamus, *We loue*: Vos amatis, *Ye loue*: Illi amant, *They loue*.

CONIVGATIONS.

Coniugatiõs foure.

Verbes haue foure Coniugations, which bee knowen after this maner.

1 The First coniugation hath â long before re and ris: as Amâre, amâris.

2 The Seconde coniugation hath ê long before re and ris: as Docêre, docêris.

3 The Thirde coniugation hath ĕ short before re and ris: as Legĕre, legĕris.

4 The Fourth coniugation hath ī long before re and ris: as Audīre, audīris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

Amo, amas, amaui, amare: Amandi, amando, amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus, To loue.

Doceo, doces, docui, docere, Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu. Docens, docturus, To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus. To reade.

Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus. To heare.

Indicatiue moode Preſent tenſe ſingular.

I loue, or doe loue,	Thou loueſt, or doeſt loue.	He loueth, or doth loue.		We loue, or doe loue.	Ye loue, or doe loue.	They loue, or doe loue.
Amo,	amas,	amat.	Pluraliter.	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.		Docemus,	docetis,	docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus,	legitis,	legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus,	auditis,	audiunt.

Preterimperfect tẽſe ſingular.

I loued or did loue.

Amabam,
Docebam,
Legebam,
Audiebam.
bas, bat. Plurali. bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular.

I haue loued.

Amaui,
Docui,
Legi,
Audiui;
iſti, it. Pluralit. imus, iſtis, erunt vel ere.

Preterpluperfect tẽſe ſingular.

I had loued.

Amaueram,
Docueram,
Legeram,
Audiueram
ras, rat. Pluraliter. ramus. ratis, rant.

Future tenſe ſing.

I ſhall or will loue.

Amabo,
Docebo,
bis, bit. Plur. bimus, bitis, bunt.

Legam,
Audiam.
es, et. Pluraliter. emus, etis, ent.

Loue

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes three persons, in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou louest*: Ille amat, *He loueth*. Pluraliter. Nos amamus, *We loue*; Vos amatis, *Ye loue*; Illi amant, *They loue*.

CONIVGATIONS.

Coniugatiõs foure.

Verbes haue foure Coniugations, which bee knowen after this maner.

1 The First coniugation hath â long before re and ris: as Amâre, amâris.

2 The Seconde coniugation hath ê long before re and ris: as Docêre, docêris.

3 The Thirde coniugation hath ĕ short before re and ris: as Legĕre, legĕris.

4 The Fourth coniugation hath i long before re and ris: as Audire, audiris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

Amo, amas, amaui, amare; Amandi, amando, amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus, To loue.

Doceo, doces, docui, docere. Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu. Docens, docturus, To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus. To reade.

Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus. To heare.

Indicatiue

Indicatiue moode Present tense singular.

I loue, or doe loue, | Thou louest, or doest loue. | He loueth, or doth loue. | We loue, or doe loue. | Ye loue, or doe loue. | They loue, or doe loue.

Amo, amas, amat.
Doceo, doces, docet.
Lego, legis, legit.
Audio, audis, audit.

Pluraliter.

Amamus, amatis, amant.
Docemus, docetis, docent.
Legimus, legitis, legunt.
Audimus, auditis, audiunt.

Preterimperfect tẽse singular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam. — bas, bat. Plurali. bamus, batis, bant.
I loued or did loue.

Preterperfect tense singular. Amaui, Docui, Legi, Audiui, — isti, it. Pluralit. imus, istis, erunt vel ere.
I haue loued.

Preterpluperfect tẽse singular. Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram — ras, rat. Pluraliter. ramus. ratis, rant.
I had loued.

I shall or will loue.

Future tense sing. Amabo, Docebo, — bis, bit. Plur. bimus, bitis, bunt.
Legam, Audiam. — es, et. Pluraliter. emus, etis, ent.

Loue

Imperatiue moode

	Loue thou.	Loue he or let him loue.		Loue we, or let vs loue.	Loue yee.	Loue they or let them loue.
present tense sing.	Ama, amato.	amet, amato.	Plu.	amemus.	amate, amatote.	ament, amāto.
	Doce, doceto,	doceat, doceto.	Pl.	doceamus.	docete. docetote.	doceant, docēto
	Lege, legito.	legat, legito.	Plu.	legamus.	legite, legitote.	legant, legūto.
	Audi, audito.	audiat, audito.	Pl.	audiamus.	audite, auditote.	audiāt, iūto.

Optatiue moode

God graunt I loue.

present tēse singular. Vtinam. Amem, ames, amet. Plur. vtin. amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter, vtin, amus, atis, ant.

Would God I loued, or did loue.

Preterimperfect tēse sing. Vtinā. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — res, ret. Plur. vtinam remus, retis, rent.

I pray God I haue loued.

Preterperfect tense sing. Vtin. Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — ris, rit. Pluralit. vtin. rimus, ritis, rint.

Woulde God I had loued.

Preterpluperfect tēse sing. Vtin. Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — ses, set. Plural. vtin. semus, setis, sent.

Amaue-

Future tense sing. Vtinam.	Amauero, Docuero, Legero, Audiuero,	God graunt I shall or will loue, or loue hereafter. ris, rit. Plu. vtinam rimus, ritis, rint.

Potentiall moode

I may, or can loue.

present tense sing.	Amem, ames, amet. Plur. amemus, ametis, ament. Doceam, Legam, Audiam,	as, at. Pluraliter, amus, atis, ant.
Preterimperfect tẽse singular.	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	I might, would, should, ought or could loue. res, ret. Pluraliter, remus, retis, rent.
Preterperfect tense singular.	Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,	I might, would, should or ought to haue loued. ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
Preterpluperfect tẽse singular.	Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem,	I might, would, should, or ought to had loued. ses, set. Pluraliter, semus, setis, sent.
Future tense sing.	Amauero, Docuero, Legero, Audiuero,	I may or can loue hereafter. ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode

When I loue.

present tense singu. Cum.	Amem, ames, amet. Plur. cum amemus, ametis, ent. Doceam, Legam, Audiam,	as, at. Pluraliter, cum amus, atis, ant.	
		When I loued or did loue.	
Preterimperfect tẽse sing. Cum.	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	res, ret. Plur. cum remus, retis, rent.	
		When I haue loued.	
Preterperfect tense sing. Cum.	Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,	ris, rit. Pluralit. cum rimus, ritis, rint.	
		When I had loued.	
Preterpluperfect tẽse sing. Cum.	Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem,	ses, set. Plural. cum semus, setis, sent.	
		When I shall or will loue.	
Future tense sing. Cum.	Amauero, Docuero, Legero, Audiuero,	ris, rit. Pluraliter, cum rimus, ritis, rint.	

Infinitiue moode

Present, & preterimperfect tẽse	Amare, Docere, Legere, Audire,	**To**	**Loue. Teache. Reade. Heare.**
Preterperfect and preterpluperfect.	Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse,	**To haue or had**	**Loued. Taught. Reade. Hearde.**

Amaw-

Future tense.	Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum	esse. To	Loue. Teache. Reade. Heare.	hereafter.

Gerundes.	Amandi, of louing.	do, in louing.	dū, to loue.
	Docendi, of teaching.	do, in teaching.	dū, to teach
	Legendi, of reading.	do, in reading.	dū, to reade
	Audiēdi, of hearing.	do, in hearing.	dū, to heare

Supines.	Amatum,	to	loue.	Amatu,	to be	loued.
	Doctum,		teach.	Doctu,		taught.
	Lectum,		reade.	Lectu,		reade.
	Auditum,		heare.	Auditu,		heard.

A participle of the present tense.	Amans, Louing.
	Docens, Teaching.
	Legens, Reading.
	Audiens, Hearing.

The participle of the first future tense.	Amaturus, to loue, or about to loue.
	Docturus, to teach or about to teach.
	Lecturus, to reade, or about to reade.
	Auditurus, to heare, or about to heare.

¶ Before we decline any Verbes in or, for supplying of many tenses, lacking in all such verbes, we must learne to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus. To be.

Indicatiue moode present tense singular.

Preterimperfect tense singular.

SVm, I am. es, est. Pluraliter sumus, estis, sunt.

Eram, I was. eras, erat. Pluraliter. eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular.

Fui, I haue bene. fuisti, fuit. Pluraliter. fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tēse singular.

Fueram, I had bene. fueras, fuerat. Pluraliter. fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense sing.

Ero, I shall or will be. eris, erit. Pluraliter. erimus, eritis, erunt.

Imperatiue moode

present tense sing.

Sis, Es, Esto, } be thou { Sit, Esto, } Pl. Simus. { Sitis, Este, Estote, } Sint, Sunto.

Optatiue moode

present tēse sing. Vtin.

Sim, I pray God I be. sis, sit. Pluraliter. vtinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tēse sing. Vtin.

Essem, Would God I were. esses, esset. Pluraliter. vtinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. Vtin.

Fuerim, I pray God I haue bene. fueris, fuerit. Plur. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.

Fuissem, Would God I had ben. fuisses, fuisset. Plu. vtinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tens sing. Vtin.

Fuero, God graunt I be hereafter. fueris, fuerit. Plu. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall

Potentiall moode

present tense sing.	Sim, I may, or can be. sis, sit. Pluraliter. simus, sitis, sint.
Preterimperfect tense singular.	Essem, I might or coulde be. esses, esset. Plural. essemus, essetis, essent.
Preterperf. tense sing.	Fuerim, I might, could, should, or ought to haue ben. fueris, fuerit. Pl. fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterpluperfect tense singular.	Fuissem, I might, could, should, or ought to had ben. fuisses, fuisset. Pl. fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense sing.	Fuero, I may or can be hereafter. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue moode

present tens sing. Cum.	Sim, When I am. sis, sit. Plu. cum simus, sitis, sint.
Preterimperfect tense sing. Cum	Essem. When I was. esses, esset. Pluraliter. cum essemus, essetis, essent.
Preterperfect tense sing. Cum	Fuerim, When I haue bene. fueris, fuerit. Plur. cum fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterpluperfect tense sing. Cum	Fuissem, When I had bene. fuisses, fuisset. Plur. cum fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future sing. Cum	Fuero, When I shall or will be. fueris, fuerit. Plural. cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue moode

present tense.	Esse, to be. { Preterperfect & Preterpluperfect tense. } Fuisse, { to haue or had bene.
Future tense.	Fore vel futurum esse. to be hereafter.

¶ Verbes in or of the foure coniugations, be declined after these examples.

Amor, amaris vel amare: amatus sum uel fui, amari: amatus, amandus. To be loued.
Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, docêri: Doctus, docendus. To be taught.
Legor, legĕris vel legĕre: lectus sum vel fui, legi: Lectus, legendus. To be reade.
Audior, audiris vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. To be hearde.

Indicatiue moode

present tēse singular.
Amor, amaris vel amare, amatur.
Doceor, doceris vel docere, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.
Pl. mur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.
I was loued.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, baris vel bare, batur. Pl. bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.
I haue bene loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.
I had ben loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus erã vel fuerã, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tens singular.
I shall or will be loued.
Amabor, Docebor, beris vel ere, itur. Pl. bimur, imini, ũtur.
Legar, Audiar, eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur.

Imperatiue

Imperatiue moode

	Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued.	Be ye loued.	Let them be loued.
present tense sing.	Amare, amator.	ametur, amator.	Plu. amemur.	amini, aminor,	entur, antur.
	Docere, docetor.	doceatur, docetor.	Pl. doceamur.	emini eminor,	eātur, entor.
	Legere, legitor.	legatur, legitor.	Plu. legamur.	imini, iminor,	antur, untor.
	Audire, auditor.	audiatur, auditor.	Pl. audiamur.	imini, iminor,	iātur, iūtor.

Optatiue moode

God graunt I be loued.

present tēse singular. Vtinam.
Amer, eris vel ere, etur. Plu. vtin. emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, aris vel are, atur. Pl. vt. amur, amini, antur.

Woulde God I were loued.

Preterimperfect tense sing. Vtin.
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, reris vel rere, retur. Pl. vt. remur, remini, (rentur.

I pray God I haue bene loued.

Preterperfect tense sing. Vtin.
Amatus Doctus Lectus Auditus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. vt. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Woulde God I had bene loued.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.
Amatus Doctus Lectus Auditus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plural. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing. Vtinam
God graunt I be loued hereafter.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti ti erimus vel fuerimus, ti eritis, vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

Potentiall moode

I may or can be loued.

present tense sing.
Amer, eris vel ere, etur. Plur. emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Plural. amur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.
I would, should, or ought to be loued.
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — reris vel rere, retur. Plur. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular.
I would, should, or ought to haue bene loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plural. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.
I would, should or ought to had ben loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing.
I may or can be loued hereafter.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode

When I am loued.

present tense sing. Cum
Amer, eris vel ere, etur. Plur. cùm emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. Pl. cùm amur, amini, tur.

When I was loued.

Preterimperfect tense sing. Cum
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. Pl. cū remur, remini, rentur.

When I haue bene loued.

Preterperfect tense sing. Cum
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint, vel fuerint.

When I had bene loued.

Preterpluperfect tense sing. Cum
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } essem vel fuissem, tꝰ esses vel fuisses, tꝰ esset vel fuisset. Pl. cū ti essemꝰ vel fuissemꝰ, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissēt.

When I shall or will be loued.

Future tense sing. Cum.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tꝰ erit vel fuerit. Pl. cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitiue moode

present & preterimperfect tense
Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loued. Taught. Reade. Hearde.

To haue or had bene loued.

Preterperfect and preterpluperfect.
Amatum, Doctum, Lectum, Auditum } esse vel fuisse.

Future tense.	Amatum iri vel amandū esse. Doctum iri vel docendū esse. Lectum iri vel legendū esse. Auditū iri vel audiendū esse.	to be	loued taught read hearde	here after.

A participle of the preterperfect tense.	Amatus, Loued. Doctus, Taught. Lectus, Reade. Auditus, hearde.	

A participle of the Future in Dus	Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus,	To be	Loued. Taught. Reade. Hearde.

¶ Of certayne Verbes going out of rule, which are declined and formed in maner *folowing.*

Possum, potes, potui, posse, potens. **To may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret volens. **To wil, or to be willing.**

Nolo, non uis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolēdum; supinis caret nolens. **To nil or to be unwilling.**

Malo, mauis, malui, malle; malendi, malendo, malendum: supinis caret malens. **To haue leifer, or to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus. **To eate.**

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus. **To be made or to be done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: Latum, latu: ferens, laturus. **To beare or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: Latus, ferendus. **To be borne or suffered.**

 Indicatiue

Indicatiue moode

present tense sing.

Possũ, potes, potest. Volo, vis, vult. Nolo, non uis, non uult. Malo, mauis, mauult. Edo, edis vel es, edit vel est. Fio, fis, fit. Fero, fers, fert. Feror, ferris, vel re, tur.

Pluraliter. Possum⁹, potestis, possũt. Volumus, vultis, volũt. Nolumus, non vultis, nolunt. Malumus, mauultis, malunt. Edimus, editis vel estis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tense singular.

Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fieb m, Ferebam, — as, at. Pluraliter, amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. Plu. bamur, bamini, (bantur.

Preterperfect tense singular.

Potui, Volui, Nolui, — Malui, Edi, Tuli. — isti, it. Pl. imus, istis, erũt vel ere

Factus, Latus — sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Plu. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.

Potuerã, Voluerã, Noluerã, — Maluerã, Ederam, Tulerã, — ras, rat. Pl. ram⁹, ratis, rãt.

Factus, Latus — erã vel fuerã, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Potero

Future tense sing.
Potero, poteris, poterit. Plura. érimus, éritis, erint.
Volam, Nolam, Malam, } { Edam, Fiam, Feram, } es, et. Pl. emus, etis, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. Pl. feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue moode.

Imperatiue moode

Noli, Nolito. Pluraliter. Nolite, Nolitote.

present tense sing.
Es, esto. Ede, edito } { edat, vel edito. } Pl. Edam⁹. { edite, este, estote, editote. } edant, edũto
Fito tu, { Fiat, Fito, } Pl. Fiam⁹. { Fite, fitote. } { Fiant, Fiunto.
Fer, Ferto. } { Ferat, Ferto, } Pl. feram⁹. { Ferte, fertote } { Ferant, Ferũto.
Ferre, fertor. } { feratur, Fertor, } p. feramur, { Ferimini, ferimnor, } ferãtur, ferũtor.

Optatiue moode

present tense sing. Vtinam.
Possim, Velim, } { Nolim, Malim, } is, it. Pl. vtin. imus, itis, int.
Edam, Fiam, Feram, } as, at. Plura. vtinam. amus, atis, ant.
Ferar, raris vel rare, ratur. Plu. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Vtin.
Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } { Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. Pluraliter. vtinam, emus, etis, ent.
Ferrer, rêris vel rêre, rẽtur. P. vt. remur, remini, rẽtur

Potuerim,

Preterperfect tense sing. Vtin. Potuerim, Voluerim, Noluerim, / Maluerim, Ederim, Tulerim, — ris, rit. Pl. vt. rimus, ritis, rint.
Factus, Latus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, t⁹ sit vel fuerit. Pl. vt. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Potuissem, Voluissem, Noluissem, / Maluissem, Edissem, Tulissem, — ses, set. Pl. vt. sem⁹, setis, sent.
Factus, Latus — essem vel fuissẽ, t⁹ esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing. Vtinam. Potuero, Voluero, Noluero, / Maluero, Edero, Tulero, — ris, rit. P. vt. rim⁹, ritis, rint.
Factus, Latus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentiall and the Subiunctiue moode bee formed like the Optatiue in voyce, and do differ onely in signification and signe of the moode.

Infinitiue moode

pres. tense & preterimperfect tense. Posse, Velle, Nolle, Malle, edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri,

Preterperfect & Preterpluperfect tense. Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, tulisse, — fu — esurũ esse. laturũ esse

Fieri, Ferri — Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future

Future tense. { Factum iri, vel faciendum esse. / Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Ibam and Quibam, in the Preterimperfect tense of the Indicatiue moode, and Ibo and quibo in the Future tense: and in all other moodes and tenses are varied like verbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum, Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect. Of the Preterperfect tense of the Indicatiue moode, be formed the Preterpluperfect tense of the same moode, the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the future tense of the Optatiue moode: the Potential moode: and the Subiunctiue moode: the preterperfect tense, and the preterpluperfect tense of the Infinitiue moode: as of Amaui, are formed Amaueram, amauerim, amauero, by chaunging i, into e short: as amauissem, amauisse, keeping i, still.

Impersonalia. Impersonals be declined throughout all Moodes and Tenses, in the voyce of the thirde person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english this signe *It*: as It deliteth, Delectat, It becommeth not, Non decet.

Of

Of the Participle.

A Participle is a part of speache, deriued of a Verbe, and taketh part of a Nowne, as Gender, case, and declension: and part of a Verbe, as tense and significati on: and part of both, as number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense, and one of the Future in Rus, and another of the Future in Dus. *4. kindes of participles.*

A Participle of the Present tense, hath his Englishe ending in yng: as *Louyng*. And his Latine in ans or ens: as Amans, docens: and it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicatiue mode, by changing of the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens. *Present tense.*

A Participle of the Future in rus, betokeneth to doe, like the Infinitiue mode of the actiue voyce: as Amaturus, *To loue, or about to loue.* And it is formed of the later Supine, by putting to rus: as Doctu, docturus. *The first Future tense in rus.*

A Participle of the Preter tense, hath his english ending in d, t, or n: as *loued, taught, slaine*, and his latine in tus, sus, xus: as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as Mortuus, and it is formed of the later supine, by putting to s: as Lectu, lectus, except Mortuus. *Preter tense.*

A Participle of the Future in Dus, betokeneth to suffer lyke the Infinitiue mode of the passiue voyce: as Amandus, *To be loued.* And it is formed of the genitiue case of the Participle of the Present tense. *The seconde Future tense in Dus.*

tense, by chaunging tis into dus: as Amantis, amandus, Legentis, Legendus. And it is also found to haue the signification of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *in reading olde authors thou doest profit.*

Of an Actiue come 2. Participles.

Of a verbe Actiue and of a verbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in Rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus. of Curro, currens, cursurus.

Of a Passiue come. 2.

Of a verbe Passiue, whose Actiue hath the Supines, come two Participles, one of the preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a Deponent. 3.

Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent do gouerne an accusatiue case after him, it may forme also a Participle in Dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Commune. 4.

Of a verbe Commune commeth foure participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles declined like adiectiues.

Participles of the Present tense, be declined like nounes adiectiues of three Articles: as Nominatiuo hic, hæc, hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti. &c.

Participles of other tenses, bee declyned lyke Nounes Adiectiues of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of an Aduerbe.

AN Aduerbe is a part of speache ioyned to the Verbes, to declare their signification.

Aduerbes some be of time: as Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Place: as Vbi, ibi, hîc, istîc, illîc, intus, foris.

Some be of
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, deniq;, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, numquid?
- Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, ne profectò, sanè, scilicet, licet, esto.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, medius, fidius.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agèdum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabò.
- Forbidding: as Ne.
- Wysshing: as Vtinam, si, ô si, ô.
- Gathering togither: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
- Chosing: as Potiùs, imò.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: Forsan, forsitan, fortasis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some

Some be of { Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
Qualitie: as bene, malè, doctè, fortiter
Quantitie: as Multùm parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè. }

Certaine Aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè. Also these voyces of Prepositions, if they be set alone, not hauing any casuall worde to serue vnto, ioyned with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as Qui antè non cauet, pòst dolebit. Hee that bewareth not afore, shalbe sory afterwarde. Coràm laudare, & clam vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behinde the backe to dispraise, is an vnhonest poynt.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speach that ioyneth wordes and sentences togither.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.

Some be { Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
Causals: as Nam, namq;, enim, etenim, quia, vt, quod, quum, quoniam, & quãdo set for quoniam. }

Condi-

Some be
- Conditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodo.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrum, necne, anne, nonne.
- Illatiues: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be
- Aduersatiues: as Etsi, quanquã, quamuis, licet, esto.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Preposition.

A Preposition is a part of speache, most commonly set before other partes, eyther in Apposition, as Ad patrem, or else in Composition: as Indoctus.

These Prepositions folowing, serue to the ccusatiue case.

Ad, To.
Apud, at.
Ante, before.
Aduersus, } against.
Aduersum, } against.

Cis, } on this side.
Citra, } on this side.
Circũ, } about.
Circa, } about.
Contra, against.
Erga, towardes.

Extra, without.
Intra, within.
Inter, betweene.
Infra, beneath.
Iuxta, beside, or nigh to.
Ob, for.

Ponè, behinde.
Per, by or through.
Propè, nigh.
Propter. for.
Secundum.
Post. } after.
Trans, on the farther side.
Vltra, beyonde.
Præter, beside.
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secus, by.
Versus, towardes.
Penes, in the power.

Where note, that Versus, is set after his casuall worde: as Londinum versus, Towardes London. And likewise may Penes be set also.

These Præpositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, With.
Corã, before, or in presens.
Clam, priuily.
De,
E,
Ex, } of or fro.
Pro, for.
Præ, before, or in cõparison.
Palam, openly.
Sine,
Absque, } without.
Ten⁹, vntil, or vp to.

Where note, that if the casuall worde ioyned wyth Tenus, be the plurall number, it shalbe put in the genitiue case, and be set before Tenus, as Auriũ Tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voyces of Prepositions, being set alone without their casuall wordes, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is aforesayde in the Aduerbe.

These Præpositions following, serue to both cases.

In, with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbẽ, Into the City. In, without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Judge.

Su-

Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon greene leaues.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interiection.

An Interiection is a parte of speache which betokeneth a sodaine passiō of the minde, under an unperfect voice. Some are of Myrth: as Euax, vah.
Sorow: as Heu, hei.
Dread: as Atat.

Some are of
Marveyling: as Pape. Disdaining: as Hē, vah.
Shunning: as Apage. Praising: as Euge.
Skorning: as Hui.
Exclamatiō: as Proh Deū atq; hominū fidem.
Cursing: as Vę malū. Laughing: as Ha ha he.
Calling: as Eho, oh io.
Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDES of Latine Speache.

For the due ioyning of wordes in constructiō, it is to be understanded, that in Latine speach there be three Concordes. The first, betweene the nominatiue case & the Verbe. The second, betwene the Substātiue & the Adiectiue. The third, betweene the Antecedent & the Relatiue.

The first Concorde.

When an english is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be mo verbes then one in a sentence, the first is the Principall verbe, except it be the Infinitiue moode, or haue before it a Relatiue: as *That, whome, which*, or a Coniunction: as Vt, *That*. Cum, *when*. Si, *Yf*. or such other.

When ye haue found the Verbe, aske this questio *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Nominatiue case to the verbe, except it be a verbe Impersonall, which will haue no nominatiue case. And the nominatiue case shall in making and construing Latine, be set before the Verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doeth the King come?

Likewise, if the Verbe be of the Imperatiue moode: as Ama tu, Loue thou Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *It* or *there*, commeth before the english of the Verbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to mee. And that casuall worde which commeth next after the verbe, and aunswereth to this question *whome* or *what*, made by the verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the verbe doe properly gouerne an other case after hym to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus, indigeas, If thou couet to please thy maister, vse diligence, & be not so slacke that thou shalt neede spurs.

A Verbe Personall agreeth with his Nominatiue case,

case, in number & person: as Preceptor legit, vos verò negligitis, The Maister readeth, and ye regarde not. Where note, that ÿ first person is more worthy than the second, & the second more worthy than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a coniunction Copulatiue comming betwene them, will haue a Verbe plurall, which Verbe plurall, shall agree with the nominatiue case of the most worthy person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegarde. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ieoperdy. Pater & præceptor accersunt te, Thy Father and thy maister haue sent for thee.

When a verbe commeth betweene two nominatiue cases of diuers numbers, the verbe may indifferently accorde with either of them, so that they be both of one person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers, is a renuing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remayneth, sauing only prayers? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke hir breast, and hir breast turned into Oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue moode of a verbe, or else a whole clause afore going, or else some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the verbe: as Diluculo surgere, saluberrimum est, To ryse betime in the morning is the most holsome thing in the world. Multum scire, vita iucundissima, To know much is the most pleasaunt (or sweetest) lyfe of all.

The seconde Concorde.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, & the worde that aunswereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friende, is tryed in doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A fielde to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my maister.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue cõming betweene them, will haue an adiectiue plurall, which adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthy gender: as Rex & Regina beati, The King & the Queene are blessed.

The thirde Concorde.

When ye haue a Relatiue, aske this question *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a worde that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number and Person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few thinges, or wordes.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, & then he shall be put in the Neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omniũ rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all.

But if the Relatiue be referred to two clauses or more, than the Relatiue shall be put in the plurall number:

number: as Tu multùm dormis, & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, which both thinges are naught for the bodye.

When this English *That*, may be tourned into this Englishe *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, which in Latine is called quod or vt: and in Latine making, it may elegãtly be put away, by tourning the Nominatiue case into the accusatiue, and the verbe into the Infinitiue mode: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere: I am glad that thou art in good health. Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedentes singular, hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agree wyth the Antecedent of the most worthy Gender: as Imperium & dignitas quæ petijsti. The rule and dignitie which thou hast required.

But in things not apt to haue life, the neuter gender is most worthy, yea and in such case, though the Substantiues or Antecedents be of the Masculine or of the Feminine gender, and none of them of the neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gender: as Arcus & calami sunt bona, The bow & arrows be good: Arcus & calami quę fregisti, The bow & arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as Miser est qui nũmos admiratur, Wretched is that person, which is in loue with money.

But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be such case as the Verbe will haue after him: as Fœlix quem faciũt aliena pericula cautum. Happy is he, whom other mens harmes do make to beware.

As the Relatiue may be the nominatiue case to the Verbe, so it may be the substantiue to the adiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Will not thou loue riches, which to do, is the most beggarly thing in the worlde.

Nounes Interrogatiues and Indefinites, follow the rule of the Relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwayes gouerned of the Verbe that he commeth before, but sometime of the Infinitiue moode that commeth after the Verbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Sometime of a Participle: as Quibus rebus adductus fecisti? with what things moued diddest thou it?

Sometime of the Gerunde: as Quæ nunc non est narrandi locus. Which thinges at this present is no time to tell.

Sometime of a Preposition set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides. Vnto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that he doth accorde with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceyue what a fellowe I am. Albeit in this maner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Some-

Sometime of a Noune Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minus velim, non facile possem existimare, Of the which two thinges, whether I would with lesse will haue, I can not easilye esteeme.

Sometime it is put in the Genitiue case, by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I knew him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Noune Substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All thinges shall be giuen thee, which thou hast neede of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrum obuiam procedam, nondum statui, Whome whether I will go to meete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the ablatiue case with this signe *then*, and is gouerned of the Comparatiue degree, comming after him: as Vtere virtute, qua nihil est melius. Use Uertue, then the which nothing is better. Sometime it is not gouerned at all, but is put in the ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt. How worthy a man was Julius Cesar, vnder whose conduct, the Romaynes first entred into Britaine.

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently accorde with either of them: as Auis quæ passer appellatur, or Auis qui passer appellatur, The birde which

is

is called a Sparrow. Yea though the Substātiues be of diuers numbers also: as Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Parise? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substanti.

When two Substantiues come togither, betokening diuers thinges, the latter shall be the genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloqueuce of Cicero. Opus Vergilij, The worke of Vergill. Amator studiorum. A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My Father being a man, loueth me a childe.

When the english of this worde Res, is put with an Adiectiue, ye may put away Res, & put the adiectiue in the neuter gender, like a substantiue: as Multa me impedierunt, Many thinges haue letted mee. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia. A fewe thinges like vnto these. Nōnulla huiusmodi. Many things of like sort.

An Adiectiue in the Neuter gender, put alone without a Substantiue, standeth for a substantiue, and may haue a genitiue case after him, as if it were a Substantiue: as Multum lucri, Much gaines. Quantum negotij? Howe much businesse? Id operis, That worke.

Wordes importing induement of any qualitie or propertie, to the prayse or dispraise of a thing, comming after a noune substantiue, or a verbe substantiue, it may be put in the ablatiue case, or in the genitiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A childe

childe of a good towardenesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A childe of a good witte.
Opus and vsus, when they be latine for neede, require an Ablatiue case: as Opus est mihi tuo iudicio, I haue neede of thy iudgement. Viginti minis vsus est filio, My sonne hath neede of twentie poundes.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

ADiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitiue case: as Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bolde of heart. Dubius mentis, Doubtfull of minde. Memor præteriti, Mindefull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, & certayne Interrogatiues, with certaine nounes of number, require a genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis, for aliquis, or quis an Interrogatiue: as Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c: as Aliquis nostrum. Primus omnium.

When a question is asked, the answere in Latine must be made by ẏ same case of a noune, Pronoune, or Participle, and by the same tense of a Verbe that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, ia, ium: as Cuia est sententia? Cic. Or by a worde ẏ may gouerne diuers cases: as Quanti emisti librũ? Paruo. Or except I must answere by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester: as Cuius est dom⁹? Nõ vestra, sed nostra.

Nounes

Nounes of the Comparatiue and the Superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this english *of* or *among*, require a Genitiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquētissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the Comparatiue degree, hauing *then* or *by*, after them, do cause the worde following to be the ablatiue case: as Frigidior glacie, more cold than Ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

Adiectiues that betoken profite or disprofite, likenesse, vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the bodye. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasaunt to all persons. Parenti supplex, Suppliaunt to his father. Mihi proprium, Proper to mee.

Likewise nounes adiectiues of the passiue signification in bilis, & participials in dus: as Flebilis flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enimies.

The Accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thickenesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tower an hundreth foote high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broade. Liber crassus, tres pollices, vel tribus pollicibus, A booke three inches thicke.

The

The Ablatiue case.

ADiectiues signifying fulnesse, emptinesse, plentie or wanting, require an Ablatiue case, and sometime a Genitiue: as Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurũ? Integer vitæ scelerisq; purus. Non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will haue an ablatiue case: as Dignus, honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stede of the ablatiue case, haue an Infinitiue mode of a Verbe: as Dignus laudari, Worthy to be praysed. Contentus in pace viuere, Content to lyue in peace.

Construction of the Pronoune.

THese genitiue cases of the primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering or the passion is signified: as Pars tui, Amor mei.

But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester, be vsed: as Ars tua Imago tua.

These genitiue cases, Nostrum, vestrum, be vsed after distributiues, partitiues, comparatiues, and superlatiues: as Nemo vestrum. Aliquis nostrum, Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and first *with the Nominatiue case.*

SVm, forem, fio, existo, and certaine verbes passiues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existi-

existimor, videor, with other like, will haue such case after them, as they haue before them: as Fama est malum, Fame is an euill thing. Malus, cultura sit bonus, An euill person by due ordering or gouernance, is made good. Crœsus vocatur diues, Cresus is called riche. Horatius salutator poëta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo te diuitem esse quàm haberi, I had leifer thou were riche in deede, then so accounted.

Also verbes that betoken bodily mouing, going, resting, or doing, which be properly called verbes of Gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a nominatiue case of a Noune or Participle, declaring the maner of circumstance of the doing or suffering: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth voyde of care. Tu cubas supinus, Thou lyest in bed with thy face vpwarde. Somnias vigilans, Thou dreamest waking. Studeto stans, Studie thou standing. And likewise in the accusatiue case: as Non decet quemquam meiere currentem aut mandentem, It doth not become any man to pisse, running or eating.

And generally, when the worde that goeth before the verbe, & the worde that cōmeth after the verbe, belong both to one thing, that is to saye, haue respect eyther to other, or depende either of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be Trāsitiue or Intransitiue, of what kinde soeuer the verbe be: as Loquor frequēs, I speake often. Taceo mult⁹, I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimus, I write letters very seldome. Ne assuescas bibe-

re vinū ieiunus, Accustome not thy selfe to drink wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitiue case.

This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertayning to a thing as a token, property, dutye or guise, it causeth the nonne, pronoune, or participle following to be put in the genitiue case: as Hæc vestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere: Non putaram, It is the property of a foole to say: I had not thought. Extremæ est dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in ŷ world, to learne thinges that must afterward be learned otherwise. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duety of a mā that is saying his prayers, to haue minde on nothing but heauenly thinges. Except that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster and vester, shall in such maner speaking be vsed in the Nominatiue case: as Hic codex est meus, This booke is mine. Hæc domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lye. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. Tuū est omnia iuxta pati, It is thy part, or duety, to suffer all thinges in like.

Verbes that betoken to esteeme or regarde, requite a Genitiue case betokening the value: as Parui ducitur probitas, Honesty is reckened little worth. Maximi penditur nobilitas, Noblenesse of byrth is very much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assoyling, will haue a genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablatiue case moste commonly without a Preposition:

as Hic furti se alligat, *uel* furto. Admonuit me errati, *uel* errato. De pecunijs repetundis damnatus est. Satago, misereor, miseresco, require a Genitiue case: as Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and mimini, will haue a Genitiue or an accusatiue case: as Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, *uel* te. I remember thee. Memini de te. I spake of thee. Egeo, or indigeo tui. *uel* te, I haue neede of thee. Potior, vrbis, I conquere the Citie. Potior voto, I obtaine my desire.

The Datiue case.

ALl maner of Verbes put acquisitiuely, that is to saye, with these tokens *to* or *for*, after them, will haue a Datiue case: as Non omnibus dormio, I sleepe not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doth also belong verbes betokening to profit or disprofit: as Cōmodo, incōmodo, noceo.

To { Compare: as Comparo, compono, confero.
Giue or restore: as Dono, reddo, refero. (uo.
Promise or to pay: as Promitto, polliceor, sol-
Cōmaund or shew: as Impero, indico, mōstro.
Trust: as Fido, confido, fidem habeo. (gno.
Obey or to be against: as obedio, adulor, repu-
Threaten or to be angry with: as Minor, indignior, irascor. }

Also Sum, with his compoundes, except Possum. Also verbes compound with Satis, benè, and malè: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finallye, certayne verbes compounded, with these Prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Datiue case; as Præluceo, adiaceo, condono, subolco,

oleo, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, intersero.

This verbe Sum, es, fui, may oftentimes be set for habeo, and then the word that seemeth in the english to be the nominatiue case, shall be put in the datiue case, and the word that seemeth to be the accusatiue case, shalbe ẏ nominatiue: as Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no mony. But if Sum, be the Infinitiue moode, this nominatiue shall be turned into the accusatiue: as Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum, hath after him a nominatiue case, and a datiue, the worde that is the nominatiue case, may be put also in the Datiue: so that Sum, may in such maner speakinges, be construed with a double datiue case: as Sum tibi præsidio, I am to thee a safegarde: Hæc res est mihi voluptati, This thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also manye other Verbes may in such maner speaking haue a double datiue case, one of the person, and an other of the thing: as Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case.

VErbes Transitiues are all such as haue after them an accusatiue case of the dooer or sufferer, whether they be actiues, commune, or deponent: as Vsus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Also verbes Neuters maye haue an accusatiue case of their owne signification: as Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbes of asking, teaching, and araying, will haue two accusatiue cases, one of the sufferer, and an other of the thing: as Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

The Ablatiue case.

ALL verbs require an ablatiue case of ye instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the maner of doing: as Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia causam egit.

The worde of price is put after verbes in the ablatiue case: as Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these genitiues, when they be put alone without substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantilibet, quanticunque: as Quanti mercat9 es hunc equũ? Certè pluris quàm vellem. Sauing that after verbes of price, we shall alwayes vse these Aduerbs Cariùs, viliùs, meliùs, and peiùs, in steade of their casuals.

Verbs of plentie or scarcenesse, filling, emptying, loding or vnloding, will haue an ablatiue case: as Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor impertio, impertior.

Verbes that betoken receyuing or distance, or taking away, will haue an ablatiue case with A, ab, e, ex, or de: as Accepit literas à Petro. Audiui ex nuncio. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. And this ablatiue after verbes of taking awaye, may be turned into the datiue: as Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbes of comparing or exceeding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrees. Paulo interuallo illum superat, He is beyonde the other but a little space.

A Noune or a Pronoune Substantiue, ioyned with a Participle, expressed or vnderstanded, and hauing none other worde wherof it maye be gouerned, it shall be put in the ablatiue case absolute: as Rege veniente, hostes fugerũt, The King comming, the enimies fledde. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it maye be resolued by any of these wordes. Dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as Rege veniente. i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verbe passiue will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the doer: as Vergilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or datiue, shall be the nominatiue case to the Verbe, if it be made by the actiue: as Ego lego Vergilium. Petas tu famam.

Gerundes.

Gerundes and Supines, will haue such cases as the Verbes that they come of: as Ocium scribendi literas. Ad consulendũ tibi. Auditum Poëtas.

When the Englishe of the Infinitiue Moode commeth after any of these Nounes substantiues, Studium, causa, tempus, gratia, ocium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others lyke, if the Verbe shoulde be of the actiue voyce, it shall be made by the Gerunde in Di. And the same Gerunde in Di, is vsed also after certayne Adiectiues: as Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

When ye haue an english of the Participle of the Present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a Noune Adiectiue, it shall in Latine making be put in the Gerunde in Do: as Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

Also the Englishe of the Participle of the Present tense comming without a Substantiue, with this signe *In* or *by*, before him, shall in Latine making be put in the Gerunde in Do: as Cæsar dando, subleuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diem. And the same gerunde in Do, is vsed eyther without a preposition or wyth one of these prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio benè scribendi cum loquendo coniuncta est.

The Englishe of the Infinitiue mode, comming after a reason, & shewing a cause of the reason: may be put in the Gerunde in Dum: as Dies mihi vt satis sit ad agendum, vereor, I feare that a whole day will not be ynough for me to doe my businesse.

The Gerunde in Dum, is vsed after one of these Prepositions, Ad ob, propter, inter, ante: as Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye haue this englishe *must* or *ought* in a reason, where it seemeth to be made by this Verbe Oportet, it may be put in the gerunde in Dum, with this verbe est, set Impersonally: and then the word that seemeth in the Englishe to be the Nominatiue case, shall be put in the Datiue; as Abeundum est mihi, I must go hence.

Supines.

The first Supine hath his Actiue signification, and is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his Passiue signification, and is put after Nounes Adiectiues: as Dignus indignus, turpis, fœdus, procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same supine maye also be turned into the Infinitiue moode passiue, as it may be indifferently sayde in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken parte of tyme, be commonlye put in the ablatiue case: as Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of tyme, without ceasing or intermission, be commonly vsed in the accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the accusatiue case: as Pedem hinc ne discesseris, Go thou not a foote from this place.

A place.

Nounes Appellatiues, or names of great places, be put with a Preposition, if they followe a verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as Viuo in Anglia, Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex Vrbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper

name, of the first or seconde Declenson, and the singular number, it shall be put in the genitiue case: as Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est Domi, bellique ociosi viuitis.

But if the place be of the thirde declenson, or the plurall number, it shall be put in the Datiue or in the ablatiue case: as Militauit Chartagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewyse we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusatiue case, without a Preposition: as Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablatiue case without a Preposition: as Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, be likewise vsed: as Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonalles.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this worde *It* or *there*, is commonly his signe: as Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some bodye. But if it hath neyther of these wordes before him, than the worde ẏ seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as Me oportet, I must. Tibi licet, Thou maiest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitiue case of all casuall wordes, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, & cuia, the ablatiue cases of the Pronounes

Pos-

Possessiues: as Interest omnium recte agere. Tua refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the accusatiue, will haue also a Genitiue: as Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbes Impersonalles of the passiue voyce, being formed of Neuters, doe gouerne such case as the Verbes neuters which they come of: as Parcatur sumptui, Let cost be spared. Bicause we saye, Parcamus pecuniæ, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the passiue voyce, hath like case as other verbes passiues haue: as Benefit multis à principe. Yet many times the case is not expressed but vnderstanded; as Maxima vi certatur. subaudi ab illis.

When a deede is signified to be done of many, the Verbe being a Verbe Neuter, we may well change the Verbe Neuter into the Impersonall in tur: as In ignem posita est, fletur.

A Participle.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure maner of wayes be chaunged into Nounes. The first, is whẽ the voyce of a Participle is construed with another case than the verbe that it commeth of: as Appetens vini, Greedy of wine.

 The

The seconde is when it is compounded with a preposition which the Verbe that it commeth of, can not be compounded withall: as Indoctus, innocens.

The thirde, when it fourmeth all the degrees of comparison: as Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, is when it hath no respect nor expresse difference of tyme: as Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus, A childe worthy to be loued. And all these are properly called Nounes Participials.

Participles when they be changed into Nounes, require a genitiue case: as Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voyces, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwayes the actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as Exosus seuitiam, Hating crueltie. Vitam pertæsus, Weary of lyfe.

The Aduerbe.

Aduerbes of quantitie, tyme and place, do require a Genitiue case: as Multum lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed aduerbially. Tempori, luci, vesperi: as Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbes will haue an accusatiue case of the Preposition that they come of: as Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that prepositions when they be set without a case, or else doe forme the degrees of comparison,

parison, be chaunged into Aduerbes.

The Coniunction.

CONiunctions Copulatiues and Disiunctiues, and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as Xenophon & Plato fuere æquales. And sometime they be put betweene diuers cases: as Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatyues and Disiunctiues, most commonly ioyne like moodes and tenses togither: as Petrus & Ioannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

SOmetyme this Preposition In, is not expressed but vnderstanded, and the casuall worde neuerthelesse put in the ablatiue case: as Habeo te loco parentis. i. in loco.

A verbe compounde, sometime requireth the case of the Preposition that he is compounded withall: as Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

CErtayne Interiections require a Nominatiue case: as O festus dies hominis. Certayne a Datiue: as Hei mihi. Certayne an accusatiue: as Heu stirpem inuisam. Certayne a vocatiue; as Proh sancte Iupiter. And the same Proh, will haue an accusatiue; as Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

¶ Guilielmi Lilij ad suos *discipulos monita Pædagogica*, seu Carmen de Moribus.

Vi mihi discipulus puer es, cupis atque doceri.
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem discu te somnum.
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota, manusq;
Sint nitidæ vestes, comptaq; cæsaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas vbi te sedisse iubemus,
Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.
Si quid dictabo scribes, at singula rectè,
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpè recognoscas tibi lecta, animoq; reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.

Qui

Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,
  Is qui nil dubitat, nil capit inde boni,
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
  Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus, quid enim docuisse iuuabit,
  Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
  Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
  Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
  Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
  Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris,
  Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
  Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
  Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
  Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
  Est virtus medium quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
  Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios quoties te cunque rogabunt,
  Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
  Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
  Ingens Romani dedecus eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
  Quem non authorem barbara turba probet.

Grammaticas

Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Vergilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus pedibusue sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; redisq; feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO

SEV RATIO GRAMMATICES cognoſcendæ, ad omnium puerorum vtilitatem perſcripta, quam ſolam Regia Maieſtas in omnibus Scholis proſitendam præcipit.

EXCVSVM LONDINI, per aſsignationem Franciſci Floræ.

M.D.LXXIIII.

STVDIVM GRAMMATICES OMNIBVS ESSE NECESSARIVM.

Grammatices labor est paruus, sed fructus in illa est
Non paruus, parua hæc discito parue puer.
Nemo est iam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & eius partibus.

RAMMATICA, est rectè scribendi atq; loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes:
Orthographia, Etymológia, Syntaxis, Prosodia.

De Orthographia.

RTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt lectio, non lexio, ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De Literis.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales. Vocales.
a, e, i, o, u, nam y Græca est.

Ex quibus variè dispositis, coalescunt diphthongi quinque. Diphthongi.

æ	vt	Musæ,
au		Audio.
œ		Cœlum.
ei		Hei.
eu		Euge.

Reliquæ literæ Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ, b, c, d, f, g, k, p, q, t. Consonantes. Mutæ.

Septem autem Semiuocales: L, m, n, r, s, x, z. Semiuocal.
Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, r. Liquidæ.
S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. S. X & Z. duplices sunt consonantes, X & z.

tes, atque etiam I inter duas vocales.

I & V consonantes aliquando. Adduntur etiam consonantibus I & V quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K, Y, z. K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquã admiscẽtur.

H, aspiratio. H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis: Rectè itaque enunciamus, Hiulchus, Hiacchus, trissyllaba. Hieronymus, Hieremias, Pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, charitas. Pulcher pulchritudo.

Literæ maiusculæ. Bifariam pinguuntur literæ, Maiusculis scilicet characteribus, & Minusculis. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt *Henricus*, *Anglia*.

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: vt Musæ, Præsunt: vel Musę, Pręsunt.

Literæ maiusculæ cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numerum.

vt

A. Aulus.	P.C. Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
D. Decius.	R.P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus.
M. Marc⁹.	S.P.Q.R. Senatus, Populusq; Romanus.
P. Publi⁹.	T. Titus.
P.R. Popul⁹ Romanus.	T.C. Tua clementia. & eius generis infinita.

In

In numeris verò ſignificat

I.	1.	Vnum.
V.	5.	Quinque.
IX.	9.	Nouem.
X.	10.	Decem.
XL.	40	Quadraginta.
L.	50.	Quinquaginta.
XC.	90.	Nonaginta.
C.	100.	Centum.
D.	500.	Quingenta.
M.	1000.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

REctè ſcripturo, diſcendum eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere, atque connectere. In ſimplicibus vocibus, bd, vocali ſequenti adhærent: vt A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct, pſ, ſc, tn	vt	Do-ctus, San-ctus, Scri-pſi, Sum-pſi, Pi-ſcis, Di-ſco, E-tna.	gm, gn, ſt, x	vt	A-gmen, I-gnis, Ve-ſter, Magi-ſter, An-xius, Di-xi, & ſimilia.

Inter m, & n, non interſeritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus. Columpna, pro colũna. Poſt x non ſcribitur s: vt Excribo, exoluo: nõ exſcribo, exſoluo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt: vt

Occurro, Officio, Auſero,	potius quàm	Obcurro, Obficio, Abſero,

Et contra, { Abſtineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Auſtineo, Ottineo, Orrepo,

Atque huius rei gratia, etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſerũtur. vt Redamo, redeo, ambigo, ambio.

ORTHOEPIA.

Orthoëpia. RTHOGRAPHIAE affinis eſt Orthoëpia, hoc eſt, emendatè rectéque loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandum eſt, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant, & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita ſermonem præcipitent, vt nuſquam, niſi vbi ſpiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad ſingulas quaſque voces longa interſpiratione conſileſcant, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi, ſermonis tenorem ineptè derimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi ſunt pueri ab ijs vitijs, quæ noſtro vulgo penè propria eſſe videntur: cuiuſmodi ſunt Iotaciſmus, Lambdaciſmus, Iſchnotes, Trauliſmus, Plateaſmus, & ſimilia.

Iotaciſmus. Iotaciſmus dicitur, quando I litera pleniore ſono, & ſupra iuſtum decorem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli ſeptentrionales.

Lambdaciſmus. Lambdaciſmus, eſt vbi quis L. nimis operosè ſonat: vt Ellucet, pro elucet: Sauluus, pro ſaluus.

Noſtrati vulgo diuerſum vitiũ impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs iuſtò pronunciant, dum pro

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus, Moolis. Faulsus,

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enũciamus, quàm par est: vt cùm Ischnotes.

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus, { Nync, Tync, Eliquis, Elius.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit, Tututullius, pro Tullius. Traulismus.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ex plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis cõcatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt *Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.*

-postquam discordia tetra,
Belli ferratos postes, portasq; refregit.

Plateasmus, est quando crassiùs, & voce plusquàm virili loqui nitimur: vt cùm Plateasmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus, { Mountes, Fountes, Pountes, } Vt etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus, { Argo, Sparma, Parago,

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F: vt

{ Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo, Vis, Volui, Velle.

Et rursum,	Vero, Vers, Verre,	pro	Fero, Fers, Ferre.

S. S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli,

pro	Læsus, Visus, Risus,	pronuntiantes,	Læzus, Vizus, Rizus,

H. H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enunciari volunt: malè ergò

pro	Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra,	Efferimus,	Omo, Amus, Vmus, Cristus, Crisma, Cremes, Tus, Diptongus, Spæra.

Fœdè quoq; erratur à nostris, vbi t & d, tanquam aspiratas pronuntiant: vt Amath, Caputh, Aputh: pro Amat, Caput, apud.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotasse, non fuerit superuacaneum.

puncta quæ. Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio,

ſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio. Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentij nota, ſeu potiùs reſpirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, vt quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum., . Comma.

Ouidius. *Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: vt

Iuuenal. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus eſuriens, in cælum, iuſſeris, ibit.

Media diſtinctio, ſeu Colon, eſt vbi tantum fere de ſententia reſtat, quantum iam dictum eſt: & eſt perfecta periodi pars, notaturq; duobus punctis, ſic, : . Colon.

Quemadmodũ horologij umbram progreſſam ſentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuiſſe apparet, creſcere autem nulli uidetur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis conſtat auctibus, ex interuallo ſentitur.

Plena diſtinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur poſt perfectam ſententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo, . , periodus.

Dic mihi Muſa uirum, captæ poſt tempora Troiæ.
Qui mores hominum multorum uidit, & urbes.

Huc annumerari ſolẽt Parentheſis & Interrogatio.

Parentheſis, eſt ſententia duabus ſemilunulis incluſa, qua remota, ſermo tamen manet integer: vt parentheſis.

-princeps (quia bella minantur
Hoſtes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio, ſignatur duobus punctis, ac ſuperiore ſurſum caudato, ſic, ? : vt Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa uidendi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia, versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur, quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes. Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt Fortis, fortiter: Lego, legit, omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

PArtes orationis sunt octo: { Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, } declinabiles. { Aduerbium, Coniunctio, Præpositio, Interiectio. } Indeclinabiles.

NOMEN.

NOMEN, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Substantiuum, est quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Nomen substantiuum. Est autem substantiuum duplex, { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum. Appellatiuum, est quod rem multis communem significat: vt *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*

Proprium. Proprium, est quod rem vni indiuiduo propriam signifi-

significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* Prænomen.

Nomen, quod suum est cuique: vt, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.* Nomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est, vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Affricanus, Macedonicus, Germanicus.* Cognomen.

Adiectiuum, est quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemẽs.* Nomen adiectiuum.

Adiectiuum est duplex: Commune, & Proprium.

Commune, est quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus, malus, solers, satur.* Commune.

Proprium, est quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus, Marti, Quirinus Romulo.* Proprium.

De accidentibus Nomini.

Nomini accidunt septem.

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nomini accidentia. 7.

De Specie.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua, est quæ aliunde non trahitur. primatiua.

Deriuatiua, est quæ aliunde formatur. Deriuatiua.

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba, Pecus, Grex.* Collectiuũ.

Fictitium, quod à sono fingitur: vt *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.* Fictitium.

Interrogatiuum. Interrogatiuum: vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis? Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuũ. Redditiuum, quod Interrogatiuo respõdet: vt Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanãt: vt *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale. Ordinale, vt *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distribut. Distributiuum: vt *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt *Quisque, vnusquisque, uterque, neuter.* Vel vnum è multis: vt *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniuersale. Vniuersale: vt *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particul. Particulare: vt *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.*

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirum Verbale: vt *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: vt *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Aetonensis.*

Gentile. Gentile: vt *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur:

vt	Aeacides,	filius vel nepos Aeaci.
	Nerine,	filia vel neptis Nerei.
	Latóides,	filius Latonæ.
	Meneláis,	vxor Menelai.

Diminutiuum. Diminutiuum: vt *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.*

Possessiuũ. Possessiuum: vt *Herilis, seruilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: vt *Faginus, Lapideus, Gẽmeus, Aureus,*

Locale. Locale: vt *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Aduerbiale. Aduerbiale: vt *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participiale. Participiale: vt *Amãdus, docendus, uidẽdus, scribẽdus.*

Et quæ in *Lis* exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, coctilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*, aut composita, vt *Iniustus*. Sunt qui huc addunt & decompositam vt *Irrepabilis*. Figuræ nominum.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno: vt *Pater*. Pluralis de pluribus: vt *Patres*. Numerus.

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox qua rem aliquam nominamus. Nominatiuus.

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. At que hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet. Genitiuus.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hæc voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt *It clamor cælo*, id est, *in cælum*. Datiuus. Octauus casus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediatè transit: vt *Amo patrem*. Accusatiuus.

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandísue personis accommodatur. Vocatiuus.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. Ablatiuus. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sextus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cuius nota est hic. Fœmininū, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum Genera.7.

cœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota, vtrunq; sexum complectimur: vt *Hic anser, Hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectari videtur, cùm hoc quidem loco nō de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & Dubij differentia.

Porrò inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrū fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*: quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo, arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui pergēs dicere, *eandem corticem esse, & amarum*.

Vt autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos à Gulielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

G. LILII.

Regulæ generales propriorum.

Mas. sunt nomina Diuorum, Virorum, Fluuiorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuūtur, mascula dicas:
Vt sunt diuorū, Mars, Bacchus, Apollo: Virorū,
Vt Cato, Vergilius. Fluuiorum, vt Tybris, Orontes.
Mensium, vt October. Ventorū, vt lybs, notas, auster.

Fœminina.

Fœm. sunt Dearum,

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum

Sunt

Sunt, vt Iuno, Venus. Mulierũ, ceu Anna, Philotis. Vrbium,
Vrbium, vt Elis, Opus. Regionum, vt Græcia, Persis. Regionum,
Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus. Insularum.
Excipienda tamen quædam sunt vrbium, vt ista Exceptio.
Mascula, sulmo, agragas. Quędã neutralia, vt Argos
Tybur, præneste, & genus anxur quod dat vtrũque.

Regulæ generales Appellatiuorum.

Appellatiua arborũ erunt muliebria, vt alnus, Arborum.
Cupressus, cedrus. Mas spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra siler, suber, thus, robur, acerq́;.

Epicœna.

SVnt etiam volucrũ, ceu passer, hirundo: Ferarum, Volucrum.
Vt Tigris, vulpes: & Piscium, vt ostrea, cœtus, Ferarum. Piscium.
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis quæ diximus antè, notandum, Exceptio generalis.
Omne quod exit in um, seu Græcum, siue Latinum,
Esse genus neutrum: Sic inuariabile nomen.
Sed nunc de reliquis quæ Appellatiua vocantur, Vsus trium regularum specialium.
Aut quæ sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam:
Nam genus his semper dignoscitur ex genitiuo,
Infrà vt monstrabit specialis regula triplex.

Prima regula specialis.

NOmen non crescens genitiuo, ceu caro, carnis, Regula specialis.
Capra, capræ, nubes, nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonẽdi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum Appellatiuorum non crescenti-

um

um in genitiuo: cuius generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis, & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem plæraque tertiæ declinationis, cuiuſmodi ſunt, Labes, labis, Peſtis, peſtis, Vis genitiuo vis, Mater, matris, Caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

In A. *MAſcula nomina in a, dicuntur multa uirorum:*
Vt ſcriba, aſſecla, ſcurra, rabula, lixa, laniſta,
Maſcula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as, & in es, & ab illis quot per A ſunt.
Vt Satrapas, ſatrapa, athletes, athleta. Leguntur
Maſcula item verres, natalis, aqualis. Ab aſſe
Nata, vt centuſsis, coniunge lienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, menſis, & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſsis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & vnguis,
Et vermis, vectis, poſtis, ſocietur & axis.
In Er, Os, & Vs. *Maſcula in er, ceu uêter: in os uel us, vt logos, annus.*

Fœminina non creſcentia.

FOeminei generis sũt mater, humus, domus, aluus,
Et colus, & quartæ, pro fructu ficus, acúſque.
Porticus, atq; tribus, ſocrus, nurus, et manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi.
His iungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Criſtallus, ſynodus, ſaphirus, eremus, & arctus,
Cum multis alijs, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra

Neutra non creſcentia.

NEutrũ nomen in E, ſi gignit Is, vt mare, rete:
Et quot in on, uel in um ſiũt, ut barbitõ, ouũ.
Eſt neutrũ hippomanes genus, et neutrũ cacoëthes,
Et uirus, pelagus: neutrũ modo, mas modo uulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis:
Pampinus, & corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis.
Pro morbo ficus ſici dans, atque Phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, & paradiſus.

Communia.

Compoſitum à uerbo dans a, commune duorum eſt:
Graiugena à gigno, agricola à colo: id aduena mõſtrat
A uenio. Adde ſenex, auriga, & uerna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis.
Affinis, iuuenis, teſtis, ciuis, canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

NOmen creſcentis, penultima ſi genitiui
Syllaba acuta ſonat, uelut hæc pietas, pietâtis
Virtus, virtûtis monſtrant, genus, eſt muliebre.

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimam genitiui creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monoſyllaba, præter Vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis, vt ſunt omnia deſinentia

in	C	vt	Halec, halêcis.	
	In		Delphin,	nis.
	An		Titan,	
	Ans		Infans.	antis.
			Quadrans,	
	Ens		Continens,	entis.
			Triens,	
	Vns		Decuns, decuncis.	

In Er longum, quæ Græcis per ηρ ſcribuntur: vt Character, Crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

in	Inx	vt	Syrinx, ingis.	
	Anx		Phalanx, angis.	
	Vnx		Deunx,	uncis.
			Septunx,	
	Ons		Effrons,	ontis.
			Bifrons,	
	Ors		Cohors,	ortis.
			Conſors,	

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in genitiuo: vt Lectio, ligo, ſpado, ônis. Anio, ênis. Præter Paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

Al. In Al neutra: vt Vectigal, animal, âlis. Cætera in al, ſunt tertiæ regulæ.

En. In en, quæ ênis habent in genitiuo: vt Lyen, Syren ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In ων Græca quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: vt Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In

In ar Latina: vt Laquear, exemplar, calcar, âris. prę-ter Iubar, Nectar, Arar, ăris. Hepar, hepătis. Ar.

In Or Latina: vt Amor, timor, vxor, soror, ôris. Or.

Præter sequentia quæ ad tertiam regulam spectant: vt Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris.
Et Græca quoque nonnulla: vt Rhetor, Hector, Nestor, stentor, &c. ŏris.

In As Latina: vt Maiestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina: vt Lampas, monas, trias, decas, ădis. As.

In Es Latina aliquot: vt Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis. Es.
Accedunt his etiam Græca quædam: vt Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

In Is quæ faciunt îtis, înis, & îdis in genitiuo: vt Samnis, Quiris, itis, Salamis, Trachis, inis, Psophis, Crenis, îdis. Is.
Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt Custos, ôdis, Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, ŏtis. Os.
Et Græca quæ retinent in penultima genitiui: vt Heros, Minos, Rhinoceros, ægoceros, ôtis.

In Vs, quæ mittunt genitiuum singularem in ûtis, ûdis, ûris, ûntis: vt Salus, Palus, tellus, opus. Vs.
Præter vnam vocem Pecus, pecŭdis.
Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt Sanctius, probius, melius, peius, ôris.

In Ax, tam Latina quàm Græca: vt Limax, fornax, thorax phæax, audax, bibax, âcis. Ax.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia: vt Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, ăcis. Syphax tamen variat, Syphācis & Syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt Veruex, êcis, Vibex, îcis, Ex.
exlex,

exlex, ēgis, alex, ēcis.
Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

Ix. In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, spadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in trix: vt Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox: In Ox substantiua & adiectiua: vt Celox, velox, ŏcis. Præter Cappadox, ŏcis, Allobrox, ŏgis.

Vx. In ux: vt Pollux, pollûcis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

Yx. In Yx: vt Bombyx, bombўcis. Bebryx autem variat bebrўcis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: vt Hydrops, Cyclops, conops, cercops ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, rē, & splē, car, ser, uir, uas, uadis, as, mas,
Bes, cres, pres, & pes, glis, gliris habens genitiuo.
Mos, flos, ros, & tros, mus, dens, mōs, pōs, simul et fōs,
Seps p serpēte, gryps, thrax, rex, grex, gregis, & phryx.

polysyllaba in N & O. *Mascula sunt etiam polysyllaba in n, vt Acarnā,*
Lichen, & delphin: Et in o signantia corpus:
Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

In Er, Or, Os, Dens. *Mascula in Er, or, & os, ceu crater, conditor, heros:*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens,
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur.
Adde gigas, elephas, adamas, garamasq́, tapesq́,
Atque lebes, cures, magnes, vnumq́ meridies, nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse.

Vt

Vt dodrans, semis: iungantur mascula Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula veruex,
Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, vxor. Fœminina.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, Neutra.
Lac, far, ver, cor, es, vas, vasis, os ossis & oris. Fel,
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arq; Al. Ar.
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre.

Dubia.

Sūt dubia hæc, pythō, scrobs, serpēs, bubo, rudēs, grus. Stirps pro progenie,
Perdix, linx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx, Calx pro
Adde dies, numero tantùm mas esto secundo. saxo excocto f. sunt.

Communia.

Sunt commune Parens, authorq;, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.

Tertia & vltima regula specialis.

N*Omen crescentis, penultima si genitiui*
Sit grauis, vt sanguis, genitiuo sanguinis, est mas.

Hæc contrà, penultimā genitiui crescentis, grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus: videlicet, Socer, gener, puer. ĕri. Adultĕr, adultĕri. Presbytĕr, presbytĕri, vox ecclesiastica.

Compoſita à vir, viri: vt Leuir, Triumuir, Decem-

 nir,

uir, Centumuir. ĭri.

Composita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caducifer, lucifer. ĕri. Et adiectiua quædam: vt Tener, satur, dexter, prosper. ĕri. Spectant huc & Græca omnia neutri generis in a: vt Poëma, dogma, sophisma, ænigma. ătis.

A.

Yr. In Yr item Græca: vt Martyr, martўris. Psithyr, psithўris.

Vr. Omnia item in ur Latina: vt Augur, murmur, furfur, cicur. ŭris.

Vt. In ut etiã omnia: vt Caput, capĭtis. Occiput, occipĭtis.

O. Præterea in o Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: vt Imago, sartago, ordo, cardo. ĭnis.

L. In L: vt Annibal, ălis. Mugil, ĭlis. Cõsul, præsul. ŭlis.

En. In En: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis.

On. In On græca, quæ sumunt o paruum in penultima genitiui singularis: vt Canon, dæmon, architecton. Philemon. ŏnis.

Or. In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator. ŏris.

As. In As: vt Anas, anătis.

Et Græca: vt Archas, chilias, hebdomas, enneas. ădis.

Es. In Es latina: vt Fomes, limes. ĭtis. Præses, deses. ĭdis.

Is. In Is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Tyrannis, paropsis. ĭdis.

Ar. In Ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar. ăris.

Er. In Er Latina & Græca: vt Socer, gener. ĕri. Aër, æther. ĕris.

S, præcedẽte consonante. In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca: vt

Princeps,	cĭpis.	Aethiops,	ŏpis.
Hyems,	ĕmis.	Arabs,	ăbis.
Inops,	ŏpis.	Chalybs.	ўbis.

In

In Os Latina: vt Compos, ŏtis. Os.

In Vs Latina & Græca: vt Pecus, decus, ŏris. Vellus, vulnus. ĕris. Tripus, Oedipus. ŏdis. Vs.

In Ax Græca: vt Abax, ſtorax, colax, climax. ācis. Ax.

In Ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruſpex. ĭcis. Ex.

In Ix Latina & Græca: vt Varix, fornix, calix. ĭcis, maſtix. ĭgis. Ix.

In Ox Latina & Græca: vt Præcox. Cappadox ŏcis, Allobrox, Polyphlox. ŏgis. Ox.

In Vx Latina: vt Coniux, coniŭgis. Redux. redūcis. Vx.

Denique in yx Græca: vt Onyx, Sardonyx. ȳchis. Ceryx, Eryx. ȳchis. Yx.

Fœmin. excepta ex grauiter creſcentibus.

Foeminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do.
Quod dinis: atq; in go, quod dat ginis in genitiuo:
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adijce uirgo,
Grando, fides, cōpes, teges, & ſeges, arbor, hyemsq;:
Sic Bacchar, ſyndon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as uel in is finita, ut Lampas, iaſpis,
Caßis, cuſpis: in us uox una pecus, pecudis dans.
His Forſex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, hiſtrix, coxendix, adde filixq;.

Neutra ex grauiter creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignās rem nō animatā, (dās
Nomē in a, ut problema: en ut omē, ar ut iubar, ur
Vt iecur, us ut onus, put ut occiput. Attamē ex his

Mascula sunt pecten, furfur: sunt neutra cadauer,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papauer,
Et sicer atq; siler. Neutra æquor, marmor, adorq;
Atq; pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

Dubia grauiter ex crescentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex,
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexq;
Quamuis hæc melius vult mascula dicier vsus.

Communia grauiter ex crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes.
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses.
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula adiectiuorum generalis.

ADiectiua vnam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne sub vna:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum.
At si tres variant voces, sacer vt sacra, sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiua vocares,

Adiectiua

Adiectiua tamen natura, vsuq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes.
Cum paucis alijs, quæ lectio iusta docebit.
Hæc propriũ quendã sibi flexum asciscere gaudent:
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge paluster.
Ac alacer, syluester. At hæc tu sic variabis.
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: aut aliter sic,
Hic atq; hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrũ
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominis.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, As, vt Mensa, Aeneas, Es, E, vt Anchises, Penelope,

Porrò Græcæ sunt omnia quæ in As, Es, E, finiuntur: vt Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hæbræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami. Abrahamus Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas Aeneam, vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas Aenea.

Es. Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In vocatiuo & ablatiuo e vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E. E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

Typus primæ declinationis.

	SINGVLARITER					
	Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
Musa.fœ.	*a*			*am*	*a*	*a*
Aeneas.m.	*as*	*æ*	*æ*	*am vel an*	*a*	*a*
Anchis.m.	*es*			*en*	*es e vel a*	*e vel a*
Penelop.f.	*e*	*es*	*e*	*en*	*e*	*e*
	PLVRALITER.					
	æ	*arum*	*is*	*as*	*æ*	*is*
						(quædam in abus.

As in genitiuo. As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum repetitur ad Græcorum imitationem, vt Pater familias. Filius familias. Id quod veteres obseruabant in multis alijs Ennius.

Dux ipse uias. Liuius Andronicus. *Mercurius, cumq; eo filius Latonas*. pro *Latonæ*. Sic Neuius. *Filij terras*. pro *terræ*. Vergilius. *Nec auras nec sonitus memor.*

Aulai

Aulai & pictai, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum syncopen admittit: vt Aeneadûm, Graiugenûm, pro Aeneadarum, Graiugenarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ. abus.

Hæc verò tam in is, quâm in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

SEcundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinq;, Er, Ir, Vr, Vs, Vm vt Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, vt Delos. Ilion. Orpheus.

Os. Attica in Os, genitiuum in o mittunt, accusatiuū in on: vt Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon.

Vs. Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formant in u: vt Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu.

Notabis & Latina quædam, tam in us quâm in e, mittere vocatiuum singularem: vt Agnus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. Quin Ouidius ausus est dicere: *Latmius, Endymion, non est tibi luna rubori?* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto similem semper format.

Es. Eus, genitiuum format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt

Nominatiuo Orpheus.
Ge. Orphei vel Orpheos.
Datiuo Orphei.
Acc. Orphea. Ouid. Orpheon.
Voc. Orpheu.
Ablatiuo Orpheo.

Speculum secundæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voc.	Ablat.
Er				er	
Ir				ir	
Vr	i	o	um	ur	o
Vm				um	
Vs				e, i	
Eus	eos	eü	eũ uel ea	eu	eo
PLVRALITER.					
i / a	orum	is	os / a	i / a	is.

Magister. masc. Vir. masc. Satur. om. Scamnũ. n. Domin. m. Georgi. m. Orpheus.

Notãdæ sunt deniq; syncopationes illæ, Deũm, Virũm, pro Deorum, Virorum.

Ambo & duo in accusatiuo masculino: Item anomala illa, Ambo & duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculino vsurpant: vt Verg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset. Terra uiros.* Horat. *Ne uos titillet gloria. Iureiurãdo obstring ã ambo* Cicero in Phi. secũda. *Præter duo uos, nemo sic loquitur*

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est, cuius difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantùm in im: vt Vim, rauim, tussim, sitim, magudarim, amussim, charybdim.

Sic & quorũdam fluuiorũ accuſatiui: vt Tybrim, Ararim.

Quædam accuſatiuos flectunt in im & in em communiter: vt buris, peluis, clauis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, nauis, bipennis, aqualis. im vel em.

Accuſatiuus in im, & em.

Ablatiuus regulariter in e deſinit: vt Pectus, ſalus. Ablatiuo Pectore, ſalute.

Ablatiuus ſingularis.

Propria nomina adiectiuis ſimilia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemente, Iuuenale, Martiale. &c. At neutra deſinentia in al, ar, & e, ablatiuũ magna ex parte mittunt in i: vt

Vectigal,			Vectigali.
Calcar,		Abl.	Calcari.
Mare,			Mari.

Demonſtratio tertiæ declinationis.

SINGVLARITER.

Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voc.*	*Ablat.*
A.E.				*A.E.*	
O.C.			*e, m im,*	*O.C.*	*e, i*
L.N.	*is*	*i*		*L.N.*	
R.S.				*R.S.*	
T.X.				*T.X.*	

PLVRALITER.

Es	*ium*	*bus*	*Es*	*Es*	*bus.*
A	*um*		*A*	*A*	

Poëma. n.
Cubile. n.
Sermo. m.
Halec. f. n.
Animal n.
Nomen. n.
Pater. m.
Lapis. m.
Caput. n.
Codex.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis eſt, non à nominatiuo rete. Par cum compoſitis, tam e quàm i habet:

bet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen e retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gausape, præsepe, e.

Et hæc propria,	Soracte, Præneste, Reate,	Ablat.	Soracte. Præneste. Reate.

Festorum nomina.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitiuum interdum in orum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in ïum: vt Floralia, feralia. Genitiuo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in orum, quàm in ïum: vt Parentalia, Saturnalia. Genitiuo Parentaliorum, Saturnaliorum, vel ïum.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina.

Mensium nomina in er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorũ accusatiuus in im tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in i: vt Sitim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua quæ nominatiuum in is, vel er, & e, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci. Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Nota.

Licet Poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci. Præter Pauper, degener, vber, sospes, hospes, quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiua quædam vt Ignis, amnis, anguis, supellex, vngnis, vectis. Ablatiuo e, vel i.

Rarius

Ratiùs autem Ciuis, } Ablatiuo. { Ciue vel ciui.
Ratiùs etiam Arpinas, } { Arpinate, vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis. Ablatiuo Puppe naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, Altrix. Ablatiuo Victrice, Altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantùm, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in ia: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præter vbera, plura vel pluria, aplustra vel aplustria. Et comparatiua: vt Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitiuus pluralis.

Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt Vtili, vtilium. puppe vel pi, puppium.

Præter comparatiua: vt { Maiorum, Meliorum. } Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopam aliquando admittunt, cuiusmodi sunt Sapientûm, pro sapientium, Serpētûm, pro serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus cōsonantibus finiūtur, genitiui plurales exeūt in ium; vt Pars vrbs, falx, glans, trabs, merx. Genitiuo plurali, Partium, vrbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genitiuis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt { Collis, Mensis, Auris, } is. Genitiuo { Collium, Mensium, Aurium. } Adde istis,

litium,

litium, ditium, vitium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format assium, Mars marium. Vas vadis, vadium. Nox noctium. Nix niuiũ. Os ossium. Faux faucium. Mus murium. Caro carnium. Cor córdium.

Alitum ab ales, assumit u.

Boum anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Accusat. pluralis.

Quorum genitiui plurales desinunt in ïum, accusatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium, omnium. Partes, omnes, vel eis.

Græcorum declinatio.

Græco fonte diriuata plæraq;, quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genitiuum mittunt in os: vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis. Genitiuo Titános, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum verò in i, breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutri generis in a non terminantia: vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & ys, per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt

Tethys, Tethyos.	Accusatiuo.	Tethyn.
Decapolis, lios.		Decápolin.
Genesis, genesios.		Génesin.
Metamorphôsis, sios.		Metamorphôsin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accusatiuum formant, alterum in N, alterum in a: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios, accusatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios, accusatiuo Themida, & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accusatiuum in ô mittunt.

vt { Sapphô, Sapphûs. Mantô, Mantûs, Cliô, Cliûs. } Hanc { Sapphô. Mantô. Cliô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominatiuo abijcitur s: vt Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos. Vocatiuo ô Palla. Theseu. Tethy. — Vocatiuus.

{ Phyllis, Phyllidos. Alexis, Alexios. Achilles, Achilleos. } Vocat. ô { Phylli. Alexi. Achilli.

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: vt Hoc Problématũ, Hoc Poëmatum. — Græca neutra in A.

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt Problématis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantùm sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu. — Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominitiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius. *Eius anuis causa.*

Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus üi habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu. — Datiuus singularis.

Vergilius. *Quod neque concubitu indulgent.*

Terentius. *Vestitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus, in accusatiuo Iësum, habet, in reliquis verò casibus vbique Iësu. — Iësus.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in übus formant: — Datiuus.

Ablatiuus pluralis.

mant: Acus,lacus,artus, arcus, tribus, ficus specus, quercus,partus,portus,veru.ubus.

Cætera omnia in ibus:vt Fructibus,fœtibus, manibus,motibus.

Typus quartæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voc.*	*Ablat.*
us	*us*	*ui*	*um*	*us*	*u*
u	*u*	*u*	*u*	*u*	*u*
PLVRALITER.					
us } *a*	*uum*	*ibus vel ubus*	{ *us* *a*	*us* } *a*	*ibus uel ubus.* }

Fructus. mascul. Cornu.

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusius tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebes, plebei.*

Genitiuus singularis.

Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij & e, exibat.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Vergilius. *Munera lætitiamq; dij.*

Salustius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum præter ista quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

Speculum

Speculum quintæ declinationis.

SINGVLARITER.						
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voc.*	*Ablat.*	
es	*ci*	*ci*	*em*	*es*	*e*	Facies fœ.
PLVRALITER.						
es	*erum*	*ebus*	*es*	*es*	*ebus.*	

Adiectiuorum

	SINGVLARITER.					
	Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voca.*	*Ablat.*
Doctus: Tener.	*us.er*	*i*	*o*	*um*	*e.er*	*o*
	a	*æ*	*æ*	*am*	*a*	*a*
	um	*i*	*o*	*um*	*um*	*o*
Dulcis:	*is* / *e*	*is*	*i*	*em* / *e*	*is* / *e*	*i*
Fœlix:	*x*	*is*	*i*	*em* / *x*	*x*	*e.i*
Prudens.	*ns*	*is*	*i*	*em* / *ns*	*ns*	*e.i*
	Cætera vnicæ terminationis					
Doctior.	*ior* / *ius*	*ioris*	*iori*	*iorem* / *ius*	*ior* / *ius*	*iore. i.*

Declinatio.

PLVRALITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Vocat.	Ablat.
i	orum	is	os	i	is
æ	arum		as	æ	
a	orum		a	a	
es / ia	ium	ibus	es / ia	es / ia	ibus.

Adiectiua, eodem hoc modo inflecti poterunt.

iores / iora	iorum	ioribus	iores / iora	iores / iora	ioribus.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS, *Rob. Robinſ.*

Heteroclita quæ ſũt.

*QVæ genus, aut flexum uariant, quęcunq; nouato
Ritu deficiunt, ſuperántue, Heteroclita ſunto.*

Variantia genus.

Fœminina.

*Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex,
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.*

Neutra.

*Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrũq;,
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum.
Argos itẽ & cœlũ, ſunt ſingula neutra. Sed audi:
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis, & Argos.
Fræna; ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nũdinũ & hĩc epulũ, quibus addito balneũ. Et hęc
Neutra quidẽ primo, muliebria rite ſecundo. (Sũt
Balnea plurali Iuuenalem conſtat habere.*

Maſculina.

*Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris:
Męnalus, atq; ſacer mons Dyndimus, Iſmarus, atq;
Tartara, Taygetus, ſic Tęnera, Maſſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrũq;
Sibilus atq; iocus, locus, et Campanus, Auernus.*

Defectiua.

Quæ ſequitur, manca eſt numero, caſúue propago.

Aptôta

Aptôta.

Quæ nullũ variant casũ, vt fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u, simul i, vt sũt hæc, cornuq́, genuq́.
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Aptôta sunt quæ à recto non variant casum.

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu.
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

Monoptôta sunt, quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit,
Vt Fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus, pluris habet, Repetundarum repetundis.
Iugeris & sexto dat iugere. Verberis autem.
Verbere, Suppetiæ quarto quoque suppetias dant.
Tandundem dat tantidem. Simul impetis hoc dat
Impete. Iunge Vicem sexto uice, nec lego plura
Verberis atque Vicem, sic plus cum Iugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

Diptôta quæ duobus.

Triptôta.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocantur,
Vt precis, atque precē, petit & prece blãdus amicam.
Sic Opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto Frugis caret, & Ditionis.

Triptôta quæ tribus.

Integra uox uis est, nisi desit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Defecta vocatiuo.

Quæ referunt, vt Qui: quæ percõtantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his iungi, vt quilibet, alter,
Quinto hæc sæpe carent casu: & pronomina præter
Quatuor hæc infrà, Noster, nostras, meus & tu.

Defecta plurali.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Pernassus, Bucephalusq́;.
His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla,
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras,
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neutra sing. carentia quibusdam casibus pluralibus.

Ordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq́;
Treis tantum similes voces pluralia seruant.

Appellat. masculina. defecta plurali.

Hesperus & vesper, pontus, limusq́;, fimusq́;,
Sic penus & sanguis: Sic æther, nemo: sed ista
Mascula sunt, numerum vix excedentia primum.

Appellat. fœm. carentia plurali.

Singula fœminei generis, pluralia rarò:
Pubes, atq́; salus, sic talio, cum indole, tussis.
Pix, humus, atque lues, sitis & fuga, iunge quietem
Sic cholera atque fames, bilisq́; senecta, iuuentus.
Sed tamen hæc soboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis similes casus, plurali sæpè tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciesq́;, diesq́;,

Quas

Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt:
Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius bis numerum, quandoq; sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum: Neutra carentia plurali.
Delicium, senium, lethum, cœnumq;, salumq;.
Sic Barathrum, virus, vitrum, viscumq;, penumq;,
Iustitium nihilum, uer, lac, gluten, simul halec,
Adde gelu, solium, iubar. Hîc quoq; talia ponas,
Quæ tibi si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo, Masculina plurali.
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes.
Menses profluuium, lemures, fasti, atque minores,
Cum genus aßignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabijq;, Locriq;,
Et quæcunque legas paßim similis rationis.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi: Fœminina carentia singulari.
Exuuiæ, phaleræ, gratesq;, manubiæ, & Idus:
Antiæ, & induciæ, simul insidiæq;, minæq;.
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq;, calendæ.
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq;.
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq;, plagæq;
Retia signantes, & ualuæ, diuitiæq;.
Nuptiæ itē, et lactes. Addātur. Thebæ, & Athenæ,

Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Neutra carentia singulari.

Rarius hęc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum.
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra.
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo.
Rostra disertus amat, puerique crepundia gestant.
Infantesque colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens superis effata recantat.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redundantia.

Redundantia.

Hæc (quasi luxuriant) varias formas imitantur.
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruque.
Sic clypeus clypeũ, baculus baculum, atque bacillũ.
Sensus & hoc sensum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque. Sinapi,
Quod genus immutans, fertur scelerata sinapis.
Sinus, & hoc sinum, uas lactis: mendaque mendum.
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euentus simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Nominatiui ex accusatiuis Gręcis.

Sed tibi præterea quædam sunt Gręca notanda,
Quæ quarto casu fœtum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraque crater.
Caßida caßis habet, sed & æther æthera fundit.

Hinc

Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur bis rectus, sensus manet, & genus unum: Vocum diuersæ terminationes sub eodem genere.
Gibbus et hic gibber, cucumis cucumer, stipis et stips
Sic cinis atque ciner, uomis uomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubes puber. Quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor & labor, arbor, adorq;.
His et apes et apis, plebs plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt Delphin delphinus, & hic elephas elephantus.
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager.
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederit, & lectio casta.

Hæc simul & quarti flexus sunt, atque secundi: Declinationem uariantia.
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus.
Sic colus atque penus, cornus quando arbor habetur,
Sic lacus atque domus, licet hæc nec vbiq; recurrant,
His quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.

Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda Adiectiua luxuriantia.
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fudit:
Arma, iugum, neruus, somnus, cliuusq;, animusq;.
Et quot limus habet, quot frænum et cera, bacyllum:
A quibus us simul is formes, vt inermus inermis.
Rarior est hilarus, vox est hilaris benè nota.

Hæteroclyta quædam frequentiora.

Vnus, Vter, Neuter, Solus, Vllus, Alter, Totus, Alius.

Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voc.	Ablat.
us, er *a* *um. ud*	*ius*	*i*	*um* *am* *um. ud*		*o* *a* *o*
		PLVRALITER.			
i *æ* *a*	*orum* *arum* *orum*	*is*	*os* *as* *a*		*is*
		DOMVS F.			
S. us	*i* *us*	*o* *ui*	*um*	*us*	*o*
P. us	*orum* *uum*	*ibus*	*os* *us*	*us*	*ibus*
		DVO & AMBO pluralia tantum.			
o *æ* *o*	*orum* *arum* *orum*	*obus* *abus* *obus*	*os* *as* *o*	*o* *æ* *o*	*obus* *abus* *obus*
		TRES plurale tantum.			
es *ia*	*ium*	*ibus*	*es* *ia*	*es* *ia*	*ibus.*

COMPA-

COMPARATIO NOMINVM.

Comparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuíue poteſt. Nominum comparatio.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitiuus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: vt Albus, niger, probus, improbus. Poſitiuus gradus.

Comparatiuus, qui ſignificationem ſui poſitiui per aduerbium Magis, auget: vt Albior, probior. id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, addita ſyllaba or: vt ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior. Comparatiuus.

Superlatiuus, qui ſupra poſitiuum cum Aduerbio Valdè, vel Maximè ſignificat: vt Superlatiuus.

Doctiſsimus, } id eſt valdè vel maximè { Doctus.
Iuſtiſsimus, } { Iuſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, adiectis ſ & ſimus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidiſsimus, prudentiſsimus.

Quæ verò poſitiua in r deſinunt, adiecto rimus, ſuperlatiuum formant: vt Pulcher, pulcherrimus, Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturrimus, ſiue Maturiſsimus, ab antiquo Matur.

Sex iſta in lis, ſuperlatiuum formant in limus: nempe Facilis, facilimus: Docilis, docilimus: Agilis, agilimus: Gracilis, gracilimus: Humilis, humilimus: Similis, ſimilimus. In Lis.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum cōparantur. Maledicus, maledicentior, maledicentiſsimus, à dico. Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſsimus à loquor. Deriuata à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, vſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus,

Beneuolus, } à volo.
Beneuolentior,
Beneuolentiſsimus,
Magnificus, } à facio.
Magnificentior,
Magnificentiſsimus,

Comparatio nom. in us purum.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè: vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem vſurpentur.

Cuiuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſsiduior, ſtrenuior, egregijſsimus, mirificiſsimus, pientiſsimus vel pijſsimus, Ipſiſsimus.

Perpetuiſsimus, } { Exiguiſsimus, apud Ouidium.
Tuiſsimus, } { Multiſsimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Comparatio irregularis.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, peſsimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo Deter. Nequam, nequior, nequiſsimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Supra, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Poſt, poſterior, poſtremus. Vltra, vlterior, vltimus. Prope, propior, proximus. à quo proximior apud Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſsimus. Sæpè, ſæpiùs, ſæpiſsimè.

COM-

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus, Inclytissimus.	Meritus, Meritissimus.
Opimus, Opimior.	Sinister, Sinisterior.
Ocyor, Ocyssimus,	ab ὠκὺς.
Nouus, Nouissimus,	Iuuenis, Iunior.
Adolescens, Adolescentior.	Senex, senior. Maximus natu.
Potior, Potissimus.	Ante, Anterior.
Longinquus, Longinquior.	Nuper, Nuperrimus.

Pene, penissimus.

Interdum autem à substantiuis fit comparatio, sed abusiuè: vt Neroniór, Cinædior, Punior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Comparatio abusiua.

Comparationum

SINGULARITER.			
POSITIVUS.		COMPA.	SUPERL.
	Doctus. Tener. Dulcis. Felix. Prudens.		
Nom.	*us er is* *a is x ns* *um e*	*ior* *ior* *ius*	*mus* *ma* *mum*
Gen.	*i* *æ is* *i*	*ioris*	*mi* *mæ* *mi*
Dat.	*o* *æ i* *o.*	*iori*	*mo* *mæ* *mo*
Acc.	*um em ē em* *am em ē em* *um e x ns*	*iorem* *iorem* *ius*	*mum* *mam* *mum*
Voc.	*e. er is* *a is x ns* *um e*	*ior* *ior* *ius*	*me* *ma* *mum*
Abl.	*o* *a i e* *o i*	*iore* *iori*	*mo* *ma* *mo*

Typus

Typus.

PLVRALITER.

	POSITIVVS:		COMPA.	SVPERL.
	Docti. Teneri. Dulces.	Felices. Prudentes.		
Nom.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Gen.	orum arum orum	ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Acc.	os as a	es es ia	iores iores iora	mos mas ma
Voc.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Abl.	is	ibus	ioribus	mis

Ronomen, est pars orationis, qua in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina sunt quindecim: Ego, tu, sui, ille, ipse iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt Egomet tute, idem. & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidentia pronomini. Accidunt Pronomini Species. Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species pronominum. Species Pronominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua. Ad primitiuam spectant ista, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Ex primitiuis alia sunt Demõstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua. Demonstratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirum. Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua. Relatiua autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua. Deriuatiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Deriuatiuorum alia sunt possessiua alia Gentilia.

Possessiua. Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia. Gentilia ex eo dicũtur, quòd gentem, aut nationẽ, vel partes & sectas significent: vt Nostras, vestras, & cuiàs nomen.

DE NVMERO.

Numerus in pronominibus. Numerus Pronominum duplex est: Singularis, vt Ego. Pluraliter, vt Nos.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu, meus, noster, nostras. Martialis tamen pronomini Ipse, vocatiuum tribuere videtur, quum ait,

Vt Martis reuocetur amor, sæuiq; tonantis,
A te Iuno petat Ceston, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus, perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum. — Genus pronominum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor. — Pronominonum declinatio.
Genitiuus autem primæ declinationis exit in i: vt Ego, tu. Genitiuo Mei, tui, & Sui, quod recto caret in vtroque numero.

Genitiuus secundæ desinit in ïus, vel ius: Cuius formæ sunt Ille, ipse, iste. Genitiuo illius, ipsius, istius. Hic, is, qui. Genitiuo Huius, eius, cuius. — Secunda.

Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt, — Tertia.

Ntõ		Gtõ	
	Meus, mea, meum.		Mei, meæ, mei,
	Tuus, tua, tuum.		Tui, tuæ, tui.
	Suus, sua, suũ.		Sui, suæ, sui,
	Noster, nostra, nostrũ,		Nostri, nostrę, nostri,
	Vester, vestra, vestrũ.		vestri, vestrę, vestri

Genitiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine sunt, — Quarta.

Nostras,	Genitiuo.	Nostrâtis.
Vestras,		Vestrâtis.
Cuias,		Cuiâtis.

Cæteri obliqui in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE

DE PERSONA.

Personæ pronominum.

Personæ pronominũ ſunt tres, { Prima, Secũda, Tertia, } vt { Ego. Tu. Ille.

DE FIGVRA.

Figura.

Figura eſt duplex: Simplex, vt Ego: Compoſita, vt Egomet.

Pronominum compoſitio.

Pronomina inter ſe componuntur: vt Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Ntō. { Iſtic, Iſtæc, Iſtoc, vel Iſtuc. } Accuſ. { Iſtunc, Iſtanc, Iſtoc vel Iſtuc. } Ablat. { Iſtoc, Iſtac, Iſtoc.

Pluraliter Nominatiuo & Accuſatiuo Iſtæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiuſmodi, huiuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi.

Componuntur & cum præpoſitionibus: vt Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quicũ, quibuſcũ.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab Ecce. { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } ab Ecce. Vt & Idẽ quoque, ab is & demùm.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt Nominatiuo Hiccine, Hæccine, Hoccine. Accuſatiuo Hunccine, Hanccine, Hoccine. Ablatiuo Hoccine, Haccine, Hoccine. Pluraliter Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum ſyllabicis adiectionibus: vt Met, te, ce, pte.

Met.

Met, adijcitur primæ & ſecundæ perſonæ: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic ſibimet quoque, ac Semet dicimus.

Tumet.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum

ſe verbũ à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, noſmet. &c.

Te, abijcitur iſtis, Tu, vt Tute: Te, vt Tete. Te.

Ce, adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in s, deſinunt: vt Huiuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce. Ce.

Pte opponitur iſtis ablatiuis.	Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra,	vt	Meapte, Tuapte, Suapte, Noſtrapte, Veſtrapte.

pte.

Interdum etiam maſculinis & neutris adijci ſolet: vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Noſtropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compoſitione hiſce particulis poſtponitur: Quis.

En, Ne, Alius, Num, Si,	vt	Ecquis. Nequis. Aliquis. Nunquis. Siquis.	Et hæc tam in fœminino ſingulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ: vt Siqua mulier. Nequa flagitia, &c.

Præter Ecquis, quod vtrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua. Ecquis.

His autẽ particulis præponitur Quis in cõpoſitione:

Nam, Piam, Putas, Quam, Que,	vt	Quiſnam. Quiſpiam. Quiſputas. Quiſquam. Quiſque.	Et hæc vbiq; (præterquam in ablatiuo ſingulari.) Quæ habent, non Qua: vt Quænam doctrina.

Negotia quæpiam. Optima quæque.

Quis, etiam cum ſeipſo componitur: vt Quiſquis, quod & in hunc modum variatur. Quis.

Nominatiuo Quiſquis, quicquid. Accuſatiuo Quicquid. Ablatiuo quoquo, quaqua, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis:

Dam, Vis, Libet, Cunq; vt Quidam. Quiuis. Quilibet. Quicunq; Et hæc vbique, præterquam in ablatiuo singulari, Quæ retinent, non Qua: vt Quædam puella. Quæcunque facinora.

Declinatio pronominum.					
PRIMA.					
Singulariter.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voc.*	*Ablat.*
Ego	*Mei*	*Mibi*	*Me*		*Me*
*Tu	*Tui*	*Tibi*	*Te*	*Tu*	*Te*
	Sui	*Sibi*	*Se*		*Se*
PLVRALITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Acc.*	*Vocat.*	*Ablat.*
Nos	*Nostrũ, i*	*nobis*	*nos*		*nobis*
*Vos	*Vestrũ, i*	*uobis*	*uos*	*uos*	*uobis*
	Sui	*sibi*	*se*		*se*
SECVNDA.					
Sic declinantur septem hæc nomina, Vnus, totus, solus, alius, alter, vter, vllus, & eorum composita.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Ablat.*
Ille / *Iste* } *a, ud.* / *Ipse, a, um*	*ius*	*i*	*um* / *am* / *ud. um*		*o* / *a* / *o*

Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Ablat.
PLVRALITER.					
i æ a	orum arum orum	is	os as a		is
SINGVLARITER.					
Hic Hæc Hoc	huius	huic	hunc hanc hoc		hoc hac hoc
PLVRALITER.					
Hi Hæ Hæc	horum harum horum	his	hos has hæc		his
SINGVLARITER.					
Is Ea Id	eius	ei	eum eam id		eo ea eo
PLVRALITER.					
Ii Eæ Ea	eorum earum eorum	ijs uel eis	eos eas ea		ijs uel eis
SINGVLARITER.					
quis vel qui quæ vel qua quod vel quid	cuius	cui	quem quam quod vel qd		quo vel q qua vel q quo vel q

PLVRALITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Ablat.
Qui	quorũ	quibus	quos		quibus
Quæ	quarũ	vel queis	quas		vel
Quæ uel	quorũ		quæ uel		quæis.
Qua			qua		

TERTIA.

Idem, Pronomen Relatiuum, ordinis secundi.

SINGVLARITER.

*Meus, Tuus, Suus, *Noster, Vester, Cuius	a, ũ	i	o	um	i, er	o
		æ	æ	am	a	a
		i	o	um	um	o

PLVRALITER.

i	orum	is	os	i	is
æ	arum		as	æ	
a	orum		a	a	

QVARTA.

SINGVLARITER.

Nostr, Vestr, Cui	as, ate	atis	ati	atem, ate	as, ate	ate vel ati.
ates, atia	atiũ	tibus	ates, atia	ates, atia	tibus.

Erbum, est pars orationis quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agerève, aut pati significat: vt Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum diuiditur in primis in Personale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

Personale, est quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. persona le verbum.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diuersarum personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miseret, oportet. Impersonale.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio. Accidentia verbo.

DE GENERE.

Quinq; sunt verborũ genera, { Actiuũ, Passiuũ, Neutrũ, } Deponẽs. Cõmune.

ACTIVVM.

Actiuum, est quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor, Lego, legor. Actiuum.

PASSIVVM.

Passiuum est quod pati significat, & in or finitum, actiui formam, r, dempto, resumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio. passiuum.

NEVTRVM.

Neutrum, est quod in o vel m finitum, nec actiuar Neutrum.

uam, nec passiuam formam integrè induere potest: vt Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substant. Nam aliud Substantiuum dicitur: vt Sum, es, est, sumus. &c. Aliud Absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absoluat. Neutrum absolutum.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterũ vero passionem in ipso completam indicat: vt Palleo rubeo, albesco, nigresco.

Est prӕterea & aliud, cuius actio in rem cognatӕ significationis transit, ac tertiam personam passiuӕ vocis vsurpat: vt

Bibo vinum,	Vinum bibitur.
Curro stadium,	Stadium curritur.
Viuo vitam,	Vita viuitur.

Sunt denique quӕ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt. vt Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior: multaq; id genus alia, quӕ passim apud Veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicatiuus. Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri

fieri desinit: vt *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: vt *An in astu uenit aliud ex alio malum?*

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurũ non habet, sed præsens duplex: vt apud Propertium. *Aut si es dura nega, sin es non dura, venito.* Verg. *Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas:* Imperatiuus.

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum

Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur. Cice. *Sed amabo te, nihil incommodo ualetudinis tuæ feceris.* Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullum*

Addideris uerbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua. Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissiuus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: vt

Si sine pace tua, atque inuito numine Troës

Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio.

Deniq; aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Vergilius.

-eamus, & in media arma ruamus.

Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: vt *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optatiuus.

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata eisdem vocibus, tempora habere videntur, vt est autor Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandoq; significationem futuri, vt *Vtinam aliquando tecum loquar.* Potentialis.

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid

significamus: vt *Expectes eadē à summo minimoq́; poëta?* pro potes expectare. *Non expectes ut statim gratias agat, qui sanatur inuitus.* pro non debes expectare. *Quis enim rem tam ueterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per optatiuum modum, & particulam ἄν exprimũt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subijciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si uenero. Vt tacem. Quum cœnauero.*

Infinitiuus. Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt *Malim probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Præsens. Præsens, quo actio nũc geri significatur: vt *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem.

Vergil. *Hic templum Iunoni ingens Sydonia Dido.*

Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita absolutaq́; significatur actio. Hoc in passiuis, deponentibus, & cõmunibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt

Pransus

Pransus sum. Alterum, quo vlteriùs præteritum indicatur: vt *Pransus fui*. Non enim si modo pransus sis, Pransus fui, commodè aptéue dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur. Plusquam perfectum.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Futurum. Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouid. *Ibimus ô Nymphæ, monstrataq; saxa petemus.*

Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt Exactum. *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum, futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur.

Pli. *Ero securior dum legam, statimq; timebo quũ legero.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex vt facio: Composita, vt calefacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, cõgruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à græcis nata: vt Impleo, à πλω, Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiua, quæ est prima verbi positio. vt Ferueo. Primitiua.

Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Feruesco, Deriuatiua.

Deriuatiuorum genera sunt quinque.

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla Inchoatiua. meditatiua potiùs & augmentatiua appellat) in sco desinunt: vt Labasco, calesco, ingemisco, edormisco.

Hæc aut inchoationem significant: vt Lucescit, id est,

est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi : vt apud Vergilium. *Expleri mentem nequit, ardescitq́ tuendo.* Hoc est, magis magisq́; ardet. Ex his plæraq́; pro thematibus primarijs vsurpantur ; vt *Timesco, hisco, contucesco*, id est. *Timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua. Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor : vt Visito, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, sciscitor. Significant autem vel asiduitatem quandam, vel conatum : vt Dictito, id est, frequenter dico. Viso. i. eo ad videndum.

Apparatiua. Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finuunt in urio : vel lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum, studium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, cupio cœnare.

Diminutiua. Diminutiua in lo, vel sso exeunt : vt Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua, sunt quæ imitationem significant : vt Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro Græcisso, Græcor vsi sunt : vt Cornicor, à cornice : Vulpinor, à vulpe : Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ : Prima, vt Lego: Secunda vt Legis: Tertia, vel legit.

NVMERVS.

Numeri sunt item duo, Singularis, vt lego: Pluralis, vt legimus.

DE

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquã vngues suos exactissimè callere debent, proximum fuerit, vt hæ Gulielmi Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæq́; nec sanè minùs vtiles, pari auiditate imbibantur. Coniugatio.

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ coniugationis communi præterito.

S in præsenti perfectum format in aui:
Vt no, nas, naui: vocito, vocitas, vocitaui.
Deme lauo, laui, iuuo, iuui, nexoq́, nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico uerbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod uetui dat,
Atque cubo cubui. Rarò hæc formantur in aui,
Do das, ritè dedi, sto stas, formare steti vult.

Hypermeter. Hypermeter uersus plus iusto una syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequẽtis uersus, id quod omnium commune est.

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti perfectum format ui dans,

Vt nigreo, nigres, nigrui: Iubeo excipe iußi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque. Mulceo mulsi.
Luceo vult luxi, sedeo sedi, uideoq́;
Vult uidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor his infra geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultq́; momordi.
Spondeo habere spopondi, tondeo vultq́; totondi.
Suadeo, suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.

Geo. *L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si:*
Vrgeo vt ursi, mulgeo mulsi dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Leo. *Dat fleo fles, fleui: leo les, leui, indeq́; natum:*
Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui.
A maneo mansi formatur, torqueo torsi.

Vco. *Hæreo vult hæsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui,*
Niueo & inde satum, poscit conniueo niui,
Et nixi, cieo, ciui, uieoq́; uieui.

Tertia Coniugatio.

Bo. *Tertia præteritum formabit vt hîc manifestum:*
Bo fit bi, vt lambo lambi, scribo excipe scripsi:
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.

Co. *Co fit ci, vt uinco, uici, vult parco peperci,*
Et parsi. Dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, vt mando mandi. Sed scindo scidi dat.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq́;
Pendo, pependi, tendo tetendi, pedo pepedi.

Iunge cado cecidi, pro uerbero cædo, cecîdi.

Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi. Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go fit xi, vt iungo iunxi. Sed r, ante go, vult si: Go.
Vt spargo sparsi, lego, legi, & ago facit egi.
Dat tango, tetigi, pungo, punxi, pupugiq;.
Dat frango, fregi: cum signat pango pacisci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.

Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & ueho, uexi. Ho.
Lo fit ui, colo ceu colui: Psallo excipe cum p, Lo.
Et sallo sine p, nam salli format vtrunque.
Dat uello, uelli, uulsi quoque, fallo, fefelli,
Cello pro frango ceculi, pello, pepuliq;.

Mo fit ui, uomo ceu uomui, sed emo facit emi. Mo.
Como petit compsi, promo prompsi: Adiice demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No fit ui, sino ceu siui: temno excipe tempsi. No.
Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,
Interdum lini & liui, cerno quoque creui.
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po fit psi, vt scalpo scalpsi: rumpo excipe rupi. Po.
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo fit qui, vt linquo liqui: coquo demito coxi. Quo.
Ro fit ui, sero seu pro planto & semino, seui, Ro.
Quod serui melius dat, mutans significatum.
Vult verro uerri & uersi, uro ussi, gero gessi.

Quæro quæsiui, tero triui, curro cucurri.

So. So velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso,
Formabit siui: Sed tolle capesso capessi,
Quódq; capeßiui facit: atque facesso facessi.
Sic uiso uisi, sed pinso pinsui habebit.

Sco. Sco fit ui, vt pasco paui: vult posco poposci,
Vult didici disco, quexi formare quinisco.

To. To fit ti, ut uerto uerti: Sed sisto notetur
Pro facio stare actiuum, nam iure stiti dat.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.
Dat mitto misi, peti peto, siue petiui.

Vo. Vo fit ui, vt uoluo uolui: uiuo excipe uixi.
Nexo vt nexui habet, sic texo texui habebit.

Cio. Fit cio ci, vt facio feci, iacio quoque ieci.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Dio. Fit dio di, vt fodio fodi.
Gio. Gio, ceu fugio, gi.

Pio. Fit pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui.
Et rapio rapui, sapio sapui, atque sapiui.

Rio. Fit rio ri, vt pario peperi.
Tio. Tio, ßi, geminans S,
Vt quatio quaßi, quod uix reperitur in usu.

Vo. Denique ŭo fit ŭi, vt statuo statui: pluo plui
Format, siue plui: struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Coniugatio.

QVarta dat is, iui, monstrat scio, scis, tibi sciui:
Excipias

Excipias uenio dans ueni, cambio campsi. Verborum quartæ commune præteritum.
Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi.
Haurio item hausi, sancio sanxi, uincio uinxi:
Pro salto, salio salui, et amicio amicui dat.
Parciùs utemur, cambiui, hauriui, amiciui, Pes proceleusmaticus.
Sepiui, sanxiui, farciui, atque saliui.

De compositorum Verborum præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & compositiuum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composita non geminatur.
Præterquam tribus his, precurro, excurro, repungo:
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
A Plico compositum cum sub, uel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in aui. Aboleo.
Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde Adoleo.
Quoduis compositum melius formabit oleui: Exoleo. Inoleo.
Simplicis at formam redolet sequitur, suboletq́; Obioleo.
Composita à pungo, formabunt omnia punxi, Pungo.
Vult unum pupugi, interdumq́; repungo repunxi.
Natum à do, quando est inflexio tertia, vt addo, Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo.
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum
Abscondo abscondi. Natum à sto stas, stiti habebit. Sto.

Verba hæc simplicia præsentis præteritiq;
Si componantur, vocalem primam in E, mutant:
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor.
Partio. Partio, carpo, patro, scando, spargo, parioq;
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant.
Cætera sed perii, velut hæc, aperire, operire.
Pasco. A Pasco paui, tantùm composita notentur
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere.
Cætera vt epasco, seruabunt simplicis vsum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecidi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioq;
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Cano. Vt rapio, rapui, eripio, eripui. A cano natum,
Præteritum per ui, ceu concino concinui dat.
Placeo. A Placeo sic displiceo, sed simplicis vsum
Hæc duo, complaceo, cum perplaceo bene seruant.
Pango. Composita à Pango, retinent a quatuor ista,
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Maneo. A maneo mansi, minui dant quatuor ista,
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq;
Simplicis at verbi seruabunt cætera formam.
Scalpo. Composita à scalpo, calco, salto, a per u mutant:
Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.
Claudo. Composita à claudo, quatio, lauo, reijciunt a:

Id docet

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq;
Percutio, excutio: à lauo, prôluo, diluo, nata.

Mutantia primam vocalem vbique in I, prætérquam in præterno.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango, Excipitur Coëmo.
Et capio, iacio, latio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I sibi mutant.
Præteriti nunquam, ceu Frango, refringo refregi: Sic Facio, Lego.
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namq; suum simplex perago sequitur, satagoq;,
Vtque ab ago, dego dat degi, cogo coëgi, Ago.
A rego, sic pergo perrexi, vult quoque surgo Rego.
Surrexi, media præsentis syllaba adempta.
Nil uariat facio, nisi præposito præeunte, Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficioq;.
A lego nata, re, se, per, præ, sub, trās, præeunte, Lego.
Præsentis seruant uocalem: in i, cætera mutant.
De quibus hæc, Intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic namq; bibi bibitū fit. Bi.
Ci fit ctum, ut uici uictum, testatur & ici Ci.
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di fit sum, ut uidi uisum: quædam geminant S, Di

Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.

Hîc etiam aduertas, quod syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur :
Idq; totondi dans tonsum docet, atque cecîdi
Quod cæsum, & cecidi quod dat casum, atq; tetēdi
Quod tensum & tentū, tutudi tunsum, atq; pepedi
Quod format peditum, adde dedi quod iure datum

Gi. *Gi fit ctum, ut legi lectū, pegi pepigiq; (uult.*
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, Fugi fugitum dat.

Li. *Li fit sum, ut Salli, stans pro sale condio, salsum.*
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum : dat uelli uulsum, tuli habet quoque latū.

Mi, Ni. Pi, Qui. *Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, uelut hîc manifestum :*
Emi emptū, ueni uentum, cecini à cano, cantum.
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liquì quoque lictum.

Ri. *Ri fit sum, ut uerri uersum: peperi excipe partū.*
Si. *Si fit sum, ut uisi uisum : tamen, ss, geminato,*
Misi formabit missum, fulsi excipe fultum.
Hausi haustum, sarsi sartum, Farsi quoque fartū.
Vssi ustum, gessi gestum, torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum, indulsumq; requirit.

Psi. *Psi fit ptū, ut scripsi scriptū: cāpsi excipe campsum*
Ti. *Ti fit tum, à sto namque steti, à sistoq; stiti fit*
Præterito, commune statum: verti excipe uersum.

Vi

Vi fit tum, vt flaui flatum: paui excipe pastum. Vi.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed Faui fautum, caui cautum, à sero seui,
Formes ritè satum. Liui liniq; litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum,
Vult singultiui singultum, uæneo uænis
Væniui, uænum: sepeliui ritè sepultum.

Quod dat ui dat itum, ut domui domitum: excipe Vi.
Verbū in uo, quia sēper ui formabit in utū: (quoduis Arguo.
Exui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans. Imbuo.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuiq;
Frictū: miscui item mistū, ac amicui dat amictū Proceleusmaticus.
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum, alitumq;.
Sic salui saltum, colui, occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
A sero, uult sertum, sic texui habet quoq; textum.

Hæc sed ui mutant in sum, nam censeo censum
Cellui habet celsum, meto messui habet quoq; messū.
Nexui item nexum, sic pexui habet quoq; pexum.
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;.

Xi fit ctū, ut uinxi uinctū: quinque abijciunt n, Xi.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque supino
Dat pinxi, pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compositorum verborum Supinis.

Compositum ut simplex formatur quodq; supinum,
Quamuis non eadem stet semper syllaba utriq;,
Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitum fit,
Tundo. Ruo. Salio. Sero. I media dempta, rutum: & à saltum quoq; sultum.
A sero, quando satum format, composta situm dat.
Hæc Captū, factū, iactū, raptum, a per e mutant,
Et cantum, partū, sparsum, carptū, quoque Fartum.
Verbum Edo compositū, non estū, sed facit esum:
Edo. Vnum duntaxat Comedo, formabit utrunque.
A nosco tantùm duo, cognitū & agnitum habentur,
Cætera dant notum, nullo est iam noscitū in usu.

Præterita verborum in or.

Verba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, uerso u per us, & sum consociato
Vel fui: ut a lectu, lectus sum uel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum.
Nam labor lapsus, patior dat passus, & eius
Patior. Nata, ut compatior compassus, perpetiorq;
Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde
Fateor. Nata, ut confiteor confessus, diffiteorq;
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde
Gradior. Nata, ut digredior digressus. Iunge Fatiscor,
Fessus sum, mensus sum metior, utor & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus.
Nitor nisus uel nixus sum, ulciscor & ultus.

Irascor

Irascor simul iratus, reor atque ratus sum.
Obliuiscor uult oblitus sum. Fruor optat
Fructus uel fruitus, misereri iunge misertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum: Tuor.
Quamuis & tutum & tuitum sit vtriq; supinum.
A loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus Loquor.
Experior facit expertus, Formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus, Apiscor, Apiscor.
Quod uetus est uerbũ, aptus sum: unde adipiscor ad-
Iũge queror questus, proficiscor iũge ꝓfectus. (eptus.
Expergiscor sum experrectus, Et hæc quoque comi-
niscor commentus, nascor natus, moriorq;
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

PRæteritum actiuæ & paßiuæ uocis habent hæc:
Cœno cœnaui & cœnatus sum tibi format. Versus hypermeter.
Iuro iuraui & iuratus, potoq; potaui
Et potus, titubo titubaui uel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoq;
Dat placui & placitus, suesco, sueui atque suetus.
Væneo pro uendor, vænivi, uenditus & sum.
Nubo nupsi nuptaq; sum, mereor meritus sum,
Vel merui: adde libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit, licitum. Tædet quod tæduit, & dat

 Pertæsum

Pertæsum, adde pudet faciens puduit, puditumq́;
Atq́; piget, tibi quod format piguit, pigitumq́;.

De Neutropaßiuorum præteritis.

Versus hypermeter.

NEutropaßiuum sic præteritum tibi format.
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum.
Mœreo sum mæstus: sed Phocæ nomen habetur.

De verbis Præteritum mutuantibus.

Nigresco, Flauesco, Erubesco, Furesco

QVędam præteritum uerba accipiunt aliunde:
Incœptiuũ in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo, tepui: feruesco à ferueo, ferui,
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio cõncußi, à percutioq́;
Percußi, ferio: à mingo vult meio minxi.

Hypermeter.

A sedeo sido vult sedi: à suffero tollo,
Sustuli: & a fuo sum fui, & à tulo ritè fero, tuli,
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furoq́;
Insaniui, a uerbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De verbis Præterito carentibus.

† Syluesco, Fruticesc. Sterilesco. Diesco.

PRæteritũ fugiunt, vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo, † Adhęc incœptiua, vt puerasco:

Et passiua, quibus caruere actiua supinis:
Vt metuor, timeor. † *Meditatiua omnia, præter*
Parturio, esurio, quæ præteritum duo seruant.

† Desideratiua, ut Micturio, Scripturio. Iturio. Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

Hæc rarò aut nunquam retinent verba supinũ:
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci.
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, mingo, satagoq́.
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido.
Flaueo, liueo, auet, pauco, conniueo, feruet.
A nuo cõpositum, vt renuo, à cado ut incido: præter
Occido, quod facit occasum, recidoq́, recasum.
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo.
Et sterto, timeo: sic luceo, & arceo, cuius
Cõposita ercitũ habent. Sic à gruo, vt ingruo natũ.
Et quęcunque in üi formantur neutra secundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceoq́,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoq́.
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino:

Linquo simplex. Adde Satago. Sido, Sapio.

ACTIVA ET NEVTRA.

INDICATIVVS.

SINGVLARIT.			*PLVRALIT.*		
I loue.		Præ-	sens.		
Am. *o,*	*as,*	*at.*	*a*	*mus,*	*ant.*
Doc. *eo,*	*es,*	*et.*	*e*	*tis,*	*ent.*
Leg. *o,*	*is,*	*it.*	*i*		*unt.*
Aud. *io,*	*is,*	*it.*	*i*		*iunt.*
		Præteritum	imperfectum.		
a *e* *e* *ie* } I loued or did loue. *bam,*	*bas,*	*bat.*	*bamus,*	*batis,*	*bant.*
		Præteritum	perfectum.		
I haue loued. *i,*	*isti,*	*it.*	*imus,*	*istis,*	*erunt* / *ere.*
		Præteritum	plusquàm perf.		
I had loued. *eram,*	*eras,*	*erat.*	*eramus,*	*eratis,*	*erant.*
		Futu-	rum.		
I shall or will loue. *a* *e* } *bo,*	*bis,*	*bit.*	*bimus,*	*bitis,*	*bunt.*
am *iam* }	*es,*	*et.*	*emus,*	*etis,*	*ent.*

PASS.

PASS. DEPON. ET COMM.

INDICATIVUS.

SINGULARIT.	PLURALIT.
Præsens. I am loued.	
or. a, e, e, i { ris, re } a, e, i, i tur,	a, e, i, i mur, mini, { an, en, un, iū } tur
Præteritum imperfectum. I was loued.	
a, e, e, ie } bar { baris, bare, } batur.	bamur, bamini, bātur.
Præteritum perfectum. I haue bene loued.	
us { sum es est, fui, isti, it,	i { sumus estis, sunt, fuimus, istis, erūt re.
Præteritum plusquàm perf. I had bene loued.	
us { eram eras erat. fuerā, ras, rat.	i { eramus eratis erant ramus, ratis, rant.
Futurum. I shall or will be loued.	
a, e } bor { beris, bere, } bitur.	bimur, bimini, būtur.
ar, iar, } { eris, ere, } etur.	emur, emini, entur,

ACTIVA

IMPERATIVVS.

SINGVLAR. Præsens. PLVRALIT.

Loue thou.

a to et to	e ea a ia } mus	a e i i } te tote
e to eat to		ent to eãt to antto iãt to
e to at to		
i to iat to		

OPTATIVVS. Vtinam.

em es et — emus etis ent.
eam — God graunt I loue.
am as at — amus atis ant.
iam

Præteritum imperfectum.
Woulde God I loued.

rem res ret remus retis rent.

Præteritum perfectum.
I pray God I haue loued.

rim ris rit rimus ritis rint.

Præteritum plusquam perf.
Would God I had loued.

issem isses isset issemus issetis issent.

Futurum.
God graunt I loue hereafter.

ro ris rit rimus ritis rint.

PASS.

IMPERATIVVS.

SINGVLA. Præsens. PLVRALIT.

be thou loued.

a, e, i, i { re / tor	e, ea, a, ia { tur / tor	e, ea, a, ia { mur	a, e, i, i { mini / nor	en, ean, an, ian { tur / tor.

OPTATIVVS. V. tantum.

God	graunt I be loued.
Amer { eris uel / ere } etur	emur emini entur.
ar { aris uel / are } atur	amur amini antur.
Præteritum	imperfectum.
Woulde God I	were loued.
rer { reris / rere } retur	remur remini rentur.
Præteritum	perfectum.
I pray God I	haue bene loued.
tus { sim vel sis sit / rim ris rit	simus sitis sint, / rimus ritis rint.
Præteritum	plusquam perfect.
Woulde God I	had bene loued.
us { essem. / fuisse } esses esset / fuißes fuis.	i { essemus / fuißemus } ssetis ssent / ßetis ßent
Futu	rum.
God graunt I be	loued hereafter.
tus { ero eris erit / fuero fueris fuerit	erimus eritis erunt. / fuerimus fueritis fuerit.

ACTIVA

ACTIVVM ET NEVTRA.

Modus Potentialis & Subiunctiuus

POTENTIALIS, *est quo posse, uelle, aut de-*
uerbium adiunctũ habet, nec

SVBIVNCTIVVS, *semper aliquam*
licet Si, ut, quum,

Anglice autem

POTENTIAL.	SVBIVNCT.
I may or can loue.	When I loue.
I might or coulde loue.	When I loued or did loue.
I might, woulde, shoulde or ought to haue loued.	When I haue loued.
I might, woulde, shoulde or ought to hadde loued.	When I had loued.
I may or can loue hereafter.	When I shall or will loue.

INFINI-

Præs. & præt. imp.	Præt. perf. & plusq.	Futurum.
To loue.	To haue or had loued.	To loue. hereafter.
a, e, e, i } re.	isse.	urum esse

GERVN-

Di, Do,

SV-

Of louing.

Vm,

similes sunt Optatiuo, in omnibus temporibus.

bere fieri aliquid significamus, neq; vllum Ad-
Coniunctionem.

Coniunctionem annexam habet vide-
cum, &c.

sic exprimuntur.

POTENTIALIS.	SVBIVNCT.
I may or can be loued.	When I am loued.
I would, should, or ought to be loued.	When I was loued.
I would, shoulde or ought to haue bene loued.	When I haue bene loued.
I woulde, should, or ought to had bene loued.	When I had bene loued.
I may or cā be loued hereafter	When I shall or wil be loued.

TIVVS.

Pres. & præ. imp.	Præt. perf. & plusq.	Futurum.
To be loued.	To haue or had ben loued.	To be loued hereafter.
a/e ri.	um esse uel fuisse.	um iri uel dū esse.
i iri.		

DIA.

To loue.

Dum.

PINA.

To be loued.

V.

Modus Potentialis & Subiunctiuus

POTENTIALIS, est quo posse, uelle, aut de-
uerbium adiunctū habet, nec

SUBIUNCTIVUS, semper aliquam
licet Si, ut, quum,

Anglicè autem

POTENTIAL.	SUBIUNCT.
I may or can loue.	When I loue.
I might or coulde loue.	When I loued or did loue.
I might, woulde, shoulde or ought to haue loued.	When I haue loued.
I might, woulde, shoulde or ought to hadde loued.	When I had loued.
I may or can loue hereafter.	When I shall or will loue.

INFINI-

Præs. & præt. imp.	Præt. perf. & plusq.	Futurum.
To loue.	To haue or had loued.	To loue. hereafter.
a / c / e / i } re.	isse.	urum esse

GERUN-

Di, Do,

SU-

Of louing.

Um.

ſimiles ſunt Optatiuo, in omnibus temporibus.

here fieri aliquid ſignificamus, neq; vllum Ad-
Coniunctionem.

Coniunctionem annexam habet vide-
cum, &c.

ſic exprimuntur.

POTENTIALIS.	SVBIVNCT.
I may or can be loued.	When I am loued.
I would, ſhould, or ought to be loued.	When I was loued.
I would, ſhoulde or ought to haue bene loued.	When I haue bene loued.
I woulde, ſhould, or ought to had bene loued.	When I had bene loued.
I may or cã be loued hereafter	When I ſhall or wil be loued.

TIVVS.

Preſ. & præ. imp.	Præt. perf. & pluſq.	Futurum.
To be loued. a/e ri. i iri.	To haue or had ben loued. *um eſſe uel fuiſſe.*	To be loued hereafter. *um iri uel dũ eſſe.*

DIA.

To loue.

Dum.

PINA.

To be loued.

V.

ACT. NEV. DEP. COM. PAS.				
PARTICIPIA.				
	Præſens	Præt.	Futur.	Futurum.
	Louinge:			
ACT. NEV.	ans ens ens iens		urus a um	
PASS.		t ſ x us a um		andus endus endus iendus
DEP. COM.	ans ens eis iens	us a um	urus a um	habent et cõmunia futurum in dus.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

SEd nunc ut totum percurras ordine uerbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quę quia clauda quidē remanēt, nec uerſibus aptæ
Qui rectis pedibus pleniſq; incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis ſermo ſolutus.

Præſens

Præsens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plur. aiunt. Aio.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebamus aiebatis, aiebant Imperatiuus, Ai.

Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus: Aios, aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præsens participiun Aiens.

Præsens Optatiuus & subiunctiuus, Ausim, ausis, ausit. Pluraliter. Ausint. *Indicat. Saluebis. Imper. Salue. salueto. Plur. Saluete. saluetote. Infinit. Saluere.* Ausim. Salue.

Imperat. Aue, aueto. Pl. Auete, auetote. Infinit: Auere. Aue.

Imperatiuus. Cedo. Pluraliter. Cedite. *id est, Dic, uel porrige.* Cedo.

Futurum. Faxo, faxis, faxit. pro faciam vel fecero. Plurali. Faxint. Faxo.

Imperfectum. Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fores, foret, pro essem, esses, esset. Pluraliter, Forent. Forem.

Infinitiuus, Fore, id est, futurum esse.

Præsens Indicat. Quæso. Pluraliter. Quæsumus. Queso.

Infit, sola, vox est, Dicit seu dixit significans. Plura. Infiunt, id est, dicunt. Infit.

Presens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, inquit. Pluraliter, Inquiunt. Inquio.

Preterperfectum, Inquisti, Inquit.

Futurum, Inquies, Inquiet.

Imperatiuus, Inque apud Terentium, Inquito apud Plautum.

Præsens Optatiuus. Potentialis, & Subiunctiuus, Inquiat Participium, Inquiens. Futurum. Inquies, inquiet. *Indicat. Valebis. Imper, Vale, ualeto, Plur. Valete, ualetote. Infinit. Valere.*

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & plusquam perfecti omnium Odi.

omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperatiuo sing. memento. Pl. Mementote habet. *Odi, noui, & cœpi, carent Imperatiuo.*

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea.	Dic, Duc, Fer, Fac,	pro	Dice, Duce, Fere, Face,	voces esse per apocopen cõcisas & decurtatas.

Deniq; notabunt Eo & quæo, habere imperfectum Ibam, quibam: in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMpersonalibus.

T de personalibus quidem hactenus dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dicimus, I *must reade Vergil.* Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Vergilium.

Impersonalia cur sic dicta.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habent enim vt videmus, vocẽ tertiæ personæ tam actiuã quàm passiuam quàm plurima) sed quia nullius personę aut numeri certã significationẽ, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam oportet me, primæ personæ esse videtur, numeriq; singularis: Oportet nos, primę personæ pluralis: Oportet te, secũdæ personæ singularis: Oportet vos, secũdæ pluralis: atq; itidem de reliquis.

Sunt

Sunt igitur Impersonalia duplicia, Actiuæ vocis & Passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc, & his similia: Impersonalia actiuæ vocis.

Est,	Accidit,	Vacat,	Iuuat,
Interest,	Cõtingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Euenit,	Restat,	Conducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget,
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet,
Tædet,	Solet,		

Deniq; nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec è diuerso. Horum tamẽ quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest, Ars iuuat egentes.*

Quædam verò semper manẽt impersonalia: vt Pudet, pœnitet oportet. Tametsi legere est apud Terẽt. *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A Liquet, non extat præteritum. Coniugantur in tertia persona.

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vsu, { Placitum est, Libitum est, Puditum est, Licitum est, Pigitum est, } præterit. à { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget. }

Impersonalia passiuæ vocis fiunt, ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur. Impersonalia passiuæ uocis carent Supinis & Gerundijs.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

Gerundi porrò voces participialia vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia dicimus,

dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propius pertinerent, hinc in confinio vtriusque partis relinquimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerundi.

Gerũdi terminationes sũt tres. { Di, genitiui casus. Do, datiui & ablat. Dũ, nominat. & acc. }

Gerundia autem actiuè, maiore ex parte significare, nulli dubium est, licet interdum etiam passiuè significent. Cuius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causa.* id est, vt erudiretur. *Vritq; uidendo fœmina.* id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis.* id est, vt cognoscatur, vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem prius in um, Posterius in u: vt Visum, visu. Significant autem prius quidem ferè actiuè (sicut in Rudimentis dictum est) Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participiũ.

ARTICIPIVM, est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine genera, casus, & declinationem: à Verbo, Tempora & significationes: ab vtroq; numerum & Figuram accipit.

ACCI-

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participiorum.

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum, quod suprà in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt quatuor. Tempora participiorum.

Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens. Præsens.

Cæterum in Iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte in obliquis.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis, præter vnum Ambiens, ambientis. &c. Composita in iens.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } vt { Doctus, Visus, Nexus. } Præteritum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ vt plurimùm significationis: Aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus. Futurum.

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus, Verberans, verberaturus. Significatio.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens doliturus.

dicimus, quæ ſunt ſimilia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propius pertinerent, hinc in confinio vtriuſque partis relinquimus, vt vtri velint, ſeſe regno addicant.

Porrò à nomine caſum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideò nec iuſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Terminationes Gerundi.

Gerũdi terminationes ſũt tres. { Di, genitiui caſus. Do, datiui & ablat. Dũ, nominat. & acc. }

Gerundia autem actiuè, maiore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licet interdum etiam paſsiuè ſignificent. Cuius rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi cauſa*. id eſt, vt erudiretur. *Vritque uidendo fœmina*. id eſt, dum videtur. *Satis ad cognoſcendum illuſtria*. *Ars ad diſcendum facilis*. id eſt, vt cognoſcatur, vt diſcatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem prius in um, Poſterius in u: vt Viſum, viſu. Significant autem prius quidem ferè actiuè (ſicut in Rudimentis dictum eſt) Poſterius verò paſsiuè.

DE PARTICIPIO.

Participiũ.

PARTICIPIVM, eſt pars orationis inflexa caſu, quæ à Nomine genera, caſus, & declinationem: à Verbo, Tempora & ſignificationes: ab vtroq; numerum & Figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. — Accidentia participiorum.

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum, quod suprà in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt quatuor. — Tempora participiorum.

Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens. — Præsens.

Cæterum in iens, participium ab eo, simplex rarius legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte in obliquis.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis, præter vnum Ambiens, ambientis. &c. — Composita in iens.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } vt { Doctus, Visus, Nexus. — Præteritum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ vt plurimùm significationis: Aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus. — Futurum.

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus, Verberans, verberaturus. — Significatio.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens doliturus.

Participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Pasiuè significant, quæ à pasiuis descendunt: vt Lectus, legendus, Auditus, audiendus.

Participia passiua a neutris.

Fiunt & participia pasiua ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personę pasiuè vsurpantur: vt *Aratur terra*. Hinc arata & aranda terra.

participia passiua a deponentibus.

Participia formata à Deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: vt

Sequendus, Loquendus, } Vtendus, Patiendus, } Obliuiscendus. & aliæ id genus,

Habent & Deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc pasiuè significant: vt Vergilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incōmoda.*
Vergilius. *-mentitaq; tela Agnoscant.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum significationem induunt: vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Impersonalia carent participijs.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus.

participia anomala deducta à verbis præter analog.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus.

participia deriuata à nominibus.

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NV-

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes. Numeri in participijs.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Cõposita: vt respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina parcipialia, vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: vt Participia fiunt nomina participialia.

Abundans lactis. } { Patiens inediæ.
Alieni appetens. } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cũ cõparãtur: vt { Amans, Amantior, Amãtissimus, } { Doctus, Doctior, Doctissimus

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam uisurus abisti? Hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non uideres.*

Nullam mentionem facit cometarũ, nil prætermissurus, si quid explorati haberet. id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, uel debet amari. Vita laudata.* i. *laudabilis.*

Eijcienda est hæc mollities animi. id est, *debet eijci.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiua nomina: modò in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens. Modò in fœminino: vt Consonans, continens: Modò in neutro: vt Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Participia præs. temporis fiunt nomina.

Animans, modò fœmininũ, modò neutrũ reperitur.

Aduerbium Duerbium, est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Ne parùm sis leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantijs colligenda est.

Aduerbia loci. In Loco significant: Hîc, illîc, istîc, intus, foris, vsquam, nusquam, vbi, vbiq;, vbicunq;, vbilibet, vtrobiq;, vbinis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferius, superius.

Ad locum significantia. Ad locum respiciunt, Hùc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequo, quoquo, si quò, eò, eódem, quólibet, quóuis, quócunque, foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, vtroque, neutrò, quoquouersum.

A loco significantia. A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, supernè, infernè, cœlitus, funditus.

Per locum significãtia. Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, istâc, quâcunq;, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, siquâ, nequâ, quâquâ.

Temporis Aduerbia. Aduerbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum,

dum, quam pridem, iampridem, vsq;, quousq;, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctû, interdiu, nunc, iam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, rarò, subinde, identidem, plærumq;, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, vt primùm, quum primum, simulac, simulatq;, identidem, plærumq;. Vsq; temporis & loci aduerbium est: vt *Vsque sub obscurum noctis. Ab Aethiopia est usq; hæc.* Est & vbi pro semper aut continuè ponitur: vt *Vsque metu micuere sinus.* Vsque

Aduerbia numeri: vt Semel, bis, ter, quater, quinquies, septies, uigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septuagies, octogies, Centies, Millies, infinities. Numeri.

Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouissimò, in primis, postremò, primùm, iam-primùm, denique, demùm, tandem, adsummùm. Ordinis.

Aduerbia Interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quò vnde, quantum? Interrogandi.

Vocandi sunt, ô, heus, eho. & si qua sunt similia. Vocandi.

Negandi: vt Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non. & similia. Negandi.

Affirmandi: vt Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nēpe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet. Affirmandi.

Iurandi: vt Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor. Iurandi.

Hortandi: vt Agè, sodes, sultis, amabò, agédum, ehodum, eia, agite. Hortandi.

 Prohi-

Prohibēdi. Prohibendi: vt Ne, non.

Optandi. Optandi: vt Vtinam, si, ô, si, ô.

Excludēdi. Excludendi: vt Modò, dummodò, tantummodò, solummodò, tantùm, solùm, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: vt Simul, vnà, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim, &c.

Segregādi. Segregandi: vt Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariā, trifariā, omnifariā, plurifariam, ostiatim.

Diuersitatis. Diuersitatis: vt Aliter, secus.

Eligendi. Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, immò, satiùs.

Intendēdi. Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendio, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittēdi. Remittēdi: vt Vix, ęgrè, paulatim, sensim, pedetētim.

Concedentis. Concedentis: vt Licet, estò, demùs, sit ita, sit sanè.

Negatæ solitudinis. Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.

Quantitatis. Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, adsummùm, & similia.

Comparandi. Comparandi: vt Tam, quàm, magis, minus, maximè, minimè, æquè.

Rei non peractæ. Rei non peractæ: vt Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non.

Demonstrandi. Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus, *Sic scribito.*

Explanādi. Explanandi: vt, id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt-putà,

putà, vtpote.

Dubitandi : vt Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.

Euentus : vt Fortè, casu, sorte fortuna. Euentus.

Similitudinis : vt Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui : vt Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium. Cõparatio.

Similiter & quædam alia : vt Benè, meliùs, optimè, Malè, peiùs, pessimè. Sæpè, sæpiùs, sæpissimè. Nuper, nuperrimè. & similia.

SPECIES.

Ppecies est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet : vt *Heri, cras.* Species aduerbiorum.

Deriuatiua, est eorũ quæ nata sũt aliundè: vt *Furtim à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum. ad Græcorum imitationem : vt Recens, pro recenter. Toruum pro toruè. Nomina fiunt aduerbia.

FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter : Composita, vt Imprudenter.

DE CONIVCTIONE.

Oniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt, Figura,

ra, Potestas, & Ordo.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, vt nam: Composita, vt namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est significatio, est varia: Aliæ enim à coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt Et, ac, que, atque, quoq;, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum. Tum item geminatũ: vt *Vir tum probus, tũ eruditus.* Huc spectãt, & his cõtrariæ: vt Nec, neque, neu, neue.

Suspensiuæ Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disiunctiuæ Aliæ Disiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, seu, siue.

Atq; istæ cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur: vt *Vel scribit, uel dictat.*

Discretiuæ Aliæ discretiuæ: vt Sed, sedenim, at, ast, atqui, quidem, autem quoq;, scilicet, cæterum, verò, enimuerò, quodsi, verum, porrò, quin.

Rationales seu illatiuæ Aliæ rationales, seu illatiuæ: vt Ergo, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quo circa, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, namq;, enim, etenim, quòd quia, quippe, vtpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea quod, quoniam, quatenus, &, pro quia. Vergilius. *Audieras, & fama fuit.* pro Nam, vel quia fuit. Quo pro quia: vt Cicero. *Non quò quicquam desit, sed quia ualde cupio.*

Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè uixit: & intra Fortunã debet quisque manere suam.* pro nam vel *quia.*

perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ, seu absolutiuæ: vt Vti, quò pro vt.

Ne

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim ne queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, sin, ni, nisi.

Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, anne, num, numquid, vtrum, necne. Dubitatiuæ.

Aliæ aduersatiuæ: vt Etsi, quanquam, quamuis, licet, tametsi, & aliæ id genus. Aduersatiuæ.

Aliæ redditiuæ earundem: vt Tamen, attamen, sedtamen, veruntamen. Redditiuæ.

Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, ac, certè, vel: vt *Ne uel latum digitum discesseris.* Diminutiuæ.

Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando pro Quam accipiuntur. Electiuæ.

Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimuerò, sedenim, enim pro certè. Expletiuæ.

Vergilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos. Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inueniũtur: vt Cum, quoties casui iungitur, præpositio est. Cum.

In genere coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissimè confundantur: vt Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex: nempe. Ordo coniunctionũ.

Præpositiuus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Præpositiuus.

Subiunctiuus, earum scilicet, quæ secundũ in clausula, vel tertiũ, vel ad summũ quartũ locũ occupant. Subiunctiuus.

Communis.

Ex coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, ast, atque, et, aut, vel, nec, neque, si Cõmunis.

quin,

quin, quatenus, sin, seu, siue, ni, nisi.

Subiunctiuæ quæ. Subiunctiuæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Enclyticæ. Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ue, sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis: Indoctusq; pilæ, discive, trochive quiescit.*

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, vt Dũ, sis, nam. &c.

Communes. Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, saltem, tamen, quanquam. &c.

DE PRAEPOSITIONE.

Præpositio, est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: vt *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: vt *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

præpositiones postpositæ suis casibus. Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: vt

Cum,	vt	Quibuscum.
Tenus,		Puber tenus.
Versus,		Angliam versus.
Vsque.		Ad occidentem vsque.

ACCIDENTIA PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterum in ijsdem casibus mira est significationis varietas,

varietas, quæ non tam regulis, quàm asiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa.

Secundum, aliud significat cùm dico: *Secundū aurem uulnus accepit.* id est, *iuxta aurem.* Aliud verò hîc: *Secundū Deū parentes amandi sunt.* id est, *proximè post Deum.* Aliud in hac oratione. *Secundū quietem satis mihi fælix uisus sum.* id est, *in quiete, uel inter quietem.* secundum,

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex prępositionib⁹ istę accusatiuo casui adiungūtur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Vergil. *At benè apud memores ueteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. *-dicique beatus, Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.*

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetonia.*

Citra. vltra. Hor. *Est modus in reb⁹, sūt certi deniq; fines,*
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Intra. Ou. *Crede mihi bene qui latuit, bene uixit, & intra*
Fortunam debet quisq; manere suam.

Extra. Pli. Ma. *Extra omnē ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa uiginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadūt inter calicem supremaq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostiū cū exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanā faceret.*

Ob. *Fœda mors ob oculos uersabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per igneis.*

Prope

Prope. *Prope urbem. Prope montem.*
Præter. Terent. *Ita fugias ne præter casam.*
Propter. *Aliquid mali propter uicinum malum.*
Post. Horat. *O ciues ciues, quærēda pecunia primùm est. Virtus post nummos.*
Penes. Ouid, *Me penes est unum uasti custodia mundi.*
Trans. Horatius.
Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Præpositiones Ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta est iniuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terentius. *Abs quouis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*
Absque. Terentius. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè uiuitur.*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*
Clam. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem.*
Coram. *Coram Senatu res acta est.*
De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*
E. *Qui falsum testimonium dixiße, conuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Mimus. *Comes facundus in uia, pro uehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho frigit Venus.*
Tenus. Verg. *-capuloq; tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones vtrique casui seruientes.

Vtriusque casus præpositiones.

Hæ quatuor, vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significatione.
In. Terentius. *In tempore ueni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.

Ouid.

Ouidius. *Inque domos superas scandere cura fuit.* motum quodammodo innuit,
Verg. *Sub lucem exportant calathis.* i. *paulò ante lucem.*
Idem. - *uasto uidisse sub antro.*
Super. Verg. *Super rypas Tyberis. Fronde super uiridi.*
Subter. *Subter terrã. Densa subter testudine casus.* Ver.

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inueniuntur, nimirum

præpositiones nunquã extra composit. repertæ.

Am, Di, Dis, } vt { Ambio, Diduco, Distraho, } { Re, Se, Con, } vt { Recipio, Sepono, Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio.

NTERIECTIO, est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò pro rumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt Interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, o, ah. Ter. *I itrò, hoi, hei.* Vergilius. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt Hei, atat. Terentius. *Hei, uereor ne quid Andria oportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Terent. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apagè, apagésis. Terentius. *Apagésis, egon' formidolosum?*

Laudantis: vt Euge. Mar. *Cito, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui uocare?*

Deridentis: vt Huic. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat. Terentius. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis, vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fœlix.*

Imprecantis: vt Malùm, ve malùm. Terent. *Quid hoc (malùm) infœlicitatis est.*

Ridentis: vt Ha ha he. Terent, *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interiectiones.

Illud hîc obseruandum est, nomina quoque & verba quandoque interiectionis loco poni: vt apud Vergilium. *Nauibus infandū amissis.* Cicero. *Sed amabo te cura.* Immò quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq́ peruestigare, hunc ad Grammaticorū euoluenda perscrutandáque opera relegandū censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, qui uel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, uel propter præcipiendi claritatem elegātiamq́, Linacro nostro comparari posse uideatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

Tq; de octo quidē orationis partibus, earūq; formis, quatenus ad Etymologiā attinet, hactenus dictū esto: deinceps de eisdē, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus. Est

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem. Cōstructio quid sit.

Ea verò est, quā veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA NOminatiui & Verbi.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo, numero & persona: vt Prima concordantia.

Nunquam sera est ad bonos mores uia.

Fortuna nunquam perpetuò est bona.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis: vt *Vos damnastis*. quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt Terent. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat præcipuè, & præ alijs tu patronus es.

Ouidius. *Tu dominus, tu uir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouidius. *Tèque ferunt iræ pænituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est Verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum*. Plautus. Aliquando oratio: vt Verbum infinitum nominatiuus verbo.

Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes,*
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim uictorū ceciderunt in bello. Partim signorū sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accusatiuus ante verbū infinitum.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt *Te rediisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere uolo.*

Resolui potest hic modus per quod & vt, ad hunc modum. *Quòd tu rediisti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, uolo.*

Verbum post duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*

Ouid. -*quid enim nisi uota supersunt?*

Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*

Vergilius. -*nihil hîc nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me uita. Pertæsum est coniugii.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iūgitur: vt *Pars abiere. Vterq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

Secunda cōcordantia.

Adiectiuum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuuen. *Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt

Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Senec. *Non hoc primùm pectora uulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *Audito regem Doroborniam proficisci.*

CON-

CONCORDANTIA RElatiui & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt *-uir bonus est quis?* *Qui consulta patrum, qui leges iuraq́ seruat.* — Tertia concordantia.

Nec vnica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt Ter. *In tempore ad eã ueni, quod omnium rerũ est primũ.*

Relatiuum inter duo Antecedentia, diuersorum generum collocatum, nunc cum priore cónuenit: vt Valerius Maximus. *Senatus aßiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.* *Non procul ab eo flumine, quod Saliam uocant.* Ci. *Propiùs à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëtõ dicitur* — Nota.

Nunc cum posteriore: vt *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.* *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.* *In coitu lunæ, quod interlunium uocant.*

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quòd in possessiuo subintelligitur: vt Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ouid. *Nostras uidisti flentis ocellos.* — Exceptio.

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbũ, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt Boëtius. *Fælix qui potuit boni Fontem uisere lucidum.*

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuũ regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cũ verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Vergilius. *Cuius numen adoro.* *Quorum optimũ ego habeo. Cui similem non uidi. Quo dignũ te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem uidendo obstupuit. Lego Vergiliũ, præ quo cæteri poëtæ sordent.* — Casus Relatiui.

SVBSTANTIVORVM constructio.

Genitiuus substant.

QVum duo substantiua diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore possideri quodãmodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt Iuuenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Rex pater patriæ, Arma Achillis, Cultor agri.*

Variatio substantiui in adiectiuum.

Proinde hic genitiuus sæpissimè in adiectiuum possessiuum mutatur: vt Patris domus. Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiã vbi in datiuum vertitur: vt Luc. de Cat. *Vrbi pater est, urbiq; maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodẽ casu per Appositionẽ cõnectũtur: vt Ouid. *Effodiũtur opes, irritamenta malorũ.* Vergil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt *Paululùm pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non uidemus manticæ quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantũ quisque sua nummorũ seruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Terent. *Vbi ad Dianæ ueneris, ito ad dexteram. Ventum erat ad Vestæ*, vtrobiq; subauditur templum. Verg. *Hectoris Andromache.* subauditur *uxor*. Idem. *Deiphobe Glauci*, subauditur *filia*. Ter. *Huius uideo Byrrhiam* subaudi *seruum*.

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, at frequentiùs

quentiùs in ablatiuo vèl genitiuo: vt *Vir nulla fide.* Ouidius. *Ingenui uultus puer, ingenuiq́ pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Authoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, qua sibi nihil esset usus, ab ijs, quibus sciret usui esse, nō accepit.*

Opus autem adiectiuè, pro necessarius quandoque poni videtur, varieq; construitur: vt Opus adiectiuè.
Cicero. *Dux nobis & author opus est.*
Idem. *Dicis nūmos mihi opus esse ad apparatū triumphi.*
Terent. *Alia quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuisse.*

ADIECTIVORVM constructio. Genitiuus.

Adiectiua quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt Constructio adiectiuorum.
Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.*
Ver. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis æui.*
Terent. *Imperitos rerū, eductos liberè, in fraudem illicis.*
Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*
Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adiectiua verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerū.* Seneca. *Virtus est uitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.* Vergilius. *Tam ficti prauiq́ tenax, quam nuncia ueri.* Plaut. *Pecuniarum petax. &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædam & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisq́ philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & urbis quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Vtrum horum mauis, accipe.*

Ouidius. *Quisquis fuit ille Deorum.*

Terent. *An quisquam hominum est æquè miser, ut ego?*

Vergilius. *-diuûm promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat.

Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio verò sensu datiuum: vt Vergilius. *nulli pietate secundus.*

Nom. uaria constructio.

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est Deus è uobis alter.* Idem. *Solus de superis.* Vergilius. *Primus inter omnes.* Idem. *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua,*
Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum.

Interrogatiuum & eius redditiuum eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt *Furtíne accusas, an homicidij, an utroq́.*

Exceptio.

Fallit denique cùm per possessiua: Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Compara-

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum,

ositiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt. tiua & superlatiua.

Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorũ medius est longissimus*. Accipiuntur autem partitiuè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: vt *Vergilius poëtarum doctissimus*. id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

Comparatiua cùm exponuntur per quàm, ablatiuum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentũ est auro, uirtutibus aurum*. id est, *quàm aurum, quàm uirtutes*. Asciscunt & alterum ablatiuum, qui mensuram excessus significat: vt Comparatiuorum cõstructio.

Cicero. *Quanto doctior es, tantò te geras submissius*.

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tanto tu pessimus omnium poëta. Quanto tu optimus omnium patronus*.

Eras. *Nocturnæ lucubrationes lõgè periculosissimæ habentur. Longè cæteris peritior es, sed nõ multò melior tamen*.

Iuuenal. *Omne animi uitium tanto conspectius in se*

Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua quibus commodum, incõmodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt Vergilius. *Sis bonus ô fælixq́ tuis*. Commodũ & incommodum.

Martial. *Turba grauis paci, placidæq́ inimica quieti. Est finitimus oratori poëta*. Ouid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo*.

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus supplex*.

Horatius. *Si facis ut patriæ sit idoneus, utilis agro*.

Huc referuntur adiectiua, ex con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus. &c. Composita cum con.

Similitudo. Quędam ex his quę similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt
Lucanus. *Quem metus, par huius erat.*
Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris ilicò nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert addlescentia.*
Idem. *Domine similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*
Vergilius. *Præterea regina tui fidißima dextra*
Occidit ipsa sua.

Varia construct. quorundam adiectiuorum. Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*
Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*
Cicero. *Non alienus à Sceuolæ studijs.*
Ouid. *-uobis immunibus huius Esse mali dabitur.*
Plinius. *Caprificus omnibus immunis est.*
Immunes ab illis malis sumus.

Natus, cōmodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

In bilis, & dus. Verbalia in bilis accepta paßiuè, vt & participia, seu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt
Martialis. *O mihi post nullos Iuli memorande sodales.*
Statius. *-nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Mensura. Magnitudinis mensura, subijcitur adiectiuis in accusatiuo: vt *Gnomon septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*
Interdum & in ablatiuo: vt
Columella. *Pons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genitiuo: vt Columel. *In morem*

rem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Adiectiua quæ ad copiam, ægestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudēt: vt Plautus. *Amor & melle & felle est fœcundißimus.* Copia & inopia.
Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.*
Vergilius. *At fessa multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Diues opum, diues pictai uestis & auri.*
Persius. *O curuæ in terras animæ, & cælestium inanes.*
Expers fraudis. Gratiæ *beatus.*

Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subijciunt; vt Vergilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.* Diuersitas.
Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.* Causa rei.

Forma vel modus rei, adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.* Modus rei.
Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*
Vergilius. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper, Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt Dignus. &c.
Terent. *Dignus es odio. Qui filiū haberem tali ingenio præditum.* Verg. *Atque oculis capti fodere cubilia talpæ.*
Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdū vendicant: vt Ouidius. *Militia est operis altera digna tui.*
Verg. *Descendā magnorū haud quaquā indignus auorū.*

PRO-

PRONOMINVM constructio.

Primitiua pronomina

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum ponuntur cùm passio significatur: vt *Languet desiderio tui.*
Ouid. *Parsque tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur cum actio vel possessio rei denotatur: vt *Fauet desiderio tuo. Imago nostra.* id est, *quam nos possidemus.*

Deriuatiua pronomina

Nostrûm & vestrûm genitiui, sequuntur distributiua, partitiua, comparatiua, & superlatiua: vt *Vnusquisque uestrum. Nemo nostrum. Ne cui uestrum sit mirum. Maior uestrum. Maximus natu nostrum.*

Possessiua pronomina

Hæc possessiua, meus, tuus, suus, noster & vester, hos genitiuos post se recipiunt: Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuũ primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt *Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.*
Cicer. *Dico mea unius opera rempublicã esse liberatam.*
Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*
Eras. *Noster duorũ euentus ostendat, utra gens sit melior.*
In sua cuiusque laude præstãtior. Nostra omniũ memoria.
Brutus ad Ciceronẽ. *Vestris paucorũ respõdet laudibus.*
Horatius. *-scripta. Cum mea nemo legat, uulgo recitare timentis.*

Reciproca

Sui & suus, reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id quod præcessit in eadem oratione: vt *Petrus nimium admiratur se. Parcit erroribus suis.*
Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat, ne se deseras.*

Ipse.

Ipse, ex pronominibus solùm trium personarum significationem repræsentat: vt

Ipse

Ipse uidi, Ipse uideris, Ipse dixit.
Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *Ipse ego, Ipse ille, ipse Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis iungi potest: vt *Ego idem adsum.* Idem.
Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*
Vergil. *-idem iungat uulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonstratiua, Hic, ille, iste, sic distinguuntur, Hic mihi proximum demonstrat. Iste, eum qui apud te est. Demonst.
Ille, eum qui ab vtroque remotus est, indicat.

Ille, tum vsurpatur, cum ob eminentiam rẽ quampiam demonstramus: vt *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur; quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. *Istum æmulum quoad poteris, ab ea pellito.* Ille & Iste.

Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & propius, ille ad prius & remotius propriè ac vsitatissimè referri debet: vt Columel. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet, hic nouali graminosoq́: Ille fructum è terra sperat, hic è pecore.* Est tamen vbi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & Ille ad proximius. Hic & Ille.

VERBORVM CONSTRVCTIO. Nominatiuus post verbum.

VErba substantiua, vt Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: vt Scribor, salutor, habeor, existimor. Item verba gestus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt *Deus est summum bonum.* Nominatiuus utrinque.
Perpusilli uocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum

mentum habetur. Malus pastor dormit supinus.
Lactantius. *Homo incidit erectus in cælum.*

Nota generalis.

Deniq; omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: vt
Rex mandauit primus extirpari hæresim.
Pij orant taciti. Boni discunt seduli.

Infiniti verbi constructio.

Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cum verba optandi, eisque similia accedunt: vt *Hypocrita cupit uideri iustus: Hypocrita cupit se uideri iustum. Malo diues esse quàm haberi: Malo me diuitem esse, quàm haberi.*
Claudianus. *Viuitur exiguo melius, natura beatis.*
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit uti.
Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis*, vel *disertos.*
Terentius. *Expedit bonas esse uobis.*
Ouidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamuis in his postremis exemplis, subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Possess. &c. Officium.

SVm, genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: vt
Vergilius. *-pecus est Melibæi.*
Cicero. *Adolescentis est, maiores natu reuereri.*
Vergil. *-regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: vt *Non est meum contra authoritatem Senatus dicere.*
Terentius. *Eia, haud uestrum est iracundos esse.*
Humanum est irasci.

At hîc subintelligi videtur officium, quod aliquando

do etiam exprimitur: vt Terent. *Tuum est officium has benè ut adsimules nuptias.*

Verba æstimandi, genitiuis gaudent: vt *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, uel pro nihilo habetur literæ:* Aestimandi uerba.

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci tēporū annis.*

Aestimo, vel genitiuum, vel ablatiuum adsciscit: vt Valerius Maximus. *Non huius te æstimo. Magno ubiq; uirtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruntij, his verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt *Ego illū flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.* Singularia sunt illa: *Aequi boni consulo. Aequi boni facio.* id est, *in bonam accipio partem.*

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genitiuum postulant, qui crimen significet: vt Accusandi uerba.

Plau. *Qui alterū incusat probri, ipsum se intueri oportet.*

Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*

Ouid. *Parce tuum uatem sceleris damnare Cupido.*

Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt Cicero.

Si in me iniquus es iudex, cōdemnabo eodē ego te crimine.

Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*

Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt *Accusas furti, an stupri, an vtroque?* siue *de utroque? Ambobus*, vel *de ambobus? Neutro*, vel *de neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago, misereor, miseresco, genitiuū admittunt: vt Terent. *Is rerum suarum satagit.* Satago &c.

Verg. -*oro miserere laborum.*

Tanto-

Tantorum, miserere animi non digna ferentis.
Statius. *Et generis miseresce tui.*

Misereor. &c. At misereor & miseresco, rariùs cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.* Boëtius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor. &c. Reminiscor, obliuiscor, memini, genitiuum aut accusatiuum desiderant: vt *Datæ fidei reminiscitur. Propriũ est stultitiæ, aliorũ uitia cernere, obliuisci suorũ.* Ter. *Faciã ut meiq́; ac huius diei, ac loci, sẽper memineris.* Plautus. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.* *Memini de hac re, de armis, de te.* id est, *mentionẽ feci.*

Potior. Potior, aut genitiuo, aut ablatiuo iungitur: vt Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.* Vergil. *Egressi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. Omnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuũ eius rei, cui aliquid quocũq; modo acquiritur: vt Plautus. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.* Verg. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varij generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Vergilius. *Illa seges demùm uotis respondet auari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare, nec incommodare.
Idem. -*ualidis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædam efferũtur etiam cum accusatiuo: vt Cicero. *Vnum studetis omnes, unum sentitis.*
Plautus. *Si ea memorem, quæ ad uentris uictum conducunt, mora est.*
Cicero. *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*

Fessum

Fessum quies plurimùm iuuat.

Verba comparandi, regunt datiuum: vt Verg. *-sic paruis componere magna solebam. Fratri se & opibus, & dignatione adæquauit.* Verba cõparandi.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt *Comparo Vergilium cum Homero.*

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt *Si ad eum comparatur, nihil est.*

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt *Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam benè merenti non reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus: Dono te hoc munere.* Varia constructio.
Cicer. *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terentius. *Plurima salute Parmenomen summũ suum impertit Gnato. Aspersit mihi labem: Aspersit me labe. Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.*
Ouid. *Vt piget infido consuluisse uiro.* id est, *dedisse consilium*, vel etiam *prospexisse.*
Lucanus. *Rectoremq́ ratis de cunctis consulit astris.* id est, *petit consilium. Consule saluti tuæ.* id est, *prospice.*
Ter. *Pessimè istuc in te atque in illum consulis.* i. *statuis.*
Metuo, timeo, formido tibi, vel *de te.* i. *sum sollicitus pro te.*
Metuo, timeo, formido te, vel *à te.* scilicet *ne mihi noceas*

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt Cicero. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.* Verba promittendi.
Cicero. *Aes alienum mihi numerauit.*

Verba imperandi & nunciandi, datiuũ requirũt: vt Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq́.* Verba imperandi.
Idem. *Quid de quoque uiro, & cui dicas, sæpè uideto.*

Dicimus temporo, moderor tibi, & te. Refero tibi, & ad te. Item. *Refero ad senatum.* id est, propono, scribo. Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem

feras.

feras. Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi, datiuum regunt; vt Horatius.
-uacuis committere uentis, Nil nisi lene decet.
Mulieri ne credas, ne mortuae quidem.

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi, datiuū regūt: vt *Semper obtemperat pius filius patri. Quae homines arant, nauigant, aedificant, uirtuti omnia parent.*
Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.
Persius. *-uenienti occurrite morbo.*
-ignauis precibus fortuna repugnat.

At ex his quaedam cum alijs casibus copulantur: vt *Ad amorē nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis. Illud constat omnibus,* seu *inter omnes.*
Terentius. *Haec fratri mecum non conueniunt.*
Iuuenal. *-saeuis inter se conuenit ursis. Ausculto tibi,* id est, *obedio. Ausculto te,* id est, *audio. Adamas dissidet magneti,* seu *cum magnete.*
Certat cum illo & Graecanicè, *illi. Noli pugnare duobus.* id est, *contra duos.*
Vergilius. *-tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi. Verba minandi, & irascendi, regunt datiuum: vt *Vtrique mortem minatus est.* Terentius. *Adolescenti nihil est quod succenseat.*
Sum, cū cōpositis, praeter possum, exigit datiuum: vt *Rex pius, est reipublicae ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.*
Horat. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cum his praepositionibus.

Verba cōposita. Prae. Cicero. *Ego meis maioribus uirtute praeluxi.*
Sed Praeeo, pro uinco, praecedo, praecurro, praeuertor, accusatiuo iunguntur.
Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*

Con-

Con. *Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.*

Sub Terent. *Subolet iam uxori, quod ego machinor.*

Ante. Ci. *Iniquißimam pacem, iustißimo bello antefero*

Post *Posthabeo, postpono famæ pecuniam.*

Vergil. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*

Teren. dixit. *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob. Terent. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicer. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt Quintilianus. *Præstat ingenio alius alium. Multos uirorum anteit sapientia.* Terent. *In amore hæc insunt uitia.* Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.* Varia constructio.

Est pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuique est, nec uoto uiuitur uno.*

Vergil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*

Huic confine est suppetit: vt Suppetit.

Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.*

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit datiuū: vt

Exitio est auidis mare nautis,

Speras tibi laudi fore, quod mihi uitio vertis?

Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potiùs causa additur; vt *Ego tibi hoc effectum dabo.*

Terent. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est;* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter* Verba transitiua.

liter aures. Vergilius. *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quin etiam verba, quamlibet alioqui intransitiua atque absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt

Cicer. *Tertiam ætatem hominum uiuebat Nestor.*

Vergil -*longam incomitata uidetur Ire uiam.*

Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant authores non rarò in ablatiuum: vt Plaut. *Diu uideor uita uiuere. Ire recta uia.* Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt quæ figuratè accusatiuum habent: vt

Vergil -*nec uox hominem sonat, ô Dea certè.*

Iuuenal. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia uiuunt.*

Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hyrcum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verbi rogandi.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regũt Accusatiuum: vt *Tu modo posce Deum ueniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.* Terent. *Induit se calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: vt

Vergil. *Ipsum obtestemur, ueniamq; oremus ab ipso.*

Terent. *Suspitionem istam ex illis quære.*

Vestiendi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica,* vel *tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt *Dæmona non armis, sed morte subegit Iesus.*

Horat.

Horat. *Naturam expellas furca licet, usque recurret.*
Vergilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Terentius. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati causa.*
Vehementer ira excanduit.
Horat. *Inuidus alterius rebus, macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*
Iuuenalis. *Inuigilate uiri, tacito nam tempora gressu*
Diffugiunt, nulloq́ sono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum uires anniq́ sinunt, tolerate laboram:*
Iam ueniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis, aliquando additur præpositio: vt *Bacchari præ ebrietate.* *Summa cum humanitate tractauit hominem.* Exceptio.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen præcij in ablatiuo casu: vt *Teruntio, seu uitiosa nuce non emerim.* Nomen precij.
Liuius. *Multo sanguine ac uulneribus ea uictoria stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt Terentius. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili uenit triticum.* Vili. &c.
Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq;: vt Cicero. *Tanti eris alijs quanti tibi fueris. Non uendo pluris quàm alij fortasse etiam minoris.* Exceptio.
Ouidius. *Vix Priamus tanti, totaq́ Troia fuit.*
Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt Aul. Gell. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.* *Minori precio uendidi, quàm emi.*

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperi- Valeo.

reperitur: vt Varro *Denarij dicti, quod denos aris ualebant: quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi. Verba Abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt

Terentius. *Amore abundas Antipho.*

Malo uirum pecunia, quàm pecuniam uiro indigentē.

Salustius. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*

Terentius. *Hoc te crimine expedi.*

Cice. *Homines nequißimi, quibus te onerant mendacijs!*

Vergilius. -*ego hoc te fasce leuabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo sermione participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur: vt Vergilius.

Quàm diues niuei pecoris, quàm lactis abundans.

Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*

Quid est quod in hac causa defensionis egeat?

Verg. *Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.*

Idem. *Postquam dextera fuit cædis saturata.*

Cicero. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quod erat.*

Paternum seruum sui participauit consilij.

Fungor, fruor, vtor, & similia, ablatiuo iunguntur: vt Cicero. *Qui adipisci ueram gloriam uolunt, iustitiæ fungantur officijs. Optimum est aliena frui insania. In re mala, animo si bono utare, iuuat.*

Verg. *Aspice uenturo lætentur ut omnia sæclo.*

Cæsar. *Qui sua uictoria tam insolenter gloriarentur.*

Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Vescor carnibus.* Verg. -*haud equidem tali me dignor honore.*

Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*

Plautus. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*

Macrobius. *Regni eum societate munerauit.*

Plautus. *Communicabo te semper mensa mea.*

Prosequor. Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo,

do, honoro. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo. Afficio.

Mereor, cum aduerbijs, benè, malè, meliùs, peiùs, optimè, pessimè, ablatiuo adhęret cum præpositione De: vt *De me nunquam benè meritus es.* Mereor.
Erasmus de lingua Latina optimè meritus est.
Catilina pessimè de republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt *Istuc ex multis iampridem audiuerã.* Luc. *A trepido uix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest ab urbe Imperator.* Verba accipiendi.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt Horat. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.*
Ouid. *Est uirtus placitis abstinuisse bonis.*
Vergil. *Heu fuge nate Dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quę vim cõparationis obtinẽt, adijcitur ablatiuus significans mensurã excessus: vt *De forme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs uirtutibus superari* Verba cõparandi.

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenal. *Credo pudicitiam Saturno rege moratam. In terris.* Abla. absolutus.
Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.
Iam Maria audito Christum uenisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis quàm corpore. Candet dentes. Rubet capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurdè facis, qui angas te animi.*
Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.
Plaut. *Discrutior animi, quia ab domo abeundũ est mihi.*

Eidem verbo diuersi casus, diuersæ rationis apponi possunt: vt Diuersi casus.

Dedit mihi uestem pignori, te præsente, propria manu.

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt

Horatius. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis uiris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius datiuis gaudent: vt

Vergilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec uisa sororũ.*

Horat. *Oblitusq́ meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Construct. neutropass. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropassiua, passiuam constructionem habent: vt *A præceptore uapulabis, Malo à ciue spoliari, quam ab hoste uænire. Quid fiet ab illo. Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tùm verbis, tùm adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt

Vergilius. *-iuuat usque morari, Et conferre gradum.*

Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*

Martial. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*

Vergil. *-& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per uetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* subauditur decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.

Verg. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere uoces*
In uulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia. Gerundia siue Gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt

Cicero. *Efferor studio uidendi parentes.*

Ouidius.

Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas.*
Verg. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum Adiectiuis: vt Vergilius.
Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi?
Idem. *Cecropias innatus apes, amor urget habendi.* Di.
Idem. *Aeneas celsa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: vt Verg. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.* Nota.

Interdum non inuenustè adijcitur gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt *Quum illorũ uidendi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Date crescendi copiam nouarum. Concessa est diripiendi pomorum atque obsoniorum licentia.*

Gerundia in Do, pendent ab his præpositionibus: A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt Do.
Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrunque ab amando dictum est.
Cicero. *Ex defendendo, quàm ex accusando, uberior gloria comparatur.*
Consultatur de transeundo in Galliam.
Quin. *Recte scribendi ratio, cum loquendo coniuncta est.*
Plaut. *Pro uapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt
Vergilius. *-aliter uitium, crescitque tegendo.*
Scribendo disces scribere.

Gerundia in dum, pendent ab his præpositionibus: Inter, ante, ad, ob, propter: vt Dum.
Inter cœnandum hilares este.
Vergilius. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*
Idem. *Ob absoluendum munus ne acceperis.*
Veni propter te redimendum.

Cum significatur necessitas, ponũtur citra præposi-
 tionem,

tionem, addito verbo Est: vt
Iuuen. *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei, qui cupit uincere.

Gerundia in nomina uertuntur.

Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiua: vt Verg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.* *Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris criminibus inferendis?*

DE SVPINIS VM.

Vm.

PRius Supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: vt Ouidius.
Spectatum ueniunt, ueniunt spectentur ut ipsæ.
Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa verò, Do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum: At hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus.
Coctum ego, non uapulatum dudum conductus sum.
Terent. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio.*
Poëticè dicunt, *Eo uisere. Vado uidere.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo est: vt
Terentius. *Actum est, ilicet, peristi.*
Ouidius. *Itum est in uiscera terræ. Cessatum est satis.*

V.

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt
Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.
Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia nō mouetur, hūc dignū spectatu arbitramur.
In istis verò. *Surgit cubitu, Redit uenatu:* Cubitu & venatu, nomina potiùs cēsenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

pars temporis.

QVę significant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vsurpantur, in accusatiuo rarò: vt *Nemo*

mo mortalium omnibus horis sapit. *Nocte latent mendæ. Id tempus creatus est consul.*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per vel sub.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusatiuo, interdum & ablatiuo efferuntur: vt Vergilius. Duratio temporis.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio, & decẽ mensibus, octoq́ diebus.*

Dicimus etiam. *In paucis diebus. De die. De nocte Promitto in diem. Cõmodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui. Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo. Tertio, uel ad tertium calendas,* vel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Vergilius. Spacium loci.

Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat cæli spacium, non amplius, ulnas.

Iam mille passus processeram, abest biduũ. subintelligitur spacium vel spacio, itinere vel iter.

Abest ab urbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorũ locorum, adduntur ferè cũ præpositione verbis significantibus motum aut actionẽ in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt *In foro uersatur. Meruit sub Rege in Gallia.* Vergil. *ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.* Salust. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles. E Sicilia decedens, Rhodũ ueni. Per mare ibis ad Indos.*

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis Loca pro-

pria. nis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit: vt
Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio.*
Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorũ sequuntur formã: vt Ter. *Domi belliq; simul viximus.*
Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: vt
Vescor domi meæ, non alienæ.

Verum si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?* Sueton. *Lentulum Getulicus Tyburi genitum scribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero. *Cum una sola legione fuit Carthagini.*
Horat. *Romæ Tybur amo uentosus, Tybure Romam.*
Cicero. *Quum tu Narbone mensas hospitum cõuomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ est Sycione.*

Sic vtimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt *Ruri ferè se continet.* Persius. *-rure paterno*
Est tibi far modicum.

AD LOCVM.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt *Concessi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.
Ad hunc modũ vtimur Rus & domus: vt *Ego rus ibo.*
Vergil. *Ite domum saturæ, uenit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO. PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locũ, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Nisi ante Roma profectus esses, nunc eam relinqueres.* *Eboraco (siue*

per

per Eboracum) sum facturus iter.

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt *Nuper exijt domo.* Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM constructio.

GENITIVVS.

HAec tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ: vt *Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos. Refert multùm Christianæ reipublicæ, Episcopos doctos & pios esse. Prudentis est multa dissimulare. Tua refert teipsum nosse.* Cicero. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei, cuia interfuit, non ei, cuia nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuscum uixeris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuũ feruntur hæc impersonalia: Accidit, certum est, cõtingit, constat, confert, competit, conducit, cõuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro ocium est: vt *Conuenit mihi tecum.* Salust. *Emori per uirtutem mihi præstat, quàm per dedecus uiuere.*
Ouid. *Non uacat exiguis rebus adesse Ioui.*
Terent. D*olet dictum imprudenti adolescenti & libero.*
A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.
Verg. *Stat mihi casus renouare omnes.* id est, *statutũ est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc Impersonalia, accusandi casum exigũt: Iuuat decet

decet cum compositis, delectat, oportet: vt
Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet.
Dedecet uiros muliebriter rixari.
Cato. *Patrem familias uendacem, nõ emacẽ esse oportet.*

His verò Attinet, pertinet, spectat, proprie additur præpositio Ad: vt *Menè uis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes benè uiuere.*
Quintilianus, *Pertinet in utramque partem.*

Accusatiuus cum Genitiuo.

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo: Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: vt Cicer. *Si ad centesimum uixisset annum, senectutis eum suæ non peniteret. Tædet animam meam uitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem piget, pudet\\q.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt Vergilius.
Non omnes arbusta iuuant, humiles\\q myricæ.
Ouid. *Namque decent animos mollia regna tuos.*
Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta, delectat.*
Nemo miserorum commiserescit.
Te non pudet istud? Non te hæc pudent?

Cœpit &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induũt: vt Quin. *Vbi primũ cœperat nõ cõuenire, quæstio oriebatur.* Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illũ studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.*
Quin. *Perueniri ad summũ, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt
Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt Vergilius, *strato discumbitur ostro.*

Verbũ impersonale passiuę vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt

Statur.

Statur. id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant*. Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt *Statur à me*, id est, *sto*. *Statur ab illis*. id est, *stant*.

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

Participia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Vergilius. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia uoce refert.* Participiorum constructio.
Idem. *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.*

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.* Genitiuus.

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosæ.* Accusatiuus.
Astronomus exosus ad unum mulieres.
Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur: vt Teren. *Bona bonis prognata parentibus*. Vergil. *-sate sanguine diuûm.* Ablatiuus.
Idem. *-quo sanguine cretus?* Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

AD-

ADVERBII CONSTRVCTIO.

Nominatiuus.

Aduerbiorum constructio.

EN & Ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentius iunguntur, accusatiuo rarius: vt Vergilius. *En Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi.* Cic. *Ecce tibi status noster.* Verg. *en quatuor aras. Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.*

En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt *En animum & mentem.* Iuuenalis. *En habitum.* Terentius. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

Loci. Loci: vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt *Vbi gentium? Quo terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur. Eo impudentiæ uentum est.*

Temporis. Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: vt *Nihil tunc temporis amplius quàm flere poteram. Pridie eius diei pugnam inierunt. Pridie calendarum, seu calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: vt Parùm, satis, abūdè, &c. vt *Satis loquentiæ, sapientiæ parùm. Abundè fabularū audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt Vergil. *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. Mittitur* Philippus *solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.*
Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hic apponitur interdum præpositio Ad: vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.*
Populus Rom. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit. Teren. *Ah, minimè gentium non faciam.*

Genitiuus festiuitatis. Hic genitiuus *gentium*, festiuitatis causa additur.

DA-

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter uiuit. Propinquius tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci, vesperi: vt *Tempori uenit, quod omnium rerum est primũ. Luci occidit hominem. Vidi ad uos afferri uesperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt
Castra propriùs urbem mouentur.
Salust. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt Terentius. *Cedò quemuis arbitrum.* Cedò.

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secùs: & illa duo, ante, post, cum ablatiuo non rarò inueniuntur: vt
Multò aliter. Paulò secus. Multò antè. Longè secus.
Vergilius. *-longo pòst tempore uenit. Paulò post.*
Nisi & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est: vt Nota.
Accessit propius illo. Optime omnium dixit.
Cicero. *Legimus propiùs ad deos, & propiùs à terris.*
Liuius. *Paulò plus trecenta uihicula sunt amissa.*
Idem. *Hominum eo die cæsa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plus quàm quinquaginta hominum ceciderunt.* Plus.
Abierat acies paulò plus quingentos passus.
Terent. *Dies triginta, aut plus eo, in naue fui.*

Quibus

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Nota. Vbi, postquam, & cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis apponuntur: vt Vergilius. *Hæc vbi dicta dedit.*
Terentius. *Vbi nos lauerimus, si uoles, lauato.*
Verg. *Cùm faciam uitula pro frugibus, ipse uenito.*
Idē. *Cùm canerē reges & prælia, Cynthius aurē Vellit.*
Hîc prius aduerbiū, posterius cōiunctio esse videtur.

Donec. Donec pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: vt Ouidius. *Donec eram sospes.*

Pro quousq; nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt Vergilius.
Cogere donec oues stabulis, numerumq́ referre Iussit.
Colu. *Donec ea aqua quam adieceris, decocta sit.*
Ouid. *Donec eris fælix, multos numerabis amicos.*

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt
Terent. *Dum apparatur uirgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper uolo, dum quod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi.*
Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt
Vergilius. *Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.*

Quoad pro Quamdiu, vel Indicatiuis, vel Subiunctiuis: pro Donec, subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, simulatq;, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt *Simulac belli patiens erat.*

Vergi-

Vergilius. -*simulatque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modum admittunt. Eras. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.* Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.* Quemadmodum.

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt *Vt ventũ est in urbem.*

Quasi, ceu, tanquam, perinde acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt *Tanquam feceris ipse aliquid.* Terentius. *Quasi non norimus nos inter nos.* Quasi. &c.

Aliâs copulant consimiles casus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quasi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt Vergil. -*ne sæui magna sacerdos.* Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.* Ne.

Ne pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuuen. *Cantabit uacuus coram latrone uiator.* Aduerbia præpositionum formam induunt.

DE CONIVNCTIONVM constructione.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, quàm nisi, præterquam, an, similes omninò casus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quam tu. Nemini placet, nisi (uel præterquam) sibi.* Coniunctionum constructio.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt *Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.* Hor. -*in Meti descẽdãt indicũ aures Et patris et nostras*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt

Recto stat corpore, despicitq́ terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Terentius. *Nisi me lactasses amantem, & uana spe produceres.*

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

Etsi &c. Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpiùs postulant.

Quamuis & licet subiunctiuos frequentiùs: vt *Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Vergil. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*

Ouid. *Ipse licet uenias musis comitatus Homere.*

Nil tamen attuleris, ibi Homere foras.

Ni, nisi. Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quàm, postquam, posteaquam, vbi pro postquam, nunquã, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum iudicas, quam philosophi statuant.* Plinius. *Grauiùs accusas, quam patitur tua consuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etsi pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt Ter. *Redeam? non si me obsecret.* Si quis, tantum indicatiuo: vt *Si quis adest.*

Quando. Quando, quãdoquidẽ, quõniã, indicatiuo iunguntur: vt Ver. *Dicite (quandoquidem in molli cõsedimus herba)* *Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt *Danda est huic uenia, quippe ægrotat.* Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt *Non est huic danda uenia quippe qui iam bis peierauit. siue peierauerit.*

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt *Stultus es, qui huic credas.*

Cum

Cum pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt Cicero. *Nos cùm præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.* Cum.

Vergil. *Cum sis officijs Gradiue uirilibus aptus.*

Cum & tum, item tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cum, quiddam minus, atque ideò in priore clausulæ parte statuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: vt Cum & Tum.

Amplectitur cùm eruditos omnes, tū in primis Marcellū.

Odit tùm literas, tùm uirtutem.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Vergilius. Ne, an, num.

-superátne & uescitur aura Aetherea?

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt *Vise num redierit.*

Nihil refert fecerisne, an persuaseris.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius. Vt.

Filium perduxere illuc secum, ut unà esset meum.

Idem. *Te oro Daue, ut redeat iam in uiam.*

Idem. *Metuo ut subsiet hospes.* id est, *ne non subsiet.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt

Vt omnia contingant quæ uolo, leuari non possum.

Non est tibi fidendum, ut qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt

Cic. *Vt ab Vrbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.* Ter. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*

Idem. *Credo ut est Dementia.*

Vergil. *Vt ualet? ut meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoq; constructione paulò suprà est dictum.

PRAEPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt *Habeo te loco parentis*, id est, *in loco*. *Apparuit ille humana specie*. i. *sub humana specie*. *Discessit magistratu*. id est, *à magistratu*.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt

Vergil. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem*.

Prætereo te insalutatum.

Idem. *-emoti procumbunt cardine postes*.

Idem. *Detrudunt naues scopulo*.

Verba cõposita cum a,ab.&c.

Verba composita cum a,ab,ad,con,de,e,ex,in,nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: vt *Abstinuerunt à uiris*. Teren. *Amicos aduocabo ad hanc rem*. *Cum legibus conferemus*. Cicero. *Detrahere de tua fama, nunquam cogitaui*. *Cum ex insidijs euaseris*.

Terentius. *Postquam excessit ex Ephebis*.

In rempublicam cogitatione curaq; incumbe.

In pro erga &c.

In pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt

Vergil. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignã*.

Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum*.

Quid Troes potuere.

Idem. *Quò te Meri pedes, aut quò uia ducit in urbem?*

Item in accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt

Verg. *Estq; locus parteis ubi se uia findit in ambas*.

Ouid.

Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia uiro.*
-amor mihi crescit in horas.
In cũ significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt Ouid. *Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad, per & ante accusatiuo innititur: vt *Sub umbram properemus.* Liuius. *Legati ferè sub id tẽpus ad res repetendas missi*, id est, *per id tempus.* Verg. *-sub noctem cura recursat.* id est, *Paulò ante noctem*, vel *instante nocte.* Alias ablatiuum admittit: vt *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Vergilius. *-sub nocte silenti.* id est, *in nocte silenti.* Sub.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt Verg. *-super Garamantas Indos Proferet imperium.*

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re, uariusque rumor.* Verg. *Fronde super uiridi.* Super.

Subter, vno significatu vtriq; casui apud autores iũgitur: vt Liuius. *Pugnatum est, super subterq́ terras.* Verg. *-omnes Ferre libet subter densa testudine casus.* Subter.

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At genitiuo tantùm plurali: vt *Crurum tenus.* Tenus.

Præpositiones cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt Verg. *-longo post tempore uenit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem. *-coram quem quæritis adsum, Troius Aeneas.* Præposit. migrant in aduerbia.

INTERIECTIONVM
constructio.

INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt Vergilius.
Spem gregis (ah) silice in nuda connixa reliquit.
Terentius. *Quæ malum dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo O.

no iungitur: vt *O festus dies hominis.*
Verg. *O fortunatos nimiū bona si sua norint Agricolas.*
Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori.*

Heu, pro. Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Vergilius. *Heu prisca fides.* Idem. *Heu stirpem inuisam.*
Terentius. *Prò Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem *Prò Deûm atq; hominū fidē. Prò sancte Iupiter.* apud Plaut.

Hei & veh. Hei & veh, datiuo apponuntur: vt Ouid. *Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit.

Igura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis hoc loco trademus.

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, { Próthesis, Aphæresis, Epénthesis, } { Syncope, Paragoge, Apócope.

Próthesis. Próthesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*.

Epenthesis. Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias, relligio*, addita *l*. *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis:

ctionis: vt *Abijt, petijt, dixti, repostum. &c.*

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*. Apocope.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata siue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse; vt *Marcus, Tullius, Cicero*. Appositio quid sit.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent; vt *Vrbs Patauij*, apud Vergilium, *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua non semper eiusdē generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari, aut est nomē collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouid. *In me turba ruunt luxuriosa proci.*

Vergil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma, Animal equus.* Appositio triplex.

Tollendæ æquiuocationis causa: vt *Taurus mons Asiæ. Lupus piscis.*

Et ad proprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir exactissimo iudicio.*

Nireus adolescens insigni forma.

Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio. CVm prima vel secunda persona, immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Est ergò euocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandũ verò est, verbũ semper conuenire cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ, & absentia cõiunctionis.

Euocatio varia. In euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum, vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt *Ego tuæ deliciæ istuc ueniam.* Aut cùm est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorũ amœnitates quærimus.* hîc subauditur *nos.* Aut deniq; cum est nomen distributiuũ: vt *In magnis læsi rebus uterq; sumus,* subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Sum pius Aeneas* subintelligitur *Ego.*

Populus superamur ab uno. subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis. SYllepsis, seu Conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺμ con, & λύβω sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet,

quoties

quoties persona concipitur cum persona: & Generũ, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum. exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt *Quin tu & soror facitis?*
Ego & mater miseri perimus.
Tu & uxor, qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo.* — Dignior persona.
Neque ego, neque tu sapimus.
Verg. -*diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. -*Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.* — Cum.

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus, quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininũ quam neutrum: vt *Rex & regina beati. Chalybs & aurũ sunt in fornace probati. Hinc per uim leges & plebiscita coacta.* — Dignius genus.

At cùm substantiua res inanimatas significãt, adiectiuũ aut relatiuũ vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt Vergilius. -*cum Daphnidis arcum* — Exceptio.
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,
Et cùm uidisti puero donata, dolebas. Salu. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem. *Huic bella ciuilia, cædes, &*
discordia

discordia ciuilis, grata fuerunt.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Conceptio duplex.

Porrò conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens. i. dignius, & conceptum, id est indignius, copulantur per Et. vel atque, vel que: aliàs Indirecta, cum copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi.* vbi vtraq; conceptio est Indirecta.

syllepsis. implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum Implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam. Vterque est formosus: loquens de sponso & sponsa Sic Ouidius, *Implicitt laqueis nudus uterque iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis.

PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt *Duæ aquilæ uolauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente*. Hìc congregatio seu totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *uolauerunt*, per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri: vt *Duæ aquilæ*: aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*

Nota.

Nam copulatum æquiualet plurali: vt Verg.
Compulerantq́ greges Corydon & Thyrsis in unum:
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut cougregatio est nomen collectiuum: vt *Populus uiuit, alij in penuria, alij delitijs.*

Sulpi-

Sulpitius & Aldus, quinq; dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, vt *uolauerunt*: Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur. Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi cõcurrunt: hic à dextra, ille à sinistra Hyppodromi*. & implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius. Prolepsis duplex.

Alter in alterius iactantes lumina uultus,

Quærebant taciti noster ubi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet *Et alter in alterius*. Et, *Alter alterius onera portate*. Vbi deest *uos*: & altera pars cum determinatione, videlicet *Et alter alterius*.

Terent. *Curemus æquam uterq; partem*. hîc totum *nos*, subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *uterque*.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Vergilius.

-*Lauiniaq; uenit Littora*. Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas veniret in Italiam.

Dicitur verò Prolepsis, à πρὸ quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

Zeugma, est vnius verbi vel adiectiui, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil urbis uigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora uultusq; mouerũt?* Hîc *Mouerunt*, zeugma.

runt, expressè reducitur ad *ora uultusq́*: at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego meliùs quàm tu scribo. Ego sicut fœnũ arui. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.*

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla nisi tu pareret.*

Licet Poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouid. *Quid nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ?* De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui supra est dictum: vt Cicero. *Quare ut arbitror, prius hîc te nos, quàm istic tu nos uidebis.*

Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*

In genere: vt *Maritus & uxor est irata.*

In numero: vt -*hîc illius arma, Hîc currus fuit.*

zeugma triplex.

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: vt *Dormio ego & tu.* Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: vt *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autẽ in Zeugmate quatuor: Duo substantiua: vt *Rex & Regina:* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et, vel. &c. Verbũ vel adiectiuum: vt *Irata est:* & quod verbum vel adiectiuum vinciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas ubi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbũ ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Cõstructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum à Græco verbo ζεγνύω vel ζευγνύμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis. Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt Vergilius. *Pars in frusta secant.* *Gens armati.*

Fit autem Synthesis nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causa: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplemẽti gratia: vt *Præneste sub ipsa.* subauditur urbe.

Centauro in magna. subintelligitur *naui.*

Nunc in numero tantùm: vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.*

Verg. *Hæc manus ob patriam pugnando uulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σὺμ quod est con, & θέσις positio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratia significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptôsis. Antiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idq; interdum non inuenustè: vt Ver. *Vrbem quam statuo, uestra est.*

Ter. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas. Sermonẽ quẽ audistis, nõ est meus. Eius nõ uenit in mentẽ,* pro *id.*

Quanquam hîc *uenit*, impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti.* pro omnis generis. Sic *id genus, quod gen⁹. &c. Idne estis authores mihi?* pro eius. Interdũ autem fit durior Antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate.* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero uillicũ,* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

Synecdoche.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes*. Hîc album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Nota.

Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquã proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquã passionem possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas, aut passio: vt *Aeger pedes*, vel *pedibus*. *Sautius frontem*, vel *fronte*. *Doleo caput*, vel *capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effusas laniata comas, contusaq; pectus*. Nam illæ Græcæ phrases sunt: *Excepto quod non simul esses*. *Cætera lætus*. *Cætera similis, uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio, videlicet quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ cõstructionis elegantias pernoscere, legat Thomã Linacrũ de Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, deq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentẽ.

DE PROSODIA.

prosodia quid sit.

Rosodia, est quæ rectam vocum pronuntiationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Est autem Tonus triplex. { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic, ´. Tonus acutus.

Grauis, est virgula obliqua, descẽdens in dexteram ad hunc modum, \`. Grauis.

Circumflexus, est quiddam ex vtrisq; conflatum, hac figura, ^. Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges, ' . Apostrophus quid.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignũ dixisti.* pro *tantóne.*

Spiritus duo sunt, Asper, & Leuis. Spiritus.

Asper, quo aspirata, profertur syllaba: vt *Homo, honor.*

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, onus.*

TONORVM REGVLA. I.

Monosyllaba dictio breuis: aut positione longa, acuitur: vt *Mel, fél, pars, páx.* Natura longa, circumflectitur: vt *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs.* Monosyllaba.

REGVLA. II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior breuis, prior circũflectitur: vt *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: vt *Citus, látus, sólers, sátur.* Dissyllaba.

REGVLA. III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt *Libértas, penátes.* Sin breuem habet penultimam acuit antepenultimam: vt *Dóminus, póntifex.* polysyllaba.

Excipiuntur composita à facio: vt *Benefácis, malefácis,* Exceptio.

cis,calefacit,frigefacit.

At si penultima longa fuerit natura,& vltima breuis,circumflectitur penultima : vt *Românus,amâtor.*

Composita à fis,fit,vltimam acuunt: vt *Madefís,calefít,benefít,satisfít.*

APPENDIX.

Nota. Accentuum confusio.

Quia hodie propter hominum imperitiam,circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGVLA. IIII.

Quæ tonos perturbant.

Quinque sunt,quæ tonorum regulas perturbant,

DIFFERENTIA.

Differentia.

Differentia tonum transponit : vt Vná aduerbium, vltimam acuit,ne videatur esse nomen. Sic eó, alió aliquó,continuó,sedulò,porró, forté,quá, si quá, aliquá,nequá,illó, falsó, citó, feré, plané, & id genus alia : putá pro sicut,poné pro post, corám,circúm,aliás, palám, ergó coniunctio, sed ergô pro causa circumflectitur : vt Vergil. *-illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Ergô.

Sic differentiæ causa antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, alíquando, síquando, néquando, húcúsq;,á longè,dé longè, déinceps, dúntaxat,déorsum, quápropter, quínimo,enímuerò,propémodum,ádmodum,áffabrè, intereáloci,nihilóminus,paulóminus,cùm non sunt orationes diuersæ,vti sunt pube tenus, crurum tenus : non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & eius generis reliqua.

Transpo-

Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt Vergilius. *Transtra per & remos.* *Te penes imperium.* Tráspositio.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: vt *Lumináque*, *laurúsque Dei.* Sic Dum, sis, nam, parelca. Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiusmodi.

Vbique tamen temporis sui tonum seruat, & Vbiuis. Vbique & vbiuis.

Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Vergili, Valeri, Mercuri: pro Vergilij, Valerij, Mercurij. Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs: ab Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac, : vt benedic, reduc, calefac. Nomina & pronomina syncopata.

IDIOMA.

Idioma.

Dioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò, vt si dictiones Græcæ integre ad nos veniant, seruent tonum suum: vt Symóis, períphas, penultimam acuunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in sua lingua habeant in penultima.

Nota. Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enunciare.

Syllabæ cómunes. Syllabę communes in prosa oratione, semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Medíocris.

DE

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarũ tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus, est syllabæ pronunciandæ mensura. Tempus.

Syllaba breuis, vnius est tẽporis, longa verò duorũ. Syllaba.

Tempus breue sic notatur, ◡.

Longum autem sic, – : vt – ◡, Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Est autem Pes, duarum syllabarũ pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione. Pes.

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum disserere. Diuisio pedum.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	vt	– –	*Virtus.*
	Pyrrhychius,		◡ ◡	*Deus.*
	Trochæus,		– ◡	*Panis.*
	Iambus,		◡ –	*Amans.*
Trissyllabi octo,	Molossus,	vt	– – –	*Magnates.*
	Tribrachus,		◡ ◡ ◡	*Dominus.*
	Dactylus,		– ◡ ◡	*Scribere.*
	Anapæstus,		◡ ◡ –	*Pietas.*
	Bacchius,		◡ – –	*Honestas.*
	Antibacchius,		– – ◡	*Audire.*
	Amphimacer,		– ◡ –	*Charitas.*
	Amphibrach⁹		◡ – ◡	*Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, Carmen constituunt.

Carmen. Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen compositurο in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt

Sera nimis uit' est crastina, uiu' hodie.

Fit autem interdũ in eadem dictione: vt Dij, dijs, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monst' horrend' inform' ingens, cui lumen adeptum. pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Verg. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Diæresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiunt duę: vt

– ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Ouidius. *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est quum post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

Cæsurę species sunt,

Triemimeris. Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

Vergilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthe-

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: vt Penthemimeris.

– ◡◡ – ◡◡ – – – – – ◡◡ – –

Vergilius. *Omnia uincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt Hepthemimeris.

– – – – – ◡◡ – – – ◡◡ – –

Idem. *Ostentans artem pariter arcumq́ sonantem.*

Enneëmimeris, cõstat ex quatuor pedib' & syllaba: vt Enneëmimeris.

– ◡◡ – ◡◡ – – – – – ◡◡ – –

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

Arminũ genera, de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decreuimus, sunt Heroicũ, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondæo. Hexametrum.

Quintus locus dactylũ, sextus spondæũ peculiariter sibi vendicat. Reliqui hunc vel illũ, pro vt volumus:

– ◡◡ – ◡◡ – ◡◡ – – – ◡◡ – –

vt Vergilius. *Tytire tu patulæ recubãs sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquãdo spondęus etiã in quinto loco: vt

– ◡◡ – ◡◡ – – – ◡◡ – – – –

Idem. *Chara Deûm soboles, magnus Iouis incrementũ.*

Vltima cuiusq; versus syllaba habetur communis. Nota.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos Pentametrum.

or duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa: vt – – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –
Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum.

Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est spondéo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪

Horatius. *Mæcenas Atauis edite regibus.*

Sapphicum.

Sapphicum carmen.

Carmen Sapphicum, constat ex trochæo, spondéo, dactylo, & duobus demùm trochæis: vt

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – –

Horatius. *Iam satis terris niuis atque diræ,*

Adonicum.

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondéo:

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – –

vt Horatius. *Integer uitæ, scelerisq; purus,*

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ – –

Nec uenenatis grauida sagittis,

Fusce pharetra. – ∪ ∪ – –

Phaleucium siue Endecasyllabum.

Phaleuciũ.

Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat Ex spondéo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquo diffugias pauens Mabili,
Nostrum non poteris latere nasum.

Iam-

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: Carmen Iambicum.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

vt, *Suis & ipsa Roma uiribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondéum, dactylũ, anapæstum: atque in paribus tribrachum, spondéum rariùs.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

Dimetrum, constat ex quatuor pedibus: vt Carmen dimetrum.

O Carminum dulces notæ, – – ⏑ – – – ⏑ –
Quas ore pulchra melleo – – ⏑ – – – ⏑ –
Fundis lyraq; succinis. – – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Trimetrum siue Senarium.

Trimetrum. Trimetrum, senis constat pedibus: vt

– – – – – – ⏑ – – – ⏑ –

Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – – – – – ⏑ –

Iuuenalis. *Nam Curios simulant, uiuunt Bacchanalia*

DE QVANTITATE PRIMARUM syllabarum.

Rimarum syllabarum quantitas, octo modis cognoscitur: Quantitas syllabarum.

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Deriuatione, Cõpositione, Præpositione, Regula, Exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula. I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in ea-

dem dictione, vbique positura longa est: vt *Ventus, axis, patrizo.*

II. Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: vt

Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ ior, sum, quam, & sit, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem breuem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs producitur:

– – – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

vt Verg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

– Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, cōmunis redditur: vt *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: vt *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram. Vocalis ante alteram in eadem dictione vbiq; breuis est: vt Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitiuos in ius, secundam pronominis formam habentes : vt Vnīus, illīus, &c. Vbi i, communis reperitur, licet in alterĭus semper sit breuis, in alīus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciēi, alioqui non: vt Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi in fio. Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur E & R simul: vt Fĭerem, Fĭeri.

Iuuen. *Sic fiunt octo mariti.* – – – ∪ ∪ ∪ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Ohe Interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: vt Dicite Pīerides. Respice Lāerten. Et in possessiuis: vt Aenēia nutrix. Rhodoēius, Orphēa.

DIPH-

DIPHTHONGVS. Regula. III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter, musæ, nisi sequente vocali: vt Præire, præustus, præamplus. Diphthongus.

DERIVATIO. Regula IIII.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt. Deriuatio.

Cuius generis sunt.

Vox uōcis, à uŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à Sĕdeo.
Iūmentum, à iŭuo.
Fōmes & fomentū, à Fŏueo.
Iucundus, à iŭuo.
Iūnior, à iŭuenis.
Mōbilis, à mŏueo.
Hūman⁹, ab hŏmo
Vōmer, à uŏmo.
Pēdor, à pĕdo.

Sūt & cōtrà, quę à lōgis deducta, corripiuntur: qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭc⁹, et id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à Fīo.
ărena, ărista, ab āreo.
Pŏsui, à pōno.
Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, Frăgilis, à frāngo
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dĭsertus, à dīssero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex vtroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. Regula quinta.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt Pŏtens, Impŏtens, Sôlor, Consôlor. Lĕgo, is, Perlĕgo. Lēgo, as, Allēgo. Composita.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: vt

Innŭba, Pronŭba, à nūbo. Deiĕro, Peiĕro, à iūro.

PRAE-

PRAEPOSITIO. Regula sexta.

VI. Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur, A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vnda* dĕhiscens. *-sudibúsue præustis.* apud Vergilium.

Pro quoq; longa est, prætcrquam in istis:

Pro. Prŏcella, prŏfugus, proteruus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, nisi in {Dĭrimo, & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet lōgam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici.
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcidi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exem-

Exemplum seu authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas ationes non cadit, à poëtarũ vsu, exemplo atque auhoritate petenda est, certissima omnium regula. Discant ergò pueri obseruare ex Poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt,

Britannus, bythynus, cacus, cosyra, crathis, pachinus, palatium, pelion, criticus, curetes, Diana, fidene, gradiuus, hynulus, pyrene, rubigo, rutilius, Hymẽ, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus, sycanius, & similia. Quæ primam habeant communem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Ediæ syllabæ partim eadẽ ratione qua primę, partim etiam ex incrementis genitiui, atq; coniugationis analogia cognosci possunt.

De incremẽtis genitiui nominum polysyllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarũm obseruatio, facilè suppeditabunt.

Coniugationis analogiã ex imbibitis Rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse natura, præterquam in do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt Coniugationum analogia.

Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Prætereá syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto, modi subiunctiui, vbique pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri

periti, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus amauéritis: Futuro, Amauerîmus, amauerîtis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sidonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandestînus, mediastînus, parietîn⁹, matutînus, vespertîn⁹, repētinus.

Prẹter hẹc sequẽtia, Diútĭn⁹, Crastĭnus, Pristĭnus, Perẽdĭnus Hornŏtin⁹, Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus. Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in ινος: vt Chrystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus. &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus, & poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarum syllabarũ quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas, iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vltimæ syllabæ.

Vanquam vltimę syllabæ ipsum Literarũ numerũ aut ęquant, aut etiam superant, nõ tamen pigebit illas etiã ordine percurrere.

Primùm, A finita, producuntur: vt Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ită, quiă.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq fuerint generis, numeri, aut declinationis præter

vocatiuos

vocatiuos in A, à Græcis in As: vt ô Aeneā, ô Thomā. & ablatiuum primæ declinationis: vt ab hac Musā. Numeralia in ginta, A finalem habent cõmunẽ, sed frequentiùs longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt ăb, ăd, capŭt, B, D, T.

In c desinentia, producũtur: vt āc, sic, & hîc aduerbium. Sed tria in c, semper cõtrahuntur: Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia: Fac, & pronomen hīc, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus. C.

E finita, breuia sunt: vt Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ. E.

Excipiẽdę sunt omnes voces quintæ inflexionis in E: vt Diē, fidē, vnà cum aduerbijs inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua rē, qua de rē, ea rē, & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in E: vt Mē, tē, cē, Præter Quĕ, nĕ, uĕ, coniunctiones enclyticas. In E monosyllaba.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: vt Pulchrē, doctē, ualdē pro ualide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ, corripiuntur omnino. Aduerbia.

Postremò, quæ à græcis per η scribuntur, natura producuntur, cuiuscunq; fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I finita, lõga sunt: vt Dominī, magistrī, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quę sunt communia. I.

Nisi verò & quasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitiuus singularis in Os breue exit: vt

Huic { Palladĭ. Phyllidĭ, Minoidĭ, } Vocat. ô { Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita, corripiũtur: vt Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, Cõsul, L.

Consŭl. Præter nīl contract à *nihil*, & Sōl. Et Hebræa quædam in l: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, ueruntamĕn.

In. Corripitur & In, cum compositis: vt Exĭn, subĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen castrantur: vt Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

En. Nomina item in *en*, quorũ genitiuus ĭnis correptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On. Græca etiam in On, per o paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt Nominat. Iliŏn, peliŏn. Accusatiuo Caucasŏn, pylŏn.

In. Quædam etiam in *In*, vt Alexĭn. In *yn*: vt Itўn.

An. In An quoque à Nominatiuis in A: vt Nominatiuo *Iphigenia*, *Aegina*. Accusatiuo Iphigeniăn, Aeginăn.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt Nominatiuo *Aeneas*, *Marsyas*. Accusatiuo Aeneān, Marsyān.

O finita. O finita, cõmunia sunt: vt Amo, virgo, porro, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō, damnō.

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterum modŏ & quomodŏ, semper corripiuntur.

Cito quoque, vt & ambo, duo, ego atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur: vt Dō, stō:

vt &

vt & ergō pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunq; fuerint casus: vt hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita, corripiuntur: vt Cæsăr, torculăr, pĕr, uĭr, uxŏr, turtŭr. R.

Cor, semel apud Ouidium productum legitur: vt

- υυ - υυ - - - υυ - υυ - -

Molle meum leuibus cor est uiolabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr.

Pār quoq; cum compositis: vt Compār, impār, dispār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt Aēr, cratēr, charactēr, æthēr, sotēr.

Præter Patĕr & matĕr, quæ apud Latinos vltimam breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe. As, es, is, os, us. S.

Primò, As, finita, producuntur: vt Amās, musās, maiestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genitiuus singularis in dos exit: vt Archăs, Pallăs, Genitiuo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter accusatiuos plurales nominum crescentium: vt Heros, Heroos Phyllis, Phyllidos. Accusatiuo pluralis, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, lōga sunt: vt Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis quę penultimā genitiui crescentis corripiūt: vt Milĕs, segĕs, diuĕs, Sed ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & Pēs, vna cū cōpositis: vt Prępēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es quoque à sum, vnà cum compositis corripitur: vt Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adiungi potest, vnà cum neutris ac nomi-

nominatiuis pluralibus græcorum : vt Hyppomanēs, cacoēthes, Cyclôpēs, Naiadēs.

Is. Is finita, breuia sunt: vt Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt *Musis, mensis à mensa*, dominīs, templīs.

Item queis pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui crescentis: vt Samnīs, Salamīs. Genitiuo Samnītis, Salamînis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus: vt Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia : vt Vīs, līs: præter is & quĭs nominatiuos, & Bīs apud Ouidium.

Istis accedũt secundæ personæ singulares verborum in *is*, quorũ secundæ personę plurales desinũt in *itis*, penultima producta, vnà cũ futuris subiunctiui in ris: vt Audīs, velīs, dederīs Plu. Audîtis, velîtis, dederîtis.

Os. Os finita, producũt: vt Honōs, nepōs, dominōs, seruōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per o paruum: vt Delŏs, chaŏs, Palladŏs Phyllidŏs. (mŭs.

Vs. Vs finita, corripiũtur: vt Famulŭs, regiŭs, tẽpŭs, ama-

Excipiuntur producentia penultimã genitiui crescentis: vt Salūs, tellūs, Genitiuo Salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba : vt Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per ους diphthongum, cuiuscunque fuerint casus : vt Hic Panthūs, melampūs. Huius Sapphūs, Cliūs.

Atque pijs cunctis uenerandum nomen Iēsus.

V. Postremò, u finita, producuntur omnia : vt Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS Generum contentorum, tum Heteroclitorum ac verborum, interpretatio aliqua.

ABdo, Abscondo, occulto. *To hyde.*

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding can not be founde.*

Acarnan, gens ex quadam regione Græciç. *The people of Acarnania in Greece.*

Acer, Arbor. *A Maple tree.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The aray of an armie. The sight of the eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needell, or an instrument vvhervvith vvomen did set their heare.*

Adeps, omnis pinguedo siue carnis, siue alterius rei. *Fatte.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obtaine.*

Adolescens, iuuenis adultus. *A stripling from tvvelue yeres to xxi.*

Ador, frumenti genus vel farris. *VVheate.*

Aduena, qui non est ciuis, sed externus. *A straunger.*

Aether, tota cœli syderumque substantia ac compago. *The vvhole substaunce of the Spheres, from the fyre vnto the extremest circuite of heauen.*

Aequor, mare, pelagus. *The sea, bicause nothing is more plaine than it: for* Æquor *doth generally signifie a playne in any parcell of the vvorlde, It is taken for the ayre also: as,* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.

Aes, species metalli rubro colore, *Copper, and bicause that in olde time monye vvas made of it,* Æs *sometyme doth signifie monye.*

Affinis, cognatus. *A kinsman by mariage.*

Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum, *To recognise, to knovve a nevv, or to come to remembraunce of.*

Ago, facio. *To Doe.*

Agragas, vrbs Siciliæ. *A tovvne in the Isle of Sicile, called novve Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*

Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certayne sea byrde that lyeth in the sandes, and hatcheth in vvinter.*

Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or svvift.*

Alnus, genus arboris. *An aldertre.*

Alo, nutrio. *To nourish.*

Alter. *The other of the tvvo.*

Aluus, qua sordes defluunt, aut eluuntur. *The panche, and some tyme the bealy vvithout.*

Amazones, Scythicæ fœminç, eo quod mammis careant. *Certayne vvomen of Scythia, so na-*

med for lacking a dugge.

Ambigo, circumago, circundo. *To compasse, to doubt.*

Amicio, vestio. *To cloth.*

Amnis, fluuius. *A Riuer.*

Anas, auis in aquis degens. *A ducke, or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A dry or a vvater snake.*

Animus, consilij principium. *The minde.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*

Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A yeare.*

Anus, vetula. *An olde vvyfe.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, siue vltimæ columnę quibus sustinetur fabrica. *The Pillers or sayling stones that sayleth ouer the vvalles to beare the frame or the dry stone vvalle that incloseth a vineyarde, or the first set or frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Antię, muliebres capilli in fronte demissi. *A vvomans forelockes.*

Antistes, in aliqua re summus. *A presidente or chiefe ruler, man or vvoman.*

Anxur, nomen vrbis Italię, quę nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shevv, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus quem Gręci solem appellant. *The God of vviſedome and Phisike, and of Prophesye, and the God that caryeth the Sunne about.*

Appendix, quod alijs adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appentise or a boote to increase a thing.*

Applico, & iungo, & aduenio. *To applye vnto, or to ariue.*

Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A nowne vndeclined, hauing one termination in all the cases.*

Aqualis, vasis genus quo aqua tenetur ad prębendam eam manibus. *A Lauer or an Eavver.*

Arbor, vel arbos, notę significationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe avvaye.*

Arcesso, voco & accuso, *To call, or to accuse, or to go to accuse.*

Archas, ex Arcadia populus, *The people of Archadi.*

Arctus, vrsa, quam nostri septemtrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Beare, or the vvagon.*

Ardeo, vror, inflammor. *To bee vvhote.*

Argos, oppidi nomen, *A tovvne of the halfe Isle in Greece, called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutum, gladius, telũ, & ea quibus pręliamur. *Armour, or any kinde of vveapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *Hee or shee, that seeketh destinies by the bovvels of beastes.*

As, est libra, id est duodecim vncię. *A pounde of xij. vnces, or the vvhole somme of any thing.*

Asse-

Assecla, qui continue & semper aliquid sequitur. *A Page or lackey, or continuall vvayter.*

Athamas, nomen viri. *A mans name vvhich should be sacrifised for his sonne Phryxus.*

Astu, dolo, fallacijs. *By deceyt or guile.*

Athenæ, ciuitas Græcię, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote, so small that it can not bee parted.*

Auceps, qui vel quę aues capit. *A fouler, man or vvoman.*

Audeo, sum ausus. *To be bolde, to enterprise.*

Aueo, cupio. *To desire, or to couet.*

Augeo, maiusfacio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura pronunciat. *A soothsayer, man or vvoman.*

Auernus, lacus Campanię prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, vvhere hence they thought vvas descent into hell.*

Auriga, qui vel quę currum ducit. *A vvaggoner, a carmã, or a carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south vvinde.*

Autor, qui vel quę aliquod opus facit. *The vvorker or doer of any thing, man or vvoman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axeltree. And by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratę. *An herbe that the Frenche men call, our Ladies glooues.*

Bacchus, deus vini. *The dronken God, the God of vvine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lauamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis putei modo. *A certaine pit by Athens. Novve it is taken for hell. It is also the hole vvhere nye vvater entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumẽtum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played on vvith a quille. It is also Barbitos, both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundę mensę. *Iuncates.*

Bes, vncię octo, *Eight vnces.*

Bibo, potum haurio, humorem, attraho. *To drinke.*

Bidens, instrumentum duorũ dentium, vel ouis. *Any instrument vvith tvvo teeth, or a sheepe of tvvo teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or shee that hath a face before, another behinde.*

Bilis, humoris, genus. *It is vvith this vvorde* atra, *melancholy, and vvith* flaua, *Cholere, and being vsed alone, is the same disease that* Cholera *is after* Cor. Celius. *See* Cholera.

Bombix, vermis, & pro materia sumitur. *A silke vvorme, or silke.*

Bos, nota est significatio. *An Oxe, Bull, or Covve.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Isle vvhich is inhabited of Englishemen and Scotishmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor, *Is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An Ovvle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the Great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flax, vvhereof a precious kinde of linnen cloth is made. It maye bee taken for silke also.*

C.

Cacoethes, malus mos. *An euill custome, or a bile harde to bee cured.*

Cadauer, corpus mortuum. *A carcasse.*

Cado, corruo, præcipitor, *Or* labor, *To fall, and sometime to happen, to chaunce.*

Cędo, percutio, ferio, verbero, *To strike or to beate, and sometime to cut or to loppe, or to prime trees, sometime to kill, sometyme to sacrifice, and sometime to breake as* cædere ianuam saxis, instare ferro.

Cællo, percutio, aut frango, *To smite or to breake,* antiquũ verbum, *The compoundes vvhereof be in vse onelye.* Cello *is readen also vvithout a diphthonge.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum sphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or vvith a difference anye of the spheres. It signifieth vvether also.*

Calco, pede cõprimo, *To treade vppon, and by a translation vnto the minde, to despise and sette naught by.*

Calendæ, dies primus cuiusque mensis, *The very first day of euerye moneth.*

Caleo, ferueo, calidus sum, *To be vvhote or to glovve.*

Callis, via perdurata, id est viatrita. *A path vvey.*

Caluo, decipio, frustror, *To decease and to beguyle, to trompe.*

Calx, pes imus, & pro cuiusuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *An heele, or last end of a race, or lime.*

Cambio, commuto, *To exchaunge: and of the olde vvriters it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in vijs lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in transuersum instar retis inuicem annexa. *A lattise, or the listes of a gameplace: or of a spectacle.*

Canis, animal latratile, & piscis marinus, & signum cœleste. *A dogge, or a dog fish, and a starre or signe in the firmament, called* Canis.

Cano. *To sing, to endicte poeticallye, to play vpon instrumentes. Somtime it is to praise or to prophecie.*

Capesso, capio, siue ad capiendũ eo, *To take or to go to take, and sometime* recipio me, *to go: as,* Nunc pergam heræ imperium exequi,

exequi, & me domū capessam. Capio, *To take to delight, to deceaue, to chuse, to abide and suffer: as* Capio dolores. *To holde or contayne, To inuade and catch: as* Nauem cepimus. *To inflame vvith loue. And is lightlye of such signification as the ablatiue is that commeth vvith it.*

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes vvere vvont to beare vppon their heades.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Careo, est rem desideratam non habere. *To lacke, or to be vvithout, and speciallye such a thing as once vve had.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonlye fleshe.*

Carpo, decerpo. *To croppe, to bite of nottelie, or to gather. It is also to lease, or to choose out, and sometime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *Is to begin to iourney,* Carpere vitales auras, carpere lanam, *To teyse vvooll.* Carpere linum. *To hatchel flaxe,* Carpere cibum, *To eate.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the armye.*

Cassis, reticulum, & pro galea fœminini est cassis, dis, & hęc cassida. *A net. Or an helmet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certayne Romaines name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicione aliquid præter spem eueniat, *To bevvare, or to be vvarie and heedfull.* Cauere *is also to put in assurawnce, and to saue harmelesse by caution or sureties.*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, siue stipes. *A stalke.*

Cedo, *To giue place, to departe and go avvaye.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedre tree.*

Cello, *see* Cællo.

Censeo, existimo, puto, arbitror, *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to tell ones minde. Some take it for to be angrie.* Censeri, *is also to be in bookes of subsidies, and to be tasked, or valued.*

Centum, *An hundred.*

Centussis, centum librarum. *An hundred pounde.*

Cera, illud quod melle, ex fauis expresso remanet. *VVaxe.*

Cerno, video, *To see: and by translation, to perceaue & vnderstand. Sometime to decree and appointe, To sifte, renge or bolte, to seuer and parte, to fight, to go vnto: as,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maximus. *A VVhale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Cholike. It is also cholere, the vvhote and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certayne Italian pese.*

Cieo, turbo, cõmoueo, *To trovvble, to shake and styrre, and sometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Ashes.* Cinis, est auis, quam alio nomine alaudam dicimus, *A Larke.*

Claudo, obstruo, obsero *To shut or to close, to make fast, to stoppe or to staye, not to suffer to passe further: as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Cliuus locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A Banke arising, and it is vsed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, splendeo, *To shine, to glister: sometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, scuta maiora, & proprie peditum. *A buckler.*

Cœlum, *A grauing toole, the skie, that is, as much of the vvorld as is aboue the element of fyre, vvhich is called* Aether, *or* Quintum elementum. Cœlum *also sometime is taken for the ayre, as,* In hoc celo, qui dicitur aër.

Cœno, cœnam sumo, *To suppe, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est, *To beginne.*

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. *To knovve that vvhich vvee knevve not before, sometime diligentlye and attentiuelye to consider, or to understande, to searche by an inquirie, and to sit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo, adoro, veneror, *To honour or vvorship vvith prayer, sometime to make much of, to exercise, to inhabite, to loue,* & Vitam colere *is to leade a life, sometime to plovve or toyle the grounde, sometime to decke and trimme.*

Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A companion by the vvaye, either man or vvoman.*

Comminiscor, singo, excogito, *To immagine, to fayne, to inuent and deuise, to assaye, to bring a man to the beleefe of that, that is not.*

Como, comam compono. *To keame, to dresse the busshe vvith a combe, or to decke and adourne.*

Compago, Compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A payer of fetters or giues.*

Congrus, conger, genus piscis. *A Congre.*

Coniunx, maritus vel vxor. *A husband or vvife.*

Coquo, cibum vsui aptum reddo, *To dresse meate, to play the cooke, to prepare and go about: as,* Bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment unto a naturall foment or iuise.*

Consulo. *To aske counsell, vvith an accusatiue, to giue counsell, or to prouide for, vvith a datiue: to take in good vvoorth, vvith a genitiue. Sometime it is to sitte in counsell and to deliberate, but vsed plurallye, as* consulunt Senatores.

Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ sedes, & arteriarum, ac caloris natiui, quo animal regitur,

tur, quasi fons quidam & domicilium. *The heart, and sometime it is vsed for the minde.*

Cornus, vel Cornum, aut Cornu, munimentũ capitis quorundam animaliũ. *An horne. By translation the tournings of riuers be called* Cornua. *It signifieth also the vvinge of an armye, and the ende of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum, *A certayne tree vnknovvne among vs.*

Costus, radix magni odoris. *A shrubbe grovving in Arabia, Iury, and Syria, hauing a roote of verye fragrant sauour, the vvhich antiquitie burned to their Gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxatim vertex, quo fœmora vertuntur. *The Hippe.*

Crater, vel cratera, vas amplũ, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or standing peece.*

Crepo, sono, *To cracke. Sometime to complaine, lament and accuse, as,* Quis post vina, grauem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuscula quę pueris dãtur. *All maner of things that are giuen children in their infancie, as coralles, svvatheling bandes, daggers, timbriles, and such like.*

Creta, insula est. *The Isle called Candie.*

Cres, Cretensis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heare.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Christall.*

Crus, pars a genibus vsque ad inferiorem pedem. *A Legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex vimininibus factum. *A basket.*

Cubo, iaceo. *To lie, and sometime to be sicke in bedde.*

Cucumis. *A Cucumer, the vvhich is called also in Latine* Cucumer.

Cumbo. *The same that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A Gnatte.*

Cunabula, cunę. *A cradell.*

Cunę, cunabula. Idem.

Cupio, opto, desidero, *To couet, to desire, to lust for and sometime vvith a datiue to fauour.*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypresse tree.*

Cures, oppidi nomen. *A tovvnes name.*

Curculio, animal paruum, frumentum corrodens. *A VVesle.*

Curro, celeriter eo, gradum pręcipito, intenta celeritate viã quasi voro, *To runne, and sometime to flovv, that is to runne as riuers doe.*

Cuspis, acutior pars hastę. *The point of a speare, pike, partizane, or any other like.*

Custos, qui vel quę rem aliquam tuetur & curat. *A keeper, man or vvoman.*

Cyprus, insula diues. *Cypres the Isle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Bucke, or a Do.*

Damno, damno afficio, vel condemno. *To dammage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue in manus & arbitrium do. *To yeelde.*

Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *VVine sodden to the halfe.*
Dego, ago. *To liue.*
Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. *To put out and to canceil.*
Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. *The thing vvherin vve take pleasure in.*
Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste. *A Dolphine.*
Demo, aufero. *To pull avvaye and to exempt.*
Dens, notum est, per similitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*
Depango, defigo. *To fasten dovvn and to plant.*
Desidia, ignauiæ vitium. *Slothfulnesse.*
Dico, loquor, nomino. *To speake or to call.*
Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A daye.*
Diffiteor, inficias eo nego. *To deny.*
Digredior, discedo. *To go from.*
Diligo, amo. *To loue.*
Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge vvith vvashing.*
Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double sounde. A diphthonge.*
Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A nowne declined vvith tvvo cases vvhatsoeuer.*
Dindymus, iugum montis Phrigiæ, Idæ matri deum dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*
Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, bannings, and the Furies of hell.*
Disco, capio doctrinam. *To learne.*
Dispesco, separo, dirimo. *To seuer.*
Displiceo, *To displease.*
Ditionis imperij, dominij, *Of my right and title. VVee neede not scrupulouslye to refuse* ditio, *the nominatiue.*
Diuido, partior. *To diuide.*
Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*
Do, dono. *To giue.*
Doceo, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teache, and some time to shevve and to declare, to vvarne and to ascertayne.*
Dodrans, vnciæ nouem. *Nine ounces.*
Doleo, tristis sum. *To be sorovvfull.*
Domo, mansuetũ facio. *To tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*
Duco, notum est. *To leade, to marye, to account.*
Dulcedo, suauitas. *Svveetnesse.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, Man or VVoman.*

E.

Ecquis. *VVhether any.*
Edo, comedo. *To eate.*
Edo. i. emitto, & quasi extrado. *To set out, and to divulgate, and sometime to exhibite and shevve: as* Edere spectacula. Edere animam. *Is to dye, the signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*
Edoceo, diligẽter doceo. *Throughlye or perfectlye to teache.*
Effata, sunt vltimæ præcationes augurum, post finem auspicio-

rum extra vrbem dictæ. *The prayers that Soothsayers sayde after notes taken of byrdes flying, before they entred the Citie.*
Egeo, careo. *To neede.*
Elephas, elephantus, animal fama notum. *An Elephant.*
Elis, ciuitas Archadiæ. *A Citie in* Arcadia, *or a countrey in Peloponnesus.*
Emineo, præ alijs appareo, vel excello. *To appeare before others, and to passe them.*
Emo, comparo, mercor. *To buye.*
Ensis, gladius. *A svvoorde.*
Epasco. *To eate vppe, to consume vvith feeding, and to leaue nothing.*
Epulum, quasi edipulum, est celebre conuiuium. *A banket or feast.*
Eques, homo equo insidens. *An horseman, or hee or shee that rideth.*
Eremus, locus desertus. *A desert or VVildernesse.*
Eripio, extra rapio. *To pull out.*
Esurio, famem patior. *To hunger.*
Euentus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Happe or that that commeth to passe.*
Excludo, extra claudo. *To shutte out.*
Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *VVatchinges and VVardinges.*
Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to scratch out, as,* Oculũ exculpere. *To vvrest or vvring out: as,* Verum exculpere.
Excurro, extra curro, vel præcurro. *To runne out, or to out runne before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excursion.*
Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*
Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*
Excutio, eijcio, emitto. *To smite out.*
Exlex, sine lege viuens. *A lavvlesse man, or vvoman.*
Expergiscor, euigilo. *To avvake.*
Experior, tento, vel tentor. *To prooue, or be prooued.*
Explico, extendo, & declaro. *To streatch out and to declare.*
Exta, proprie cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*
Extorris, exul. *A banished Man or VVoman.*
Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or vvoman.*
Exuo, exoluo, denudo. *To put of, to vncloth.*
Exuuiæ, ab exuendo. *The thinges that vvee put of.*

F.

Facies, *A face.*
Facio, aliquid ago. *To make.*
Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make or to go to make.*
Fallo, decipio. *To deceaue.*
Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*
Far, *Once a generall vvorde for anye kinde of graine or corne, as* triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *But novve it signifieth one certaine kinde called* Ador, *vvhich is breade corne.*
Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie, and make fatte.*
Fas, pium, religiosum, & dignũ fatu. *Lavvfull, right, godly, and vvorth*

vvorth the telling.

Fascis, lignorum aut alicuius rei congeries. *A fagot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptę continebantur, & causę festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of thinges, for the vvhole yeare,* Fasti dies, *vvere dayes vvherin the iudges might giue sentence vvithout offence of the Goddes, vvith these three solemne vvordes of the lavv,* Do, dico, addico. Ne fasti dies, *vvere there contrarie dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and assent vnto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantlye to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be vveary. To faint and to be vveake.*

Faueo recte alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The galle.*

Ferię, dies cessationum ab opere *Holy dayes, or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero, *To beare, or to suffer, to leade, or tell, to giue, to couet, to aduaunce, to bring forth, to haue, to take avvay, to obtayne, to aske aduise, as* Pompeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo. *To be vvhote.*

Feruesco, calesco. *To vvexe vvhote*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rising in the fund ament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo, *To fasten, to plant, to smite vvith arrovve or such like.*

Filum, illud subtile quod ex lino lanaue trahendo ducitur. *A thredde.*

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine, *Ferne, hereof there be tvvo kindes, as in* Herbaries *you shall see.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur, *Dung. It is also* Fimum *in the neutre gender.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaque re. *An ende.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellovve.*

Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bovv, to mooue and to cause to follovve.*

Fleo, lachrimor. *To vveepe.*

Flo. spiro. *To blovve.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flovver.*

Fluo, decurro, proprie vt liquores. *To flovve.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A payer of bellovvs.*

Fons, scatebra. *A vvell.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paier of tongs.*

Forfex, instrumentum sartorium, quo aliquid scinditur. *A payer of Scissers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc ferantur. *The iudiciall place, and than it is named* Forum iudiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango,

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*
Frenum, vel frœnum, instrumentum quo equum insessor coercet. *A bridle.*
Frico, scalpo. *To rubbe.*
Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*
Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable and thriftie.*
Frugis, eius quod ex terrę fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or puls. Some make the nominatyue hereof* Fruges *and some* Frux, *the formost is not to be misliked.*
Fruor, delectationem, & fructum capio, & alor, *To take pleasure, fruict, and profit of, and to bee fedde.*
Fundo, liquefacio vel liquidum spargo. *To melte or to powre.*
Fugio, vito, currendo relinquor. *To flee from, to auoide.*
Fulcio, sustineo, munio. *To vnderproppe, and to shore.*
Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running awvay.*
Funis, restis. *A rope.*
Fur, qui vel quę alteri subtrahit. *A Man or VVoman theefe.*
Furfur, purgamentum farinæ. *Branne, or scurfe.*
Furo, insanio. *To be madde.*
Fustis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabij, Volstorum vrbs. *A tovvne in Italy 70. miles from Rome.*
Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniã Germaniamque & duo Maria, Oceanum Britannicum & mare nostrum. *Fraunce.*
Garamas, Libyæ incola. *A certayne inhabitaunce of Afrike.*
Gargarus, vnus ex collibus montis Idę. *A very high top of the hill* Ida. *There is also a tovvne of that name at the foote of the same hill.*
Gaudeo, lætor. *To reioyce.*
Gelu, proprie glacies. *Frost or Ise.*
Genu, curuatura qua crus & femur committuntur. *A knee.*
Gero, porto. *To beare.*
Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A iubbe or a bunche.*
Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giaunt.*
Gigno genero. *To beget.*
Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*
Glisco, Cresco, augeor, inualesco. *To increase and grovve, to vvexe strong, to vvexe fatte, or much to desire, and sore to couet.*
Glis, animal muri simile. *A dormouse.*
Gluten, glutinum, aut collo. *Glue.*
Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible vvoman.*
Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*
Græcia, *The countrie of Greece, a great peece of Europe, vvhich is novv vnder the Turke.*
Graiugena, Græcus. *A Gretian borne.*
Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hayle.*
Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*
Grex, pecudum multitudo. *A flocke.*
Gryps, animal pennatũ, omni ex parte leoni simile. *A Griffyon.*
Grossus, ficus abortiua quæ non maturescit. *A rath ripe figge.*

Gruo, vt grues, gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, auis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The VVesande, or a VVesle.*

H.

Habeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arcte alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A hearing.*

Heros, vir illustris, & nobilis, *A noble man, a man of great excellencie in vvorthie facts, and therein more like a God than a man.*

Hesperus, serotina stella. *The euening Starre.*

Heteroclitum, nomen secus quàm declinationum canones poscũt flexum. *A vvorde declined othervvise than the bare rules of the declensions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To dravve.*

Hilaris, vel hilarus, iucundus lætus. *Mery.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in frõte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poison to procure loue vvithall, or a little peece of fleshe grovving in the coltes forehead vvhen it is first foled.*

Hirundo, auis Notissima. *A svvallovve.*

Histrix, animal exherinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A Man or VVoman.*

Honor, vel honos, est reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, VVorship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barly.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoste or an hostes, or a guest, man or vvoman.*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enimie.*

Huber, fertilis, abũdans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dugg, or the vdder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The grounde.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsye.*

Hyems, bruma. *VVinter.*

I.

Iaceo, decumbo. *To lye.*

Iacio, Emitto, ac vi impello, *To cast, to vvhurle, to leye, as* iacere fundamentum, *or by translation it is to make a beginning.* Iacio, *is sometime to spread abroade by rumour, and sometime to obiect against one vvith an accusatiue, vvith this preposition* in.

Iaspis, lapis preciosus. *A greene precious stone, vvhereof there bee diuers kindes & degrees of colours diuers.*

Ico, ferio, percutio, *To strike, to smite, as* Icere colaphum. Icere fœdus. *Is to strike vp a bargaine.*

Icon, imago. *An Image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the countrey of Troye.*

Idus,

Idus, dies qui diuidant mensem. *In March, May, Iune, and October, it is the 15. day, in the rest the 13.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fyre.*

Illex, qui sine lege viuit. *A lawlesse bodye, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *A showwer.*

Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtorta, per quam imber defluit, *A gutter tile.*

Immineo, insto. *To hange ouer.*

Impetis, violentiæ, inuasionis. *Of violence, and boysteousnesse.*

Incesso, accuso, impero. *To accuse, to prouoke, to reuile, to inuade & enter into.*

Incido, ferio, seco. *To cut, to graue in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by happe, to runne into, as* Incidi in errorem. *And sometime to happen or to chaunce.*

Incipio, inchoo, *To begin, to take in hande, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *Often to repeate.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *Towardenesse, or likelye disposition.*

Indulgeo, obsequor. *To set much by, and to giue to.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ętatem nondum sciens fari. *A babe.*

Inferię, sacrificia, quæ inferis soluuntur, *Sacrifice done vnto spirites in hell, here of* Inferias facere, *is* Manes sacrificijs placare, *that is, to celebrate* Obites, & Obsequies.

Inficias, negationem se vel debere quod actor poscit, vel commisisse quod accusator obijcit. *A deniall, and it followeth onely the verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio ceu maculo. *To dye, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onset, and to inuade.*

Iniussu, absque auchoritate, & temere sine missione. *Without bidding.*

Irascor, ira stimulor. *To be angry.*

Ismarus, mons Thracię, asper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in* Thracia *so named.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A laying in waite for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinē vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the Image.*

Intelligo, capio. *To vnderstande.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguā transfert. *An interpreter, man or woman, or a translatour.*

Inuidia, Mœror ex aliena prosperitate, *Enuie, sorowe for an other mans welfare, or else the euil will and spite of a man.*

Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. *A mery scoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, sol, vel ipsius splendor. *The Sunne beame.*

Iubeo, impero. *To commaunde.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, hee or shee.*

Iuge-

Iugeris, agritantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari poteſt. Plinius. *VVee call it an acre. The authors doe vary in the meaſure of it. For commoditie of the nominatiue & other caſes, vvee may vſe* Iugerum.

Iungo, cumulo, & quaſi in vnum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, ſiue cacumen montis. *The toppe of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of Oxen, that is a couple. By metaphore it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a vveauers beame, or a payer of gallovves ſuch as for ignomini the Romaynes vvent vnder.* Tribus haſtis iugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas tranſuerſa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddeſſe, Iupiters vvife.*

Iuro, iuramentũ facio. *To ſvveare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quę coquuntur. *The lavve and right, and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commaundement.*

Iuſta, idem quod exequiæ.

Iuſtitium, iuris dicendi intermiſſio. *No terme.*

Iuuenis, qui adoleſcentium exceſſit ætatem. *One commen to mans age.*

Iuuentus, ętas iuuenilis. *Mans ſtate.*

Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chappe, a ſpotte, a dishonour: or reproche.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, paynes taking, ſometyme it is myſerye, calamitie, perill, daunger, trauayle.*

Lac, ſuccus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Laceſſo, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem ducto. *To allure, or to intiſe.*

Lactes, graciliora inteſtina. *The ſmall guttes.*

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceyue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A Lake, a vveare, or a meyre.*

Lædo, verbo factoue aliquem offendo. *To hurt.*

Lelaps, nomen cuiuſdam e canibus Acteonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for ſpeedy furiouſneſſe. For* Lælaps *ſignifieth a vvhourlvvinde, a tempeſte and a ſtorme.*

Lambo, lingua lingo. *To licke.*

Lampas, ignis aut ſolis ſplendor. *A fyre, or brightneſſe of the Sun, or a lampe.*

Laniſta, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Maiſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum conuexa. *A vauted roofe of a parlar.*

Laſer, herba quædam, & ſuccus qui ex culmo laſerpitij exudat. *The Herbe oute of the vvhich commeth the iuiſe that the apothecaries doe call* Aſa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoi, *the common people called it* Beniamin.

Lauo, aqua purgo. *To vvashe.*

Lateo, abſcondor, non compareo.

To

To lurcke, or to be hidden.

Laurus, genus arboris. *A Baye tree.*

Lebes, vas æneum. *A calderon, or a panne.*

Lecythus, ampulla olearia. *A boxe for Oyle and ointment. It is taken also for eloquence in vvriting.*

Lego, notum est. *To reade.*

Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblines, or night spirites.*

Leo, animal ferox. *A Lyon.*

Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme* Abusiuum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter maye bee called* Liberi, *and so maye Neuevves and their successours.*

Libet, placet. *It pleaseth.*

Libs, ventus Aphricus. *The south-vvest vvinde by vvest.*

Licet, fas est. *It is lavvfull.*

Lichen, herba, vel grauissimum morbi genus. *Lyuer vvort, the Apothecaries calle it Hepatica. It is also the kinde of leprie, called a sauce fleame, in Latine* Impetigo.

Lien, splen. *The mealt.* Dicitur & lienis in nominatiuo.

Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of* Liguria.

Limax testudo & coclea terrestris. *The shelled snayle, and the devve snayle.*

Limus, vestis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lutum, aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or else slime or mud.*

Lingo, lambo, id est aliquid lingua molliter tango. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei super induco, *To davvbe.*

Linquo, committo, pecco, *To leaue, to trespasse.*

Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*

Linx, animal maculosum, acutissime videns. *Our men call this beast an Ounce.*

Liquefio, liquesco. *To be molten.*

Liquor, liqueo. *Idem.*

Liueo, liuidus sum, id est sordidus, *To be vvanne, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. *The Scolion that vvayteth on an armye.*

Locri, vrbs in Brutijs. *A tovvne in Italye.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet. *A place.*

Logos, sermo, ratio, verbum. *Speach, reason, a vvorde.*

Loquor, verba qualiacunque profero. *To speake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To playe, or to sporte.*

Lues, cum in vrbe aut in agro febris, aliudue morbi genus, homines aut pecora, aut vtrosque corrumpit. *A common disease or morien.*

Lugeo. *To bevvayle, or lament a thing, or else absolutely to mourne, and some time to be a mourner in apparell.*

Luo, soluo, pœnas do. *To redeeme, to clense, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of vvilde beastes, or brothell houses, and petie typpling houses of bavvdrye.*

M.

Menalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that drawveth yron vnto it. It is called also* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, tritaui, & quicunque ante hos in infinitum. *Our auncesters.*

Malo, magis velim. *To vvill rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*

Maneo, sisto, & expecto. *To tary, or to tary for.*

Manes, dij inferi inter numina læua. *Spirites or Devils.*

Manubię, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoiles taken in vvarres.*

Manus, mēbrum notum. *A hande.*

Mapalia, agrestes casę. *Sheepecotes, or small cotages.*

Mare, pelagus. *The Sea.*

Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke or skirte of anye thing, or the banke of a riuer or Sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the God of vvarre.*

Martyr, testis. *A vvitnesse, man or vvoman.*

Mas, vir. *A man.*

Massicus, mons Campaniæ, optimi vini ferax. *A hill in that part of Italye that is called* Campania, *fruictfull of pleasaunt vvines.*

Mater, nota est significatio. *A Mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*

Meio, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Honye.*

Meleager, vel meleagrus, Oenei Atolię regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum, *A fault.*

Menses, mulierum profluuium, *VVomens flovvers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deserue.*

Meridies, dies medius. *Noone, or the noone steede.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam vel segetem. *To movve.*

Metuo, timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often vvith certayne intermissions to shine, and likevvise to bee mooued, to put forth fingers to him vvith vvhome vve play vvill put forth, vvhich is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quę militiam exercet. *A VVarriar, a Souldiour.*

Mingo, vrinam facio. *To pisse, to make vvater.*

Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *Threatenings.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*

Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*

Misereor, misericordia afficior. *To take pittie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To sende.*

Mœnia, murus vrbis. *The vvalles of a tovvne, and figurately the tovvne it selfe.*

Mœreo

Mœreo, tristor, dolore afficior. *To bee heauie, sadde, in a dumpe or a mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam vno, & eo obliquo. *A noune hauing one termination, and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*

Mulceo, lenio. *To asvvage.*

Mulgeo, lac è mammis exprimo. *To milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *A VVoman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *A certayne vvine confect vvith honie.*

Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*

Munia, onera legi debita, & officia quæ publice præstantur. *A duetie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Movvse.*

N.

Nanciscor, acquiro. *To get, and to obtayne.*

Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentree, as* generosi natales, natales obscuri. *It is alslo taken for yeares.* Sex mihi natales ierant, *There vvere passed vi. yeares. It is also vsed for the origine or first spring of things.*

Natalis, dies alicui natalis. *A birth daye.*

Natrix, sepens aquaticus. *A vvater serpent that vvith poyson infecteth the vvater.*

Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*

Neco, quacunque re te occido. *To kill.*

Necto, ligo, coniungo. *To knitte.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*

Nigreo, niger fio. *To become blacke.*

Nemo, nullus homo. *No bodye, man or vvoman.*

Neo, filum torqueo. *To spinne.*

Neuter. *Neyther of both.*

Neruus, motus sensusque instrumentum. *A sinovve.*

Nexo, ligo vel necto. *To binde.*

Nicticorax, coruus nocturnus. *A night Rauen.*

Nideo, splendeo. *To shine.*

Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cuiusuis priuatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo. *To go about, to endeuour.*

Niueo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token vvith the eyes, to vvinke, to endeuour.*

No, nato. *To svvimme.*

Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *To nil.*

Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*

Nosco, rem certam habeo. *To knovv.*

Noster. *Oures.*

Nostras. *Of our country, stile, or fashion.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos austrũ appellamus. *The south vvinde.*

Nubes, vapor humidus sublime egressus. *A cloude.*

Nubo, viro trador. *To be maried to a man, For it is in the VVomans partes onely.*

Nugæ, cum nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies & conuentus status rerum mercatui. *A faire.*

Nuo. *A verbe not much in vse, the compoundes thereof bee commonly receyued, and it signifieth to nodde.*

Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Mariage.*

Nurus, filij vxor. *A daughter in lavv.*

O.

Obdo, oppono, siue appono. *To set against.*

Obex, obiectum aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre, or stoppe.*

Obliuiscor, è memoria aliquid excidere sino. *To forget.*

Obes, qui vel quæ traditur in fidẽ alteri. *An hostage, or pledge, man, or vvoman.*

Occido, *To fall, or perish, and to be slaine.*

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the Head.*

Occludo, claudo. *To shutte.*

Occulo, abscõdo, abdo. *To hide.*

Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. *A sauour.*

October, mensis octauus a martio, *The tenth moneth in oure yeare called October.*

Oleaster, olea siluestris. *A certayne shrubbe like the Oliue tree: the Greekes call it the vvilde Oliue, or the ground Oliue, for the the lovvnesse.*

Oleo, odorem spiro, & emitto, *To giue a smell, and that indifferently, so that the differences bee made vvith* bene *and* male.

Olfacio, odoror. *To smell, or to sauour a thing, by translation it is to perceyue, and finde, to foresee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Halsoning and forespeaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma. *The naile of a mans hande, a precious stone vvhite like a naile, the hayve in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A vvorkeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten, or to ioyne vnto, or to plant about.*

Opus opuntis, nomen ciuitatis in Locris. *A tovvnes name in the countrie of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bovvle, and thereof the vvorld is called orbis, bicause it is euery vvay round like a bovvle.*

Ordior, incipio. *To beginne, or to commenche.*

Or-

Ordior. id est texo. *To vveaue.*
Oriens, regio orietalis. *The East.*
Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*
Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, novv called Tarsaro.*
Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*
Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*
Ostreū, cochæ species *An Oister.*
Ouum. *An egge.*

P.

Paciscor, pactum facio, conuenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, somtime to promise.*
Palleo, parum albeo. *To be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A Vine brawnche.*
Pando, aperio, patefacio. *To open.*
Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to sing, to ioyne, to vvaile, to fasten.*
Panis, quo pascimur. *Bread.*
Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certayne beast.*
Papauer, genus herbæ soporiferum. *Popie.*
Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certayne sort of rush grovving in the marish of Egipt somevvhat hyghe, vvhereof they made a kinde of papire and called it* Papyrus, *vvhereof our paper novve is called likevvise.*
Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*
Partio, diuido, & quasi partes facio. *To part, or diuide.*
Parco, abstineo ab vltione. *To spare.*
Pareo, obedio. *To obey.*
Pario, prolem produco. *To bring forth.*
Parens, pater aut mater, auus, aut auia. *A Father or Mother, a Graundfather, or Graundmother.*
Pernassus, mons in Phocide, duos vertices habēs. *An hill in Phocis a countey of Greece.*
Parturio, cupio aut conor parere. *To be tovvarde labour.*
Pasco, nutrio. *To fede, to nourish.*
Pascor, nutrior, alor. *To be fedde.*
Passer, auis salacissima. *A Sparovv.*
Pateo, apertus sum. *To be open.*
Patior, sustineo, tolero. *To suffer, or to abide.*
Patro, aliquid mali committo. *To commit some euill.*
Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*
Paueo, timeo. *To feare.*
Pecten, instrumentum textorum, & dentatū. *A combe, or a vveauers sleye.*
Pecto, ornō capillos. *To coame the heare.*
Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperijs pabulo terrę pascitur. *All cattell.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A footeman.*
Pedo, ventris crepitum facio.
Pelagus, mare. *The Sea.*
Pellex, mulier impudica. *An Harlotte.*
Pello, eijcio, remoueo. *To driue, or to put avvay.*
Penates, dij domestici, quod penes nos nati sunt. *Householde Goddes.*
Pēdeo, suspēsus sum. *To be hanged,*
Pendo, suspendo, vel pondero æstimo.

æstimo. *To hang, to vvaye, to price.*

Penis, cauda. *A tayle, and at the last it vvas taken for a mans yard.*

Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescuntur. *All maner of victuals.*

Perago, perficio. *To finish and to perfect businesse.*

Perlego, totum lego. *VVholy and throughly to reade.*

Percutio, ferio. *To smite.*

Perdix, auis nota. *A Partridche.*

Perdo, amitto. *To leese.*

Perduellis, hostis. *An enimie in the vvarres.*

Pergamus, ciuitas insignis Asiæ, in ditione Troianorum. *The Citie of the Troyans, othervvise called* Ilium, *or* Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. *To go forevvarde.*

Permissu, permissione, cum nemo aduersatur. *By sufferance, vvith leaue and licence.*

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughlye to beare or suffer.*

Perplaceo, valde placeo. *To please verye much, or thorovvlye to please.*

Persis, orientalis regio. *The countrey of Persia.*

Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*

Peto, oro, obsecro, volo. *To aske.*

Phaleræ, ornamenta equorum. *Horse trappinges.*

Pharus, turris altissima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A vvatchtovver.*

Phaselus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A vvomans name.*

Phœnix, auis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilæ magnitudine. *Phoenix the birde.*

Phrix, vir Phrigiæ. *A Troyane.*

Pietas, pius cultus. *Godlinesse.*

Piget, dolet, seu molestum est. *It yrketh.*

Pingo formam alicuius rei ductis lineis repręsento. *To paint.*

Pinso, tundo, panem conficio. *To smite vvith the beake, to beate in a mortar, as once they did their graine and therof to bake.*

Pinus, arbor est picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas latini pineas vocāt. *A pine tree.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. *A Fish.*

Pix, resina ex arboribus fluens. *Pytche.*

Python, serpens è putredine natus. *A Serpent.*

Placeo, gratus sum. *To please.*

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nettes, or vvyde meashed nettes to take beastes.*

Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam indico. *To clappe handes for ioye.*

Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*

Plecto, supplicio afficio, punio, ferio. *To punish, to beate.*

Pleo, plenum facio. *To fill.*

Plico, contraho, & rugas facio. *To foulde or to pleite.*

Pluo, aquam dimitto. *To raine.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, possum, valeo. *To be able, to be*

to be of povver, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pons, asser vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To set, or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A galerye, or an ambulatorie.*

Posco, peto. *To aske and to require.*

Postis, latus portæ siue ianuæ. *A Post.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The Midderife.*

Præcurro, antecurro, siue cito ante eo. *To runne before.*

Prælego, ante lego, vt solent preceptores suis discipulis. *To bee an Interpreter, or a reader, and sometime to cut, or to sayle by.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *Hee or shee that superintendeth.*

Præses, qui vel quæ presidet. *Idem.*

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dyne.*

Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer of peticion.*

Premo, *To presse, to be against, and to vexe, to pursue and to be harde at hande vvith, to driue, to hide, to expell, to shut, to deflovvre, to kill. &c.*

Preneste, nomen vrbis. *A tovvne in Italie.*

Pres, sponsor qui se obligat, id est fide iussor in lite nummaria. *A suertie.*

Princeps, qui vel quę principatum obtinet. *The Prince or Princes.*

Primitię, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *First fruites of a mans grounds, or the firstlinges of any other thing.*

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demande.*

Prodo, manifesto. *To betraye, to make manifest.*

Proficiscor, eo alió. *To go foorth.*

Proluo, multum siue multo tempore lauo. *To al to vvash.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo, profero, eloquor. *To set abroach, or to vtter.*

Promptu, parate, sine mora. *VVith readinesse or speede.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to playe on an instrument.*

Puber, vel Pubes, proprie lanugo quę maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripenesse of age.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo *To vvaxe a childe.*

Pugil, qui vel quę pugnandi artem nouit. *A champian, man or vvoman.*

Puluis & puluer, notum est. *Dust.*

Punctus & punctum, minima indiuiduaq; lineę pars. *A pricke, or a point, a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To pricke or to stinge.*

Pumex, lapis cauernosus. *A pummis stone.*
Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or Core.*

Q.

Quæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*
Quatio, moueo, concutio. *To shake.*
Quercus. *An oke.*
Queror, lamentor. *To complaine and lament.*
Qui. *The vvhich.*
Quies, vacatio a labore, aut cessatio a quouis opere. *Reast, it pertayneth to the body.* Tranquillitas *vnto the mind.*
Quilibet. *Euery one, or vvhosoeuer ye vvill.*
Quinisco, caput inclino, moueo. *To hang the head.*
Quisquiliæ, purgamenta & quicquid ex arboribus surculorum foliorum aut florum minutim decidit. *Thinges of no vvaight. Thinges not vvoorthy regarde, or chippings.*
Quot. *Hovv many.*

R.

Rabula, homo futilis. *A bravvler, or a smaterer in the lavve.*
Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To shaue.*
Ramex, ruptura, & distentio intestinorum. *Burstnesse.*
Rapio, per vim traho, aufero. *To snatche avvay.*
Rastrum, instrumentum dentatum, quo vtimur infœnificio ad corradendum fœnũ. *A rake.*
Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*
Recido, retro siue iterum in eadem cado. *To fall backevvarde, or to fall into the same againe.*
Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*
Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*
Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multum oleo. *To beare the sauer of a thing, or to sauour strongly, and by metaphore to resemble and to taste of.*
Refringo, iterum frango. *To breake open.*
Rego, guberno. *To rule, or gouerne.*
Relego, rursus lego. *To reade againe.*
Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*
Ren, viscus quoddam. *The kidney.*
Renuo, refuto, reiicio. *To refuse.*
Reor, arbitror, puto. *To suppose.*
Repango, dissoluo, reiungo. *To vnloose, to disioint.*
Reperio, inuenio. *To finde.*
Replico, dissoluo. *To vnfoulde.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses prouinciç a prouincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilauit. *Of bribery and pillage, or of extorsion.*
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To pricke agaìne.*
Res, omnia siue corporalia siue incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursum percipio. *To knovve againe.*
Respuo, repudio, sperno: *to refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope, or a vvith.*
Resulto, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebounde.*
Rete, instrumentum quo pisces capiun-

capiuntur. *A nette.*
Rex, nota est significatio. *A king.*
Rideo, cachinno. *To laugh.*
Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauored face like a garring dogge, and to vexe.*
Robur, species quercus durissimæ. *An Oke.*
Rodo, mordeo, comedo. *To gnavve.*
Roma, vrbs Italiæ quondã à pastoribus condita, olim gentiũ domina cũ floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*
Ros, humor qui sereno tempore è cœlo fluit. *A devve.*
Rostra, templum seu forum iudiciale, ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum ex quo concionari solebant. *The place vvhere matters be declamed.*
Rudens, funis nauticus. *A Cable.*
Rudo, grauiter sono vt asini. *To cry like an Asse.*
Rumpo, frango. *To breake.*
Ruo, cado. *To fall.*
Rus, locus extra vrbem, vbi agri sunt & villæ. *The country.*

S.

Sacer, quod venerabile. *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facieda. *A priest or a Nunne.*
Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*
Sal, quo vtimur in cibis condiendis. *Salt.*
Salio, salto. *To leape, or to leape as brute beastes doe vvhen the male couereth the female.*
Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to povvder or to season vvith salte.*
Salto. *To leape, or to daunce.*
Salũ, mare, à sapore salis. *The Sea.*
Salus, incolumitas. *Health.*
Samnis, nomẽ gentis. *A Samnite.*
Sancio, firmo, & proprie effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*
Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*
Saphyrus, preciosus lapis. *A Saphire.*
Sapientia, rerum diuinarum atq; humanarum sciẽtia. *VVisedome.*
Sapio, saporem habeo. *To haue a taste.*
Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amende.*
Sardonyx. *A certaine precious stone.*
Satago, satis ago, laboro, solicitus sum. *To doe endeuour.*
Satrapas, princeps. *A Prince.*
Scabo, frico. *To scratch, or to rubbe.*
Scalpo, sculpo & fodio vnguibus ac manibus. *To clavve, or to scratche.*
Scando, in altum tendo. *To clime.*
Scindo, seco, findo. *To cut, or to deuide.*
Scio. *To knovv.*
Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per serram, terebrã aut limam. *Dust.*
Scriba, qui literas vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A Scribe or Notarie.*
Scribo, literas formo. *To vvrite.*
Scrobs, fossa aut putens. *A ditch, or a pit.*
Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A scoffer, a gesture, a parasite.*
Secerno, abiungo, separo. *To deuide, to separate.*

Seco, diuido. *To cut.*
Sedeo, quiesco. *To sit.*
Seges, frumentum in spicis. *Corne yet standing.*
Selego, seorsum colligo. *To gather apart.*
Senecta vel senectus, senium, ætas. *Olde age.*
Senex, senio confectus. *An olde man.*
Senio, quod sex puncta continet. *The sise.*
Senium, idem quod senecta.
Semis, id est, semias, sex vnciæ dimidium assis. *Halfe a pound, or the halfe of any vvhole somme.*
Sentio, aliquo sensu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceaue by some sence, or to vnderstande.*
Sentis, spina. *A thorne.*
Sepelio, defunctum terra condo. *To burie.*
Sepio, obstruo, circundo, munio. *To compasse, to hedge.*
Seps, serpens paruus. *A little serpente, after vvhose stroke the members doe rott.*
Sequor, abeuntem subsequor. *To followe.*
Sermo, loquela. *Speache.*
Ser, populus Asiæ. *One of a certaine people in Asia called Seres.*
Sero, semino, planto. *To sowe or plant, or to grafte, and sometime by translation to beget, by translation also vvee say* serere bella, serere certamina. id est mouere lites & pugnas.
Serpens, anguis. *A dragon or serpent, or a snake.*
Sensus & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue vvittes called the senses, or that that the minde conceaueth, called a meaning.*
Sibilus, est quidam stridor oris per augustam spiritus emissionem, inter dentes fere. *An hissing.*
Sido, descendo ad sedendum. *To pitch or to lie dovvne.*
Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. *An osier, vvith this difference* Montanum, *it signifieth a simple that the Apothecaries do vse, in Latine called* Seceli Massiliense.
Silex, lapis durissimus, vnde ignis excutitur. *A flint stone.*
Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens, tanta acrimonia, vt lachrymas cieat comedenti. *Siuute.*
Singultio, grauiter tussio, & singultum emitto. *To sobbe.*
Sino, permitto. *To suffer.*
Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A boule or a shippe for milk or vvine to drinke of.*
Siren, monstrum maris. *A Mearemaide.*
Siser, herba cuius radix præcipue est in vsu. *A Persneppe.*
Sisto, stare facio. *To bring before.*
Stirps, truncus vel progenies. *The stocke of a tree, or a kindrede.*
Sitis, desideriū potionis. *A thirst.*
Syndon, velum subtilissimum. *Sendall.*
Synodus, conuentus. *A councell congregate.*
Soboles, successio. *An offspring.*
Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in lavv.*
Sodalis, eiusdem sortis socius. *A fellovve.*
Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sun*

Soleo,

Soleo, suetus sum. *To be vvoont.*

Solium, sella regia, in qua reges ius dicentes sedebant. *A throne or chaier of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sounde.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To suppe.*

Soror, notum est. *A syster.*

Spargo, late proijcio, ac passim iacto. *To sparkle or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *A forme, spice, the kind of a thing, or an apparaunce.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet. *A denne to avvaite a praie.*

Splen, lien, viscus quoddam. *The mealt.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, & sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing vvith conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenij proprij. *Of nature and ovvne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to sette vp, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate and set before.*

Sterno, proijcio in terram. *To throvv dovvne or to spread.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To sleepe till vvee snorte.*

Stipis, & stipes, pecuniæ genus quod per capita colligere solent. *A mony gathered by the polle for the vse of the Gods, or for the poore, and therfore it signifieth also a revvarde or a profite.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, a tribe, a descent, and sometime it is the bodie of a tree,* idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stande.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a vvisling or a creking.*

Strideo, facio stridorem, sonum violentū. *To make a great noise, or to gnash vvith teeth. It is applied also to vvheeles, to doore hookes, to serpentes, to the Sea, and such other thinges.*

Stringo, premo, arcto. *To make straite, to pulle, sometime to strike.*

Struo. *To build, to pile vp, and sometime to endeuour, and to go about, or to set in aray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni quod nautis vtile est vt super natent retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Priuily to lese avvay.*

Suboleo, leuiter oleo, siue odoratus sensu leuiter percipio. *To sauer or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustayne, or abide.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To sucke.*

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum, & pene nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Householde stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To entreate.*

Suppetiæ, auxilium, subsidium. *Ayde, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring or to grovve, or to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A Boare, Sovve, or Hogge.*

T.

Taceo, sileo, non loquor. *To keepe silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It yrketh, or vvearieth.*

Tænarus, locus vmbrosus in radice Malex, promontorij Laconi iuxta Spartā ciuitatē, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientiū sentitur, dixerūt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promōtorie in Laconia, vvherein is an entrance to go dovvn to Hell.*

Tagus, fluuius Lusitaniæ, habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portingale.*

Talio, vindicta, hostimentū. *A reuengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A Moule or VVant.*

Tango, percutio. *To toutch.*

Tartarus, demisior inferni locus. *Helle.*

Tantundem, æque tantum. *As much.*

Tapes vel tapetum vel tapete, id est panni depicti tegimen, mire pictum varijs coloribus. *A carpet or cloth of Arase.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho sacer; sub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in* Lacedæmonia, *vvhere* Sparta *and* Amiclæ *the cities doe stande.*

Teges, vile stragulum, matta scirpea. *A matte.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium. *The name of a Citie in Egipte, and of an other in* Boætia, *you shall finde also in authors* Thebe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes aut fornace calefactas fundendi lauandiue vsibus seruata. *VVhoate bathes.*

Temno, sperno. *To dispise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A very faire fielde in* Thessalia *most pleasaunt to beholde, and therefore appellatiuely it may be vsed for a place of delite, as Paradise and* Elisium *is. There is also* Tempe *in* Bœotia, *called* Teumesia Tempe, *an other in Sicile named for difference* Helorix, *the first be called* Thessala Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bende.*

Teneo, apprehendo. *To holde.*

Tepeo, in medio inter tepidū, & frigidum sum. *To be vvarme.*

Tepesco, tepidus fio. *To vvaxe vvhoate.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, terendo. *To vveare by diminishing.*

Tes-

Tesqua, loca ædita aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine king of Troie.*

Trado, in potestatẽ alterius trãsfero. *To deliuer vnto an other.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A vvitnesse, man or vvoman.*

Texo, telam struo ac paro. *To vveaue.*

Tignus, tignum, trabs qua varié disposita domus extruitur. *A rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ ceu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo, *To vvrith, to vvreast, to vvinde or tourne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to vvhurle. &c.*

Tot. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentũ. *The breast, & breast plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thraciane.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneremur, aliquãdo ipsa arbor. *Frankencense, and the tree.*

Tibris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tigre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, methor. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble, or stammer.*

Tollo, eleuo, subleuo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to sley or take avvay.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clippe or sheare.*

Tono, valde sono ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish and vveake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adourne the necke.*

Torreo, vro, asso. *To roste.*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake vvithout spring, begunne by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustũ. *A firebrande.*

Tracto, traho vel sursum traho. *To pull and to dravv vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To dravve.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To reade ouer.*

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kinreade.*

Triçę, capilli pedibus pullorum Gallinaceorum inuoluti. *Lettes or stoppes, or hinderaunces of that that chicken so vsed, coulde but euill go.*

Triptotõ, nomẽ quod tribus quibuscunq; casibus inflectitur. *A Noune declined vvith three cases.*

Trudo, manibus pedibusuẽ impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumẽdo, & priore longa, terræ callus. *A svvelling in any thing, a mushrim, or that vvhereof the pusse is.*

Tueor, defendo. *To defende.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beate, or to knocke.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea quæ meatum suum obstruunt excutere conantis.

The

The coughe.

V.

Vado, eo. *To go.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in health, or to be able.*

Valuę, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A tvvo leafed dore.*

Vannus, *A vanne to vvenovv corne vvith.*

Vas vadis, vadimonium, *A suretie in a matter of death.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*

Vates, poeta, & qui futura prędicit. *A Prophet or Prophetesse.*

Vber. *The adiectiue signifieth plentifull, abundant, copiouse, the substantiue signifieth a pappe or a dugge, or an vdder, and sometime it is founde for plentifullnesse, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur defici vllo casu. vide verber.

Vectis, instrumentum quo clauditur ostium. *A dore barre.*

Veho, naui, plaustro, quadrupede potto. *To carie.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Vęneo, vendor. *To be solde.*

Venio, ad aliquā accedo. *To come.*

Venter, qui a pectore ad pubem terminatur. *A belli.*

Venus, dea amoris, & venustatis tis. *The Goddesse of loue and beautye.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*

Verber, instrumentū longum verberandi. *Anye thing that vvee beate vvithall as, rodde, vvhippe, vvande, or other, It signifieth also the stripe.*

Vrgeo, tendo, declino. *To bende, to go, or to encline some vvay.*

Vermis, a vertendo, quia sese torquendo repit. *A VVorme.*

Verna, ex ancilla domi natus seruus. *A bonde man borne of a bond vvoman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not straung, as* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hogge.*

Verro, purgo, traho. *To svveepe.*

Verto, muto, voluo. *To tourne or to chaunge.*

Veruex, mas inter oues, cui adempti sunt testiculi. *A VVeather.*

Vescor, vtor. cibo, & pasco. *To eate.*

Vesper, idem quod Hesperus: *It is called also* vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*

Veto, prohibeo. *To forbidde.*

Vicem, vicissitudinem. *An interchaunge vvhen turnes be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo seu inflecto. *To binde, or to bovve, thereof* Vietores *be called couppers*, qui vasa vinaria religant.

Vigil, qui vel quę vigilat. *A vvatcher, man or vvoman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, supero. *To ouercome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, Man or VVoman.*

Vir notum est. *A Man.*

Virgilius, poeta. *A Poets name.*

Virgo, quę non est passa virum. *A Virgine.*

Vitrum, materia translucida, quæ ex arena, & cinere fit. *Glasse.*

Virtus, ars recte beneque viuen-

uendi. *Vertue or great povver.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poison, or stenche.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, povver, nature, violence.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Viscum, vel viscus. id. glutinum ad aucupium. *Birde lime.*
Viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciscor, vindico. *To auenge.*
Vnguis, duricies digitorum, tam in auibus cęterisque bestijs, quam in homine. *An naile, an houe, and a talaunt.*
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as. *To flee, or to go a pase, as* Nauis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to vvill or to be vvilling.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis vel vomer, nomen habet quod terram vomat. *The plevve share.*
Vomo, per os eijcio. *To vomit or to parbrake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi lędo. *And by translation to hurt or to grieue.*
Vtor, vsum rei habeo. *To vse.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A Foxe or a Fixen.*
Vxor, viri coniunx. *A VVife.*

FINIS INTERPRETATIONIS
omnium Nominum & Verborum
Grammatices Regię.

Anno. M. D. LXXIIII.

